DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE

STRUČNO-NAUČNA KONFERENCIJA SA MEĐUNARODNIM UČEŠĆEM

ZBORNIK REZIMEA

ZLATIBOR, 06-09. FEBRUAR 2025

ZBORNIK REZIMEA

STRUČNO-NAUČNA KONFERENCIJA SA MEĐUNARODNIM UČEŠĆEM

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE
ZLATIBOR, 06-09. FEBRUAR 2025.

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE
ZLATIBOR, 06-09. FEBRUAR 2025.

Izdavač
Društvo defektologa Srbije, Kosovska 8/1, Beograd

Štampa
PM plus d.o.o., 22.oktobra 8a, Beograd

Tiraž
400

Za organizatora
Siniša Ranković, predsednik UO Društva defektologa Srbije
Prof.dr Sanja Đoković, dekan - FASPER

Organizatori
Društvo defektologa Srbije
Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Organizacioni odbor
Maja Matović
Željka Trbović
Milka Glavonjić
Uroš Šotarević
Svetlana Pešić
Jasmina Poznan Dejanov
Zoran Kovačić
Ass Milana Dražić

Programski odbor
Prof.dr Jasna Kudek Mirošević
Prof dr Haris Memišević
Prof dr Vlado Delić
Prof dr Medina Vantić-Tanjić
Prof dr Dragan Rapaić
Prof dr Aleksandra Grbović
Prof dr Mia Šešum
Prof dr Snežana Ilić
Prof dr Bojan Dučić
Doc dr Vera Petrović
Doc dr Slobodan Banković
Doc dr sc. Zlatko Bukvić
Ass Staša Lalatović
Ass Zorica Veljković

Generalni sekretar
mr Miodrag Nedeljković

Tehnički sekretar
Gorana Kiković

Sekretar za finansije
Radomir Leković

Tehnički urednik
mr Miodrag Nedeljković

ISBN 978-86-84765-65-1

SADRŽAJ

PROGRAM RADA 7
REGISTRACIJA UČESNIKA 18
SVEČANO OTVARANJE KONFERENCIJE 18
POZDRAVNI GOVORI I OTVARANJE SKUPA 18
KOKTEL 18
PLENARNA IZLAGANJA 1 19
PLENARNA IZLAGANJA 2 27
OBRAZOVANJE 1 35
OBRAZOVANJE 2 43
SOCIJALNA ZAŠTITA / PREVENCIJA I TRETMAN POREMEĆAJA PONAŠANJA 1 53
PROMOCIJA KNJIGE 59
RADIONICE 1 63
OBRAZOVANJE 3 69
PRIMERI DOBRE PRAKSE 1 77
OBRAZOVANJE 4 85
PANEL RAZVOJNOG CENTRA 95
SOCIJALNA ZAŠTITA / PREVENCIJA I TRETMAN POREMEĆAJA PONAŠANJA 2 99
OBRAZOVANJE 5 105
PRIMERI DOBRE PRAKSE 2 115
RADIONICE 2 121
ZDRAVSTVO I REHABILITACIJA 127
RADIONICE 3 135
POSTER 1 139
POSTER 2 151
POSTER 3 163

RADOVI KOJI SE NE PREZENTUJU - OBLJAVLJIVANJE U ZBORNIKU 175
ZAKLJUČCI I ZATVARANJE KONFERENCIJE 186
TEORIJA I PRAKSA SPECIJALNE EDUKACIJE I REHABILITACIJE – DANAS 186
INDEKS AUTORA 187

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE
ZLATIBOR, 06-09. FEBRUAR 2023.

HOTEL MONA PLAZA ZLATIBOR / KONGRESNI CENTAR
Miladina Pećinara 26, Zlatibor

PROGRAM RADA

REGISTRACIJA UČESNIKA

ČETVRTAK, 06.02.2025.

DESK IZVRŠNOG ORGANIZATORA, 15:00 – 17:00

SVEČANO OTVARANJE KONFERENCIJE

ČETVRTAK, 06.02.2025.

VELIKA SALA 17:30 – 18:30

POZDRAVNI GOVORI I OTVARANJE SKUPA

Dodela Povelja, Diploma i Zahvalnica Fonda „ Prof. Miodrag V. Matić“

KOKTEL

VELIKA SALA 18:30 – 19:30

PLENARNA IZLAGANJA 1 19

PETAK, 07.02.2025.

10:00 – 12:00 → VELIKA SALA

Moderator: doc dr Vera Petrović

ULOGA EDUKACIJSKOG REHABILITATORA KROZ SPECIFIČNE KOMPETENCIJE 21. STOLJEĆA ZA INKLUZIVNO OBRAZOVANJE
Jasna Kudek Mirošević 21

INTEGRACIJA NEUROEDUKACIJE U SAVREMENE TRENDOVE SPECIJALNE EDUKACIJE I REHABILITACIJE: KUDA IDEMO?
Haris Memišević 23

PROGRES GOVORNIH KAO ASISTIVNIH TEHNOLOGIJA NA BAZI VEŠTAČKE INTELIGENCIJE
Vlado Delić 24

PORODIČNI KONTAKTI KAO FAKTOR RESOCIJALIZACIJE OSUĐENIH LICA
Vera Petrović 25

12:00 – 12:15 PAUZA 25

PLENARNA IZLAGANJA 2 27

PETAK, 07.02.2025.

12:15 – 13:15 → KONGRESNA SALA

Moderator: prof dr Medina Vantić Tanjić

KVALITET PARTNERSKIH ODNOSA RODITELJA DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU
Medina Vantić-Tanjić 29

EDUKACIJA I REHABILITACIJA U INKLUZIVNOM OBRAZOVANJU
Selmir Hadžić, Saudin Hodžić 30

INOVATIVNA ULOGA RESURSNOG CENTRA „MIODRAG V. MATIĆ“ UŽICE U PODRŠCI INKLUZIVNOM OBRAZOVANJU
Aleksandra Mutavdžić, Sandra Šobotović, Ružica Filipović 31

INFORMISANOST TERAPEUTA O VISOKOJ ASISTIVNOJ TEHNOLOGIJI ZA OSOBE SA POREMEĆAJIMA AUDITIVNE PERCEPCIJE
Ivana Arsenić, Zorica Veljković, Ivana Drakul 32

PROJEKAT SPORTISM: FIZIČKO VEŽBANJE ZA OSOBE SA AUTIZMOM - SPECIFIČAN PRISTUP I PODRŠKA
Daniela Tamaš, Branislava Stanojević, Vladimir Filipović, Mirjana Isakov 33

13:15 – 15:00 PAUZA ZA RUČAK

OBRAZOVANJE 1 35

PETAK, 07.02.2025.

15:00 – 16:15 → VELIKA SALA 1

Moderator: Željka Trbović

UTICAJ RAZVOJNIH SMETNJI NA VIZUOMOTORNE SPOSOBNOSTI UČENIKA OSNOVNOŠKOLSKOG UZRASTA
Nikola Stanković, Nikola Stamenković, Marija Rašić 37

EKRANIZACIJA KAO RIZIKO FAKTOR U NASTAJANJU RAZVOJNIH SMETNJI
Marko Batur, Nebojša Rajović 38

RAZVOJNA STAGNACIJA U KOMUNIKACIJI I KOGNICIJI KOD UČENIKA SA POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA
Jovan Radovanović, Biljana Petrović 39

SELF-CONCEPT KOD DECE TIPIČNE POPULACIJE I DECE SA INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU
Jovana Stanimirović, Bojana Đorđević 40

PRIMENA VIZUELNIH STRATEGIJA U RADU SA DECOM SA TEŠKOĆAMA U RAZVOJU
Katarina Radaković, Rada Savić Kukolj, Ivana Ristić 41

UTICAJ DRUŠTVENIH MREŽA I GPT TEHNOLOGIJE NA PROFESIONALNI RAZVOJ DEFEKTOLOGA: ANALIZA NAUČNE JAVNOSTI OD 2014. DO 2024. GODINE
Vojislav Todorović, Jasmina Kovačević, Jelena Telečki 42

16:15 – 16:30 PAUZA

OBRAZOVANJE 2 43

PETAK, 07.02.2025.

16:30 – 17:45 → VELIKA SALA 1

Moderator: Željka Trbović

PRIMENA ASISTIVNE TEHNOLOGIJE – INTERAKTIVNE TABLE U NASTAVI SA UČENICIMA SA SMETNJAMA U RAZVOJU – MOGUĆNOSTI I IZAZOVI
Tamara Logar, Martina Stanković Kozlica, Ivana Vasić 45

PRILAGOĐENA EDUKATIVNA KNJIGA IZ GEOGRAFIJE
Miodrag Nikolić, Miljana Stamenković, Katarina Dojčinović 46

ISPRIČAJ MI SVOJU PRIČU: KAKO UZ POMOĆ PRIČA POTICATI RAZVOJ SAMOPOŠTOVANJA I SAMOPOUZDANJA KOD UČENIKA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU
Dejana Varnica, Mirela Szabo 47

PODUČAVANJE DEVOJČICE SA VISOKOFUNKCIONALNIM AUTIZMOM KORIŠĆENJU NOVCA – STUDIJA
Bojana Arsić, Uroš Majstorović, Jelena Vlajković 48

DODATNA PODRŠKA U REDOVNOJ OSNOVNOJ ŠKOLI IZ UGLA RODITELJA
Branka Mitrović Josipović, Gorana Vukić 49

ZNAČAJ FORMALNE PODRŠKE RODITELJIMA DECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU U SVAKODNEVNIM ŽIVOTNIM AKTIVNOSTIMA
Snežana Nikolić, Zorana Stanojević 51

17:45 – 18:00 PAUZA 51

SOCIJALNA ZAŠTITA / PREVENCIJA I TRETMAN POREMEĆAJA PONAŠANJA 1 53

PETAK, 07.02.2025. 53

18:00 – 19:00 → VELIKA SALA 1 53

Moderator: Jasmina Poznan Dejanov 53

PRIMENA PLESA U SVRHU REEDUKACIJE PSIHOMOTORIKE OSOBA SA POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA
Daniela Tamaš, Branislava Stanojević, Vladimir Filipović 55

POZITIVNI EFEKTI DRAMSKOG IZRAZA KORISNIKA DNEVNOG CENTRA NIKŠIĆ, ZABILJEŽENI U VIDEO-FORMATU
Đurđina Filimanović, Milica Milović 56

USLUGE U ZAJEDNICI - PODRŠKA PORODICAMA DECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU
Katarina Čočović, Dragana Mratinić 57

UTICAJ PLESNIH AKTIVNOSTI NA MOTORIČKE FUNKCIJE OSOBA SA CEREBRALNOM PARALIZOM
Daniela Tamaš, Slađana Krejić Savčić, Dragana Cvetković, Mirjana Abradi 58

PROMOCIJA KNJIGE 59

PETAK, 07.02.2025.

19:00 – 20:00 → VELIKA SALA 1

Moderator: prof dr Sanja Đoković

MOŽEŠ TI TO MAMA
Dragana Bojić 61

RADIONICE 1 63

PETAK, 07.02.2025.

16:00 – 20:00 → MALA SALA 2

Moderatori: Milka Glavonjić, Svetlana Pešić

16:00– 17:30 RADIONICA #1

JAČANJE PROFESIONALNIH KOMPETENCIJA STRUČNJAKA KROZ IZAZOVNE SITUACIJE IZ DEFEKTOLOŠKE PRAKSE
Aleksandra Slijepčević, Zorica Drndarević Delić 65

17:30– 19:00 RADIONICA #2

ZNAČAJ PROCENE DRAJVERA I RADNIH STILOVA U PROFESIONALNOJ PRAKSI LOGOPEDA I DEFEKTOLOGA
Jovan Radovanović 66

OBRAZOVANJE 3 69

SUBOTA, 08.02.2025.

09:00 – 10:15 → VELIKA SALA 1

Moderator: Zoran Kovačić

PRIKAZ MOBILNOSTI U OKVIRU ERASMUS+ AKREDITACIJE U ŠKOLI ZA UČENIKE IZ SPEKTRA AUTIZMA (Autistická skolá) U ČEŠKOJ AUTISTIČKOJ ŠKOLI BRNO U ČEŠKOJ
Jovana Lukač, Biljana Jerotić, Snežana Babović Dimitrijević, Nataša Selić Stanković 71

PRIKAZ STRUČNE POSETE SPECIJALNO-OBRAZOVNOM CENTRU U KRAKOVU, POLJSKA
Julijana Stefanović, Ksenija Sulejmanović, Marina Sparić, Ana Kiković 72

ERASMUS + PROJEKAT „DOSTUPNO MENI, DOSTUPNO SVIMA“ (ISKUSTVA)
Slavica Lazarević, Marijana Jovanović Čabrić, Tatjana Simić 73

PRIKAZ ERAZMUS+ KA122- SCH PROJEKTA “MUZIKA- POKRET, ZNAM”
Suzana Miković, Mirjana Kaluđerović, Ana Nikolić, Snežana Kostić 74

PROCJENA UMORA KOD GLUHIH I ČUJUĆIH RADNIKA
Amila Petrović Turohan, Admira Beha, Alma Huremović 75

ZNAČAJ PSIHOLOŠKE PRAKSE U DEFEKTOLOŠKOM RADU
Ana Janković, Danijela Cvijović 76

10:15 – 10:30 PAUZA

PRIMERI DOBRE PRAKSE 1 77

SUBOTA, 08.02.2025.

10:30 – 11:30 → VELIKA SALA 1

Moderator: Zoran Kovačić

DIGITALNI ALATI ZA UČENIKE SA SMETNJAMA U RAZVOJU
Marina Sparić, Sandra Skendžić, Snežana Babović Dimitrijević, Nataša Selić Stanković 79

ČAS SRPSKOG JEZIKA SA KOHLEARNO IMPLANTIRANIM UČENICIMA
Dijana Bogićević, Nerandža Đukić 80

PRIMENA ROBOTA PČELICE BEE-BOT U NASTAVI
Sandra Skendžić, Marina Sparić, Snežana Babović Dimitrijević, Jovana Lukač 81

PROCENA ARTIKULACIONIH SPOSOBNOSTI DECE PREDŠKOLSKOG UZRASTA I RAZVOJ FONOLOŠKESVESNOSTI KROZ IGRU
Nevena Simić, Milana Jelovac, Katarina Kljajić 82

PRIMENA VIZUELNIH STRATEGIJA U REALIZACIJI NASTAVE FIZIČKOG I ZDRAVSTVENOG VASPITANJA KOD UČENIKA SA POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA
Rada Savić Kukolj, Katarina Radaković 83

11:30 – 11:45 PAUZA

OBRAZOVANJE 4 85

SUBOTA, 08.02.2025.

11:45 – 13:00 → VELIKA SALA 1

Moderator: Zoran Kovačić

IZLOŽBA FOTOGRAFIJA ,,POGLEDI"– SOCIJALNA INKLUZIJA
Danijela Kurteš, Katarina Jovanović, Tamara Stevanović 87

UTICAJ NEPOSREDNOG KONTAKTA NA FORMIRANJE I MENJANJE STAVOVA PREMA DECI SA SMETNJAMA U RAZVOJU
Tamara Stevanović, Danijela Kurteš, Katarina Jovanović 88

SUBJEKTIVNA PROCENA GLASA KOD UČITELJA I SPECIJALNIH EDUKATORA
Saša Stepanović, Vladimir Ilić 89

ODNOS AUDITIVNIH I FONOLOŠKIH SPOSOBNOSTI KOD DECE PREDŠKOLSKOG UZRASTA
Anastasia Latocki, Bojana Drljan 90

PROCENA KVALITETA ŽIVOTA PORODICA DECE SA POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA
Sanja Kresić, Jovana Čanadanović Marinković 91

PODRŠKA RODITELJIMA DECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU I INVALIDITETOM KAO SAVREMENI PRISTUP U SPECIJALNOJ EDUKACIJI I REHABILITACIJI
Dijana Janković, Slađana Veselinović 92

SPECIFIČNOSTI STRESA RODITELJA DECE KOJA POHAĐAJU ŠKOLU ZA UČENIKE SA SMETNJAMA U RAZVOJU "NOVI BEOGRAD"
Olivera Ilić, Biljana Stefanović, Renata Lukenić Gaši 93

PANEL RAZVOJNOG CENTRA 95

SUBOTA, 08.02.2025.

13:00–14:00 → VELIKA SALA 1

Moderator: Prof. dr Bojan Dučić

Panel Razvojnog centra - Tema: PROFESIONALNE KOMPETENCIJE DEFEKTOLOGA I POTREBE SAVREMENE DEFEKTOLOŠKE PRAKSE

Učesnici:

- prof. dr Sanja Đoković – dekan, Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju
- prof. dr Medina Vantić Tanjić, Edukacijako-rehabilitacijski Fakultet, Univerzitet u Tuzli
- doc. dr Zlatko Bukvić, Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu
- dr Selmir Hadžić, Pedagoški fakultet, Univerzitet u Sarajevu i Kantonalno udruženje edukatora/rehabilitatora Katona Sarajevo „Stol”.
- Prof. dr Bojan Dučić, vanredni profesor Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Beograd - moderator panel sesije

14:00 – 15:00 PAUZA ZA RUČAK

SOCIJALNA ZAŠTITA / PREVENCIJA I TRETMAN POREMEĆAJA PONAŠANJA 2 99

SUBOTA, 08.02.2025.

15:00 – 16:00 → VELIKA SALA 1

Moderator: Maja Matović

PRIKAZ STRUČNOG POSTUPAKA U USTANOVI ZA DECU I MLADE ''SREMČICA''
Nada Irić 101

DEFEKTOLOŠKI NALAZ U USTANOVAMA SOCIJALNE ZAŠTITE
Goran Ćosić 102

RADIONICA IZRADE PRIRODNE KOZMETIKE U DOMU ZA DECU OMETENU U RAZVOJU "KOLEVKA"
Jelena Opačić, Vladanka Pavlović 103

16:00 – 16:15 PAUZA

OBRAZOVANJE 5 105

SUBOTA, 08.02.2025.

16:15 – 17:15 → VELIKA SALA 1

Moderator: Željka Trbović

ANALIZA IZAZOVA U OBRAZOVNOJ PRAKSI: ASISTIVNE TEHNOLOGIJE I SAGOREVANJE PROSVETNIH RADNIKA
Jelena Arsović, Dragana Čelarević, Sunčica Jelić 107

ISPOLJAVANJE STRESA I TEHNIKE PREVAZILAŽENJA KOD PROFESIONALACA U ŠKOLAMA ZA OBRAZOVANJE UČENIKA SA SMETNJAMA U RAZVOJU
Bojan Grujić, Tatjana Simić, Anita Cekić 108

AUDITIVNA DEPRIVACIJA I TEORIJA UMA KOD DECE
Marija Bjelić, Sanja Đoković, Dajana Rojek Zakić, Mina Nikolić 110

SOCIJALNA INTEGRACIJA DECE I OMLADINE SA OŠTEĆENJEM SLUHA I UČENJE O ZNAČAJU POVEZANOSTI SA PRIRODOM KROZ UPOZNAVANJE I OČUVANJE ŽIVOTNE SREDINE
Zorica Jovanović, Sonja Blagojević 111

KAKO SMO DOŠLI U RASKORAK
Dragan Rapaić 112

UTICAJ SOCIODEMOGRAFSKIH FAKTORA I INFORMISANOSTI NA STAVOVE PREMA INKLUZIJI UČENIKA SA OŠTEĆENJEM SLUHA
Marija Veletić 113

17:15 – 17:30 PAUZA

PRIMERI DOBRE PRAKSE 2 115

SUBOTA, 08.02.2025.

17:30 – 18:30 → VELIKA SALA 1

Moderator: Uroš Šotarević

PRIMENA INTEGRATIVNE NASTAVE U KNJIGOVEZAČKOJ DORADI SA DECOM SA TEŠKOĆAMA U MENTALNOM RAZVOJU
Suzana Drobnjak, Vladanka Ćirković, Sofija Damnjanović, Milena Šakić 117

UNAPREĐENJE MOTORNOG I KOGNITIVNOG STATUSA KROZ PRAKTIČNU NASTAVU CVEĆARSKOG SMERA UČENIKA SA INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU
Alisa Vasić, Tamara Ivčić, Jasna Škaljak, Aleksandra Jovičić Kresović 118

TAJNA DOBROG STUCNJAKA JE DA RADITE ONO STO ZIVITE
Olivera Nikolić 119

EFEKTI FIZIČKIH AKTIVNOSTI NA PSIHOFIZIČKO ZDRAVLJE DECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU
Sara Kalajanović, Slađana Novović, Maja Kokić, Aleksandra Vučićević 120

RADIONICE 2

SUBOTA, 08.02.2025.

08:00– 11:00 → MALA SALA 2

Moderatori: Jasmina Poznan Dejanov, Svetlana Pešić

08:00 – 09:30 RADIONICA #3

IDEAL CONNECT: PODRŠKA U UČENJU OSOBAMA SA AUTIZMOM PUTEM DIGITALNIH ALATA
Sunčica Petrović, Nenad Glumbić, Mirjana Đorđević 123

09:30 – 11:00 RADIONICA #4

GRADIMO OD TEMELJA – OSVEŠĆIVANJE ZNAČAJA PROPRIOCEPTIVNIH, VESTIBULARNIH I VIZUELNIH INFORMACIJA ZA STICANJE OSNOVNIH OBRAZOVNIH VEŠTINA
Snežana Popović, Rebeka Rančić 124

ZDRAVSTVO I REHABILITACIJA

SUBOTA, 08.02.2025.

11:00 – 13:00 →MALA SALA 2

Moderator: Milka Glavonjić

IZAZOVI I PODRŠKA RODITELJSTVU U PORODICAMA DECE SA POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA
Neda Novaković, Nataša Srećković Milenković 129

SENZORNO-MOTORIČKI IZAZOVI KOD DECE OŠTEĆENOG SLUHA: PREGLED ISTRAŽIVANJA
Lana Zrnić, Milana Dražić, Ana Drobac 130

OSTVARIVANJE PRAVA DECE U STACIONARNIM ZDRAVSTVENIM USTANOVAMA
Jasmina Milošević 131

11:50 – 12:05 PAUZA

PRIMARNA PREVENCIJA ILI KREATIVNA DEFEKTOLOGIJA
Dragana Bojić 132

ZNAČAJ DEFEKTOLOŠKE PODRŠKE RODITELJIMA PREVREMENO ROĐENE DECE
Kristina Rajković 133

ANALIZA USLUGA USMERENIH KA INTERVENCIJI U RANOM UZRASTU U MORAVIČKOM I ZLATIBORSKOM OKRUGU
Svetlana Glavinić, Mirjana Ocokoljić, Sandra Marković, Jelena Rabrenović 134

13:00 – 15:00 PAUZA ZA RUČAK

RADIONICE 3 135

SUBOTA, 08.02.2025.

15:30 – 17:00 → MALA SALA 2

Moderatori: Maja Matović

15:30 – 17:00 RADIONICA #5

KROZ ZVUK, RITAM I POKRET DO GOVORA
Jelena Kudrić 137

POSTER 1 139

SUBOTA, 08.02.2025. → HOL ISPRED SALA

10:00 – 11:00 → PRVI DEO

Moderator: Svetlana Pešić

JEZIČKI IZRAZ GLUVIH I NAGLUVIH UČENIKA
Mirjana Jovanović, Vlada Stanojković 141

LUTKARSKO - DRAMSKI PROCES U LOGOPEDSKOM RADU SA DECOM OŠTEĆENOG SLUHA

Irena Čepić, Marija Bastić 142

ULOGA SLUŠANJA ZVUKOVA I MUZIKE U RAZVOJU DECE SA INTELEKTUALNIM SMETNJAMA
Iva Bilalović, Milunika Petrović, Branka Prodanić 143

PROCJENA VIZUELNOG FUNKCIONISANJA OSOBA SA KATARAKTOM I GLAUKOMOM
Saša Koca 144

BENEFITI CELODNEVNE NASTAVE OŠ "BOŠKO BUHA"
Tijana Stamenković, Aleksandra Kljajić, Biljana Mihailović 145

LOGOPEDSKI TRETMAN KOD ODRASLIH OSOBA SA CEREBRALNOM PARALIZOM
Jelena Petronić, Gorica Bjelić Dobrosavljević 146

UPOTREBA MIKROBITA U SVAKODNEVNOJ NASTAVI KOD UČENIKA SA SMETNJAMA U RAZVOJU
Nataša Milenković, Maja Jovanović, Sandra Petrović 147

PRIMENA PIJAŽEOVE TEORIJE U ŠKOLAMA ZA UČENIKE SA SMETNJAMA U RAZVOJU
Olivera Ilić 148

DODIROM DO ZNANJA: RELJEFNE GRAFIKE U OBRAZOVANJU SLEPIH I SLABOVIDIH UČENIKA
Uroš Šotarević, Radmila Vidović 149

POSTER 2 151

SUBOTA, 08.02.2025. → HOL ISPRED SALA

12:00 – 13:00 → DRUGI DEO

Moderatori: Uroš Šotarević

EFIKASNOST ALTERNATIVNE I AUGMENTATIVNE KOMUNIKACIJE ZA UNAPREĐENJE FUNKCIONALNE KOMUNIKACIJE KOD OSOBA SA POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA: PREGLED META ANALITIČKIH STUDIJA
Nikolija Andrić, Marina Janković Nikolić, Mića Maslarević 153

PRIMENA INTERVENCIJE VIDEO MODELOVANJA U PODUČAVANJU SOCIJALNIH VEŠTINA KOD DETETA SA POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA: STUDIJA SLUČAJA
Aleksandra Bokun, Tamara Mandić, Aleksandra Đurić Zdravković 154

PUTOVANJE KROZ RADIONICE - OSNAŽIVANJE OSOBA SA SMETNJAMA U RAZVOJU KROZ SVAKODNEVNE AKTIVNOSTI
Ana Jakovljević, Ivana Čakarević, Vesna Bojović, Jelena Jovičić 155

ALTERNATIVNA I AUGMENTATIVNA KOMUNIKACIJA U RADU S UČENICIMA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU
Ivana Kurtušić, Matea Vukas 157

PRIMENA VIBE Y UREĐAJA U LOGOPEDSKOM TRETMANU KOD DECE SA POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA
Vesna Jerinić, Aleksandra Bokun 158

ENGLESKI JEZIK KROZ POKRET
Jelena Grčić, Stevan Grčić, Jovana Đurašković Ivanović 159

ORALNO ZDRAVLJE OSOBA SA AUTIZMOM – PRIKAZ EDUKATIVNOG MODULA
Sunčica Petrović, Nenad Glumbić[2], Mirjana Đorđević 160

UNAPREĐIVANJE SOCIO-KOMUNIKACIONIH VEŠTINA KOD DECE S INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU PRIMENOM BIHEVIORALNIH INTERVENCIJA
Jelica Vasiljević, Biljana Ćaćić, Nina Oluić 161

POSTER 3 163

SUBOTA, 08.02.2025. → HOL ISPRED SALA

16:00 – 17:00 → TREĆI DEO

Moderatori: Jasmina Poznan Dejanov

REAKCIJE OSOBA TIPIČNOG RAZVOJA U KONTAKTU SA OSOBAMA SA SMETNJAMA U RAZVOJU
Vesna Vučinić, Branka Jablan, Aleksandra Radić 165

ZAJEDNO VIŠE UMEM, BOLJE ZNAM I NAJVIŠE MOGU
Milica Bulović, Dragica Dražić, Bratislava Živković Desančić, Bojana Jojić 166

PRINCIPI RADA PRVE PRIVATNE OSNOVNE ŠKOLE ,,ŠKOLA PLUS" ZA DECU SA SMETNJAMA U RAZVOJU, NIŠ
Goran Malović, Dragana Pavlović 167

RAZVOJ EKOLOŠKE SVESTI MLADIH SA OŠTEĆENJEM SLUHA I DRUGIM SMETNJAMA U RAZVOJU KROZ AKTIVNOSTI ERASMUS+ PROJEKTA "PROMENI SEBE, SAČUVAJ PLANETU"
Radmila Vasiljević, Dubravka Delić, Marija Marković, Tatjana Radosavljević 168

PREZENTACIJA RESURSNOG CENTRA "MARA MANDIĆ" I IMPLEMENTACIJA ASISTIVNE TEHNOLOGIJE
Goran Vladić, Nevena Ilić, Marija Mihajlović 169

PRIČE SA OBALE - LETOVANJE ZA OSMEH I SEĆANJE
Tijana Palibrk, Nadica Savić, Sonja Špajaković, Marija Anđelić 170

PROFESIONALNI RAZVOJ EDUKACIJSKIH REHABILITATORA: JUČER, DANAS, SUTRA
Maja Papst Milanović, Božica Čajić 171

UTICAJ ERASMUS+ PROJEKATA RAZMENE MLADIH NA MLADE OSOBE SA SMETNJAMA U RAZVOJU I INVALIDITETOM
Marija Marković, Radmila Vasiljević, Tatjana Radosavljević, Ivana Gajić 172

ULOGA RESURSNIH CENTARA U PODRŠCI, PROMOCIJI I ZASTUPANJU INKLUZIVNOG OBRAZOVANJA IZ UGLA RESURSNOG CENTRA "BUBANJ", NIŠ
Radovan Stoiljković, Marija Pavlović, Jasmina Kitanović, Jelena Jocković 173

RADOVI KOJI SE NE PREZENTUJU - OBLJAVLJIVANJE U ZBORNIKU 175

PRAVO ZATVORENIKA NA ZDRAVLJE - MEĐUNARODNOPRAVNI ASPEKT
Milica Kovačević 177

NEGATIVNI EFEKTI PROBLEMATIČNE UPOTREBE INTERNETA NA DEČIJI RAZVOJ
Jelena Nikolov 178

UNAPREĐIVANJE TEORIJE UMA KROZ PROGRAM TRENINGA SOCIJALNIH VEŠTINA KOD UČENIKA SA VISOKOFUNKCIONALNIM AUTIZMOM
Marina Antonijević, Sara Jelić, Slobodan Banković 179

INKLUZIJA U REPUBLICI SRBIJI: ANALIZA POSTOJEĆIH ZAKONSKIH OKVIRA I STEPEN NJIHOVE IMPLEMENTACIJE
Borko Barukčić, Nikolina Sučević 180

EGZEKUTIVNE FUNKCIJE I AKADEMSKO POSTIGNUĆE DECE SA POREMEĆAJIMA IZ SPEKTRA AUTIZMA I DECE OŠTEĆENOG SLUHA
Dajana Rojek Zakić, Marija Bjelić, Tamara Kovačević 181

ZNAKOVNI JEZIK I SPORT
Ljubica Isaković, Tamara Kovačević, Mia Šešum 182

POTENCIJALI PROCESNE DRAME U PREVENCIJI GOVORA MRŽNJE I DISKRIMINACIJE MEĐU MLADIMA
Lidija Bukvić, Vesna Popović, Branislava Popović Ćitić, Dragana Bogićević 183

VASPITNA MERA UPUĆIVANJE U POSEBNU USTANOVU ZA LEČENJE I OSPOSOBLJAVANJE - IZAZOVI I MOGUĆNOSTI ZA EFIKASNIJI PRISTUP
Marija Maljković[1], Ivana Radovanović[2] 184

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2025.

PLENARNA IZLAGANJA 1

ULOGA EDUKACIJSKOG REHABILITATORA KROZ SPECIFIČNE KOMPETENCIJE 21. STOLJEĆA ZA INKLUZIVNO OBRAZOVANJE

Jasna Kudek Mirošević

Sveučilite u Zagrebu - Učiteljski fakultet

Od brojnih definicija odgojno-obrazovne inkluzije, većinom je prihvaćeno shvaćanje da je odgojno-obrazovna inkluzija proces povećanja sudjelovanja i smanjenja isključenosti djece i učenika s teškoćama, pri čemu sudjelovanje podrazumijeva priznavanje, prihvaćanje i poštivanje sve djece u redoviti odgojno-obrazovni sustav. Istraživanja općenito naglašavaju inkluzivno obrazovanje kao proces kojim odgojno-obrazovne ustanove odgovaraju na individualne potrebe svih učenika omogućavajući individualizaciju nastavnih procesa, sredstava i resursa za jednake odgojno-obrazovne mogućnosti. Istraživanja, međutim, potvrđuju da taj proces treba biti kvalitetno planiran i realiziran stručno vođenim intervencijama da bi rezultirao adekvatnim rezultatima.

Stoga je važnost odgojno-obrazovne politike i prakse visokoškolskih ustanova koje obrazuju buduće učitelje, a zatim škola i učitelja da kroz obrazovne programe izgrađuju svoje kapacitete inkluzivnog odgoja i obrazovanja i smanjuju sve oblike isključenja na bilo kojoj osnovi. Na pozitivne stavove i spremnost odgojno-obrazovnih radnika za daljnje usavršavanje utječe dostupnost materijalnih i ljudskih resursa što čini inkluzivno obrazovanje dinamičnim procesom koji zahtijeva znanje i stručnost za potrebnu razinu kvalitete rada u inkluzivnim učionicama te suradnju s drugim stručnjacima.

Specifične kompetencije za rad s učenicima s teškoćama su kompetentnost u primjeni različitih strategija poučavanja i učenja te sposobnost savjetovanja (učitelja, učenika i roditelja) o različitim obrazovnim pitanjima i razvojnim problemima. Crooks (2003) ističe važnost standarda u odgoju i obrazovanju te u okviru smjernica za rad naglašava da je najvažniji osobni profesionalni rast i razvoj. Postojeći standardi, naime, ne naglašavaju dovoljno potrebu za specifičnim kompetencijama učitelja relevantnih za inkuzivno obrazovanje te ne postoje dovoljni poticaji za učitelje da sudjeluju u programima stručnog usavršavanja važnima za odgojno-obrazovnu inkluziju i za nove uloge poput mentorske uloge, u planiranju novih metoda učenja, uvođenjem novih nastavnih tehnologija te intenzivnijega uključivanja učenika s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama u različite oblike rada. Nedostaje suradnje sa stručnjacima, stručnim suradnicima koji bi njima i učenicima bili podrška u inkluzivnim procesima.

Zaključci Barcelonskog vijeća o strateškom okviru za europsku suradnju u obrazovanju i osposobljavanju, pod nazivom „ET 2020“, navode da je europska suradnja u području obrazovanja i osposobljavanja za razdoblje do 2020. godine trebala biti uspostavljena u kontekstu strateškog okvira koji obuhvaća cjelokupne sustave obrazovanja i osposobljavanja kroz perspektivu cjeloživotnog učenja. To pretpostavlja za pružanje adekvatne podrške potrebne kompetencije koje se odnose na procjenu, praćenje i vrednovanje napretka učenika s teškoćama, kao i kompetencije koje se odnose na poticanje i organizaciju timskog rada koji omogućava najoptimalniji razvoj učenika s

teškoćama, čime se naglašava uloga stručnih suradnika. S obzirom da na nivou cijele škole planiranje individualiziranog poučavanja učenika s teškoćama nije odgovornost pojedinca već podjele odgovornosti između članova tima škole (učitelj, stručni suradnici, ravnatelj, roditelj), neki od važnih razvojno-pedagoških poslova stručnih suradnika edukacijskih rehabilitatora u školi su praćenje i unapređivanje nastave, metode rada u okviru planiranja individualiziranih kurikula, rad s djecom s teškoćama, osobno stručno usavršavanje, kao i organizacija programa profesionalnog razvoja za učitelje te analiza ostvarenih odgojno-obrazovnih rezultata škole.

Ključne reči: afirmacija struke, odgojno-obrazovna inkluzija, profesionalni razvoj, stručni suradnici, suradnja

INTEGRACIJA NEUROEDUKACIJE U SAVREMENE TRENDOVE SPECIJALNE EDUKACIJE I REHABILITACIJE: KUDA IDEMO?

Haris Memišević

Univerzitet u Sarajevu - Pedagoški fakultet

Neuroedukacija, kao interdisciplinarno područje koje povezuje neuronauku, kognitivnu psihologiju i edukaciju, nudi inovativne strategije za unapređenje procesa učenja i podučavanja. Ova prezentacija predstavlja osnove neuroedukacije, naglašavajući primjenu neuroznanstvenih spoznaja kako bi se optimizirale edukacijske prakse. Ključne teme uključuju prirodu učenja kao procesa jačanja neuronskih veza, razlike između eksplicitnog i implicitnog učenja, te strategije za poticanje efikasnog učenja. Neuroedukacija razotkriva česte neuromitove, poput zablude da koristimo samo 10% mozga ili da je ključ uspjeha isključivo u prilagođavanju stilovima učenja.

Prezentacija ističe dokazane pristupe, poput distribuiranog učenja, aktivnog angažmana, povratnih informacija o greškama i konsolidacije znanja. Naglašava se dinamička plastičnost ljudskog mozga, uz napomenu da na potencijal za učenje utiču kontekst, prethodno znanje i motivacija. Na primjerima osoba s amnezijom objašnjavaju se mehanizmi pamćenja i učenja, naglašavajući važnost povezivanja novih informacija s postojećim znanjem. Edukatori su pozvani da usvoje neuroznanstvene principe poput pažnje, ""efekta skele"" i asocijativnog učenja kako bi stvorili efektivna obrazovna okruženja. Neuroedukacija redefinira tradicionalne pedagoške paradigme, pružajući naučno utemeljene inovacije za oslobađanje potencijala svakog učenika i poticanje cjeloživotnog razvoja.

Ključne reči: neuroedukacija, neuronauka, učenje, podučavanje, strategije učenja

PROGRES GOVORNIH KAO ASISTIVNIH TEHNOLOGIJA NA BAZI VEŠTAČKE INTELIGENCIJE

Vlado Delić

Univerzitet u Novom Sadu - Fakultet tehničkih nauka

Govorne tehnologije imaju karakter asistivnih tehnologija. Pretvaranje teksta u govor (TTS) i govora u tekst (STT) su osnova pomagala za osobe koje imaju poteškoća s vidom, sluhom i govorom, kao i druga ograničenja u pisanoj i govornoj komunikaciji.

Progres u razvoju TTS i STT tehnologija baziran je na dubokom učenju kao osnovi veštačke inteligencije (AI), a dostignute mogućnosti govornih mašina da sintetizuju govor koji se ne razlikuje od ljudskog i da prepoznaju ne samo šta je čovek rekao nego i kako je rekao, da prepoznaju emocije, namere i stavove čoveka unapređene su pomoću velikih jezičkih modela (LLMs) - sve to čine suštinu pojma AI.

Na ovom predavanju će fokus biti na unapređenju pomagala za osobe sa invaliditetom (OSI) koja su bazirana na progresu AI u sinergiji TTS, STT i LLMs.

LLMs omogućuju impresivan nivo razumevanja teksta, čime se može unaprediti komunikacija čovek-mašina i posebno OSI-pomagalo. Pomagalo kao govorna mašina može bolje da razume govor s poteškoćama, a LLMs može da koriguje prepoznati govor. Sposobnost govornih mašina da prepoznaju govornika, njegovo raspoloženje i nameru, omogućuje i dodatno prilagođavanje OSI kao personalni asistent.

Na predavanju će biti posebno predstavljena dostignuća u razvoju govornih tehnologija za srpski i srodne južnoslovenske jezike, kao i sve njihove primene za OSI u ex-YU regionu - iskustvo preduzeća AlfaNum. Biće pomenuta pomagala i aplikacije na bazi TTS i STT za različite vrste invaliditeta, kao i iskustva koja su dovela do toga da ovi potencijali nisu iskorišćeni u pojedinim organizacijama OSI koliko bi moglo, s obzirom da imamo razvijene govorne tehnologije za srpski i srodne jezike na nivou na kom su razvijeni za velike svetske jezike.

Ključne reči: ASR, TTS, LLMs, AI, osobe sa invaliditetom

PORODIČNI KONTAKTI KAO FAKTOR RESOCIJALIZACIJE OSUĐENIH LICA

Vera Petrović

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Izricanje i izvršenje zatvorske kazne je ključno sa aspekta kažnjavanja i rehabilitacije učinilaca krivičnih dela. U današnje vreme se sve veća pažnja usmerava na programe tretmana kojima se teži redukovati kriminalni recidivizam. Kao jedan od značajnih faktora rehabilitacije i reintegracije osuđenih u društvo navode se kontakti sa članovima porodice. Održavanje kontakata može biti motivacija da se osuđeni promeni na bolje, dok zabrana kontakta pojačava identifikaciju sa drugim osuđenima, što potencijalno dovodi do kriminalne infekcije. Mnogobrojna istraživanja ukazuju da porodični kontakti tokom izvršenja zatvorske kazne utiču na manju verovatnoću recidivizma nakon otpusta. Dodatno, održavanje porodičnih veza motiviše osuđenog da ne čini disciplinske prestupe tokom izvršenja kazne i da učestvuje u programima tretmana.

Cilj istraživanja je da se ispitaju razlike u individualnim karakteristikama između osuđenih koji jesu i koji nisu tokom izvršenja kazne zatvora primali posete porodice. Uzorkom je obuhvaćeno 96 osuđenih iz Kazneno-popravnog zavoda Sremska Mitrovica koji su stupili na izvršenje zatvorske kazne 2013. godine i otpušteni između 2016. i 2018. godine. Rezultati istraživanja pokazuju da su osuđeni koji su primali posete porodice značajno ređe kršili pravila tokom izvršenja zatvorske kazne ($\chi2 = 7,535$, df = 1, $p < 0,01$), da su češće otpušteni primenom neke forme prevremenog otpusta ($\chi2 = 6,041$, df = 1, $p < 0,05$), te da su značajno ređe recidivirali ($\chi2 = 12,723$, df = 1, $p < 0,001$). U pogledu napredovanja ($\chi2 = 0,144$, df = 1, $p >0 ,05$) i nagrada u tretmanu ($\chi2 = 2,833$, df = 1, $p >0 ,05$) nisu detektovane značajne razlike.

Dobijeni nalazi ukazuju na značaj održavanja kontakata osuđenog sa članovima porodice, koji mogu imati ključnu ulogu u procesu resocijalizacije i reintegracije. U tom smislu je potrebno u penalnom sistemu veću pažnju posvetiti ovom aspektu izvršenja zatvorske kazne, te motivisati i osuđene i članove njihovih porodica za održavanje kontakata.

Ključne reči: osuđeni, resocijalizacija, recidivizam, porodica

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2025.

PLENARNA IZLAGANJA 2

KVALITET PARTNERSKIH ODNOSA RODITELJA DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Medina Vantić-Tanjić

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Univerzitet u Tuzli

Ova studija istražuje kvalitet partnerskih odnosa roditelja djece s teškoćama u razvoju, sa fokusom na ključne aspekte kao što su zadovoljstvo brakom, stabilnost odnosa i kvalitet komunikacije među partnerima. Porodica se definiše kao osnovna jedinica društva, unutar koje roditelji igraju ključnu ulogu u odgoju i razvoju djece. Partnerski odnosi u porodici imaju značajan uticaj na emocionalnu stabilnost svih članova, posebno kada se roditelji suočavaju s izazovima odgoja djece s teškoćama u razvoju. Istraživanje je sprovedeno na uzorku koga čini 48 parova roditelja djece s teškoćama u razvoju i 48 parova roditelja djece tipičnog razvoja, čija se djeca nalaze u životnoj dobi između 3 i 13 godina. Kako su u ovom radu ispitani stavovi oba roditelja (majke i oca) uzorak uključuje ukupno 192 ispitanika od čega 96 ispitanika (roditelja) imaju jedno ili više djece s teškoćama u razvoju, dok 96 roditelja imaju djecu tipičnog razvoja. U okviru istraživanja, detaljno su analizirani različiti faktori koji utiču na kvalitet bračnih odnosa, uključujući stres povezan s roditeljstvom, važnost komunikacije u prevazilaženju sukoba i opći osjećaj zadovoljstva partnerskim odnosom. Korištenjem validiranih mjernih instrumenata kao što su Skala zadovoljstva brakom (SZB), Skala bračne stabilnosti (SBS) i Skala kvalitete bračne komunikacije (SKBK), ispitivane su razlike između roditelja djece s teškoćama u razvoju i roditelja djece bez poteškoća. Testiranje hipoteza o razlikama vezanim za procjenu bračne kvalitete kroz procjenu zadovoljstva brakom i procjenu bračne stabilnosti, vršeno je na nivou statističke značajnosti 95% pomoću t-testa. Rezultati istraživanja pokazali su značajne razlike u kvalitetu partnerskih odnosa između ove dvije grupe i ukazuju na sljedeće: Postoji statistički značajna razlika u zadovoljstvu partnerskim odnosima između roditelja djece s teškoćama u razvoju i roditelja djece tipičnog razvoja; Postoji statistički značajna razlika u bračnoj stabilnosti između roditelja djece s teškoćama u razvoju i roditelja djece tipičnog razvoja i Postoji statistički značajna razlika u kvaliteti bračne komunikacije između roditelja djece s teškoćama u razvoju i roditelja djece tipičnog razvoja. Pored toga, istraživanje je ukazalo na potrebu za holističkim pristupom u pružanju podrške roditeljima. Psihosocijalna pomoć, grupe podrške i edukacija roditelja o načinima prevazilaženja stresa i konflikata mogu pomoći u unapređenju kvaliteta partnerskih odnosa.

Zaključci studije ističu važnost kontinuiranog istraživanja i pružanja podrške roditeljima djece s teškoćama u razvoju. Jačanjem partnerskih odnosa, osigurava se stabilnije i zdravije porodično okruženje, što je od ključne važnosti za razvoj djeteta i cjelokupnu dobrobit porodice. Ova istraživanja pružaju osnovu za kreiranje programa podrške koji odgovaraju na specifične potrebe ovih porodica.

Ključne reči: partnerski odnosi, porodica, teškoće u razvoju, kvalitet partnerskih odnosa

EDUKACIJA I REHABILITACIJA U INKLUZIVNOM OBRAZOVANJU

Selmir Hadžić[1], Saudin Hodžić

[1]Univerzitet u Sarajevu - Pedagoški fakultet, [2]Zavod za specijalno obrazovanje i odgoj djece „Mjedenica“, Sarajevo

Inkluzivno obrazovanje jedan je od velikih izazova u organizaciji obrazovnog sistema svakog društva. Također, inkluzivno obrazovanje je vrlo važan segment cjelovitog inkluzivnog procesa i inkluzivnosti društva u cjelini. Iako je posljednjih godina inkluzivno obrazovanje u Bosni i Hercegovini u fokusu nadležnih institucija i organizacija, u mnogo primjera su vidljive posljedice odsustva sistematičnog i sveobuhvatnog pristupa u rješavanju različitih izazova u ovom području. Neki od pokazatelja kao što su broj uključene djece u sistem redovnog obrazovanja zaista pokazuju pomake u ovoj oblasti ali je pitanje da li su takvi pokazatelji dovoljni? Nadalje, u poređenju sa prethodnim desetljećem i dužim periodom, evidentan je sve veći broj stručnjaka edukacijsko-rehabilitacijskog profila koji svoje profesionalno djelovanje ostvaruje u sistemu tzv. redovnog obrazovanja. Pitanje je da li je i ovo mjerodavan pokazatelj unapređenja inkluzivnog obrazovanja? Iskustva koja donosimo u ovom radu dio su istraživanja koje smo realizirali sa profesionalcima iz sistema obrazovanja govore u prilog tome da su potrebe, izazovi, očekivanja i predviđanja mnogo drugačija od onih kakvim to pokazuju neki od navedenih kriterija kao i sveopšte slike inkluzivnog obrazovanja u društvu.

Uz osnovne informacije o organizaciji sistema odgoja i obrazovanja djece s teškoćama u razvoju u Bosni i Hercegovini, prikazat ćemo dijelove šire analize i potreba u inkluzivnom obrazovanju iz ugla stručnjaka edukacijsko-rehabilitacijskog profila. Neki od ovih rezultata jasno ukazuju da bi aktuelne aktivnosti mogle imati direktan uticaj ne samo na kvalitet podrške učenicima s teškoćama u razvoju nego i edukacijko-rehabilitacijsku praksu.

Ključne reči: edukacija i rehabilitacija, inkluzija, izazovi

INOVATIVNA ULOGA RESURSNOG CENTRA „MIODRAG V. MATIĆ“ UŽICE U PODRŠCI INKLUZIVNOM OBRAZOVANJU

Aleksandra Mutavdžić, Sandra Šobotović, Ružica Filipović

Osnovna škola za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju "Miodrag V. Matić", Užice

Uz adekvatnu podršku i korišćenje usluga resursnih centara, u velikoj meri se povećava dostupnost inkluzivnog obrazovanja. U Republici Srbiji, postoji 13 resursnih centara koji pružaju podršku inkluzivnom obrazovanju. Cilj ovog rada je da se ukaže na inovativnu ulogu Resursnog centra „Miodrag V. Matić“ , Užice, u podršci inkluzivnom obrazovanju. Cilj ovog rada je da ukaže na nove perspektive u obrazovanju učenika sa smetnjama u razvoju. Uz adekvatnu podršku i korišćenje usluga resursnih centara, u velikoj meri se povećava dostupnost inkluzivnog obrazovanja. U Republici Srbiji, postoji 13 resursnih centara koji pružaju podršku inkluzivnom obrazovanju.

Osnovna škola za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju „Miodrag V. Matić“, iz Užica je 2022. godine odlukomrešenjem Ministra prosvete stekla status resursnog centra, za pružanje podrške inkluzivnom obrazovanju. Kroz trogodišnji projekat Ministarstva prosvete Republike Srbije i UNICEF-a „Učimo svi zajedno“ naš Resursni centar je opremljen asistivnom tehnologijom (AT), a zaposleni su pohađali petodnevnu obuku za njeno korišćenje u praksi, kao i za pružanje dodatne podrške nastavnicima, učenicima, stručnim saradnicima, timovima i roditeljima.

Tokom 2024. godine Resursni centar RC je dobio sredstva da kroz (mali šestomesečni) projekat podrži inkluzivno obrazovanje u Zlatiborskom, Moravičkom, Mačvanskom i Kolubarskom okrugu, u 25 osnovnih i srednjih škola. Obuhvatili smo opštine: Užice, Sevojno, Čajetina, Požega, Nova Varoš, Prijepolje, Priboj, Valjevo, Lučani, Čačak, Mali Zvornik, Ivanjica i Ljubovija. Realizovali smo 78 stručnih poseta, pružili podršku za 316 učenika, 230 nastavnika, 200 roditelja. Izradili smo 35 planova tranzicije, 170 setova prilagođenog didaktičkog materijala. Održali smo 25 radionica za izradu didaktičkih materijala, 50 savetodavnih sesija za nastavnike, roditelje i dve2 tribine za širu javnost. Dodelili smo 286 sredstava asistivne tehnologije za ukupno 115 učenika. Koliko naša sveobuhvatna podrška znači učenicima, roditeljima i nastavnicima najbolje svedoče reči nastavnice iz OŠ „Branko Radičević“, iz Malog Zvornika: „Sastanci sa vama, saveti i didaktički materijali koje ste nam doneli mnogo pomažu u realizaciji nastave, a asistivna tehnologija doprinosi socijalizaciji i boljoj komunikaciji među učenicima“.

Na osnovu naših iskustava, kao i iskustava kolega iz drugih resursnih centara možemo zaključiti da ovaj novi oblik podrške deci sa smetnjama u razvoju u redovnom sistemu značajno unapređuje inkluzivno obrazovanje i omogućava kvalitetno obrazovanje za svu decu.

Ključne reči: resursni centri, podrška inkluzivnom obrazovanju, kvalitetno obrazovanje, asistivna tehnologija

INFORMISANOST TERAPEUTA O VISOKOJ ASISTIVNOJ TEHNOLOGIJI ZA OSOBE SA POREMEĆAJIMA AUDITIVNE PERCEPCIJE

Ivana Arsenić, Zorica Veljković, Ivana Drakul

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Poremećaji auditivne percepcije nastaju kao posledica deficita u obradi auditivnih informacija u centralnom nervnom sistemu. Simptomi koji su najčešće prisutni u kliničkoj slici obuhvataju poteškoće u lokalizaciji, lateralizaciji, diskriminaciji i prepoznavanju auditivnih stimulusa, kao i smetnje u diskriminaciji zvuka u uslovima pozadinske buke. Pored toga, često se javljaju poteškoće u percepciji govora, praćenju verbalnih naloga i razgovora, kao i u obrazovnim i profesionalnim aktivnostima, što može da dovede do socijalne anksioznosti i izolacije. Primena asistivne tehnologije za komunikaciju predstavlja jedan od osnovnih pristupa u tretmanu poremećaja auditivne percepcije, kao vid kompenzacione strategije za ostvarivanje komunikacije. S obzirom na važnost primene asistivne tehnologije u tretmanu osoba sa ovim poremećajima, važno je da se utvrdi u kojoj meri su terapeuti koji sprovode treninge auditivne percepcije informisani o visokoj asistivnoj tehnologiji za komunikaciju.

Cilj ovog rada je bio da se utvrdi nivo informisanosti i svesnosti terapeuta o postojanju visoke asistivne tehnologije za komunikaciju za osobe sa poremećajima auditivne percepcije. Uzorak je činilo 15 specijalnih edukatora i rehabilitatora, kao i logopeda koji su zaposleni u školama na teritoriji Banja Luke. Primenjen je upitnik koji je posebno konstruisan za svrhu ovog istraživanja.

Analiza rezultata je pokazala da su ispitanici upoznati sa slušnim aparatom, kohlearnim implantom, štipaljkama pričalicama, tablet komunikatorima i pričajućim rasporedom. Iako ispitanici imaju iskustva u radu sa korisnicima asistivne tehnologije koji imaju deficite auditivne percepcije, u svom radu ne koriste KSAFA aparat, Earobics i Phonema softver niti Tomatis aparat. Takođe, u ustanovama u kojima su zaposleni ne postoji indukciona petlja. Nedostatak obuke i finansijskih sredstava predstavljaju glavne barijere za upotrebu visoke asistivne tehnologije za komunikaciju. Rezultati istraživanja pokazuju da terapeuti prepoznaju značaj upotrebe asistivne tehnologije u tretmanu osoba sa poremećajima auditivne percepcije, kao i njen pozitivan uticaj na poboljšanje kvaliteta komunikacije i života ovih korisnika. Pored toga, smatraju da je neophodna edukacija korisnika, roditelja dece sa deficitima auditivne percepcije, kao i stručnjaka, kako bi se razvila svest o postojanju i prednostima primene visoke asistivne tehnologije za komunikaciju.

Ključne reči: auditivna percepcija, asistivna tehnologija, informisanost, komunikacija

PROJEKAT SPORTISM: FIZIČKO VEŽBANJE ZA OSOBE SA AUTIZMOM - SPECIFIČAN PRISTUP I PODRŠKA

Daniela Tamaš[1, 2], Branislava Stanojević[1], Vladimir Filipović[1], Mirjana Isakov[1]

[1]Škola za osnovno i srednje obrazovanje „Milan Petrović“ sa domom učenika; [2]Univerzitet u Novom Sadu, Medicinski fakultet, Katedra za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Evropski projekat SPORTISM finansiran iz fonda Erazmus+ Sport programa, dizajniran je da integriše fizičke aktivnosti sa metodologijama podrške za decu i adolescente sa poremećajima iz spektra autizma (PSA). Realizuje se u saradnji između partnerskih organizacija iz Slovenije, Srbije, Italije, Hrvatske i Rumunije; uz koordinaciju Udruženja inkluzivne kulture Slovenije. Partnerska organizacija iz Srbije je Sportsko društvo “Milan Petrović”.

Metodologija: Cilj projekta SPORTISM je unapređenje društvenog života i socijalne inkluzije dece i adolescenata sa PSA putem razvijanja inkluzivnih sportsko rekreativnih programa. Rezultati dosadašnje realizacije projekta su: YouTube kanal sa 200 video prikaza vežbi koordinacije pokreta i balansa koje realizuju osobe sa PSA; Međunarodna konferencija u Novom Sadu u ŠOSO “Milan Petrović”; edukacija za stručni kadar, na temu: “Terapija pokretom i fizičko vežbanje za osobe sa autizmom - specifičan pristup i podrška”; obuka volontera uz objavljen ""Priručnik za trening volontera"" i ""Priručnik sa uputstvima za rad sa osobama sa autizmom"". Projekat se aktivno promoviše na brojnim sportsko rekreativnim događajima u svim gradovima partnerskih zemalja i putem društvenih mreža i medija. U toku je kreiranje e-dnevnika, alatke za praćenje postignuća osoba sa PSA uključenih u program fizičkog vežbanja u skladu sa individualnim potrebama i izrada priručnika pod nazivom: ""Fizičko vežbanje za osobe sa autizmom - specifičan pristup i podrška"".

Zaključak: Fizičke aktivnosti su važan segment rada sa decom sa PSA jer imaju pozitivan uticaj na njihov psihomotorni razvoj. Umreženi, putem projekta SPORTISM, udružili smo resurse da unapredimo pristupe deci sa PSA u cilju efikasnije primene programa fizičkih aktivnosti i njihove socijalne inkluzije.

Ključne reči: fizičko vežbanje, Sportism, Erasmus +, poremaćaji iz spektra autizma.

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2025.

OBRAZOVANJE 1

UTICAJ RAZVOJNIH SMETNJI NA VIZUOMOTORNE SPOSOBNOSTI UČENIKA OSNOVNOŠKOLSKOG UZRASTA

Nikola Stanković, Nikola Stamenković, Marija Rašić

Specijalna škola sa domom učenika "Bubanj", Niš

Osnovni cilj ovog istraživanja je procena uticaja razvojnih smetnji na vizuomotorne sposobnosti dece sa razvojnim poremećajima osnovnoškolskog uzrasta. Istraživanje je obavljeno u Specijalnoj školi sa domom učenika „Bubanj“ u Nišu. Uzorkom je bilo obuhvaćeno 117 dece sa smetnjama u razvoju uzrasta 7 - 16 godina, oba pola. Za potrebe istraživanja korišćeni su test za procenu nivoa vizuelne pažnje i test za procenu vizuomotorne koordinacije preuzeti iz Protokola za procenu edukativnih potencijala dece sa smetnjama u razvoju.

Rezultati su pokazali da deca sa razvojnim smetnjama imaju različit nivo razvijenosti vizuelne pažnje i vizuomotorne koordinacije i da ove sposobnosti nisu povezane sa polom i kalendarskim uzrastom. Vrsta smetnje je značajan faktor koji utiče na nivo razvoja vizuelne pažnje i vizuomotorne koordinacije. Rezultati su pokazali da učenici sa oštećenjem sluha imaju bolje razvijene sposobnosti pažnje i koordinacije u odnosu na učenike sa pervazivnim poremećajem, višestrukom ometenošću i disharmoničnim razvojem, što predstavlja očekivan nalaz i u skladu je sa razlikama kliničkih slika ovih smetnji.

Ključne reči: Deca sa smetnjama u razvoju, vizuomotorna koordinacija, vizuelna pažnja

EKRANIZACIJA KAO RIZIKO FAKTOR U NASTAJANJU RAZVOJNIH SMETNJI

Marko Batur[1], Nebojša Rajović[2]

[1]OŠ „Ujedinjene Nacije“, Beograd, [2]Fizičko lice – samostalni nastup*

Ekranizacija je termin koji se koristi kako bi se opisao negativan uticaj prekomernog korišćenja digitalnih uređaja na mentalni razvoj deteta. Cilj rada je da se stručnoj javnosti ukaže na važnost teme i otvori konstruktivna diskusija u smislu dijagnostike i tretmana. Prema nekim istraživanjima Svetske zdravstvene situacije, ekran se navodi kao jedan od riziko faktora za nastanak pseudo-autizma. Preterana upotreba utiče na neurokognitivni razvoj kod dece, pre svega u periodu ranog razvoja, što dovodi do razvoja indukovanih poremećaja pažnje i koncentracije.To posebno postaje vidljivo nakon polaska dece u školu u smislu nemogućnosti praćenja nastavnih sadržaja i poštovanja normi.

Period ranog razvoja podrazumeva najintezivnije razvojno doba od rođenja do 5-6 godine.To je period kada je plasticitet mozga najveći tako da je pogodan za učenje i sticanje prvih životnih veština, ali i otvoren za negativne uticaje okoline, što može dovesti do posledica u smislu disharmoničnog ili usporenog daljeg razvoja, kao i problema u socijalizaciji i adaptaciji.

Stručna javnost ukazuje na mnogobrojne posledice „ekranizacije“ dece opšte populacije, a to su: poremećaj pažnje i hiperaktivnost, loše postignuće u učenju, gojaznost, poremećaj spavanja, problemi u ponašanju i socijalnim relacijama, emocionalni poremećaji, poremećaji komunikacije (kašnjenje u govorno-jezičkom razvoju, oskudan rečnik).

S obzirom na sve navedeno deca sa ovim smetnjama imaju problem u socijalizaciji, procesu adaptacije na zahteve okoline u smislu prihvatanja pravila ponašanja i socijalnih normi. Ne razvijaju adekvatne socijalne veštine što dovodi do fenomena izmeštene socijalizacije, odnosno afirmacije u virtuelnom kontekstu društvenih mreža, gejmerskih, Tik-tok zajednica i sl. Usled nemogućnosti pravilnog izražavanja sopstvenih potreba česti su i agresivni ispadi. Mozak se usklađuje sa sadržajem kojem je izložen, pa dete uči da komunicira sa ekranom tzv. jednosmerna stimulacija mozga.

Ova vrsta problema je u poslednjih nekoliko godina globalno prepoznata, tako da se u mnogim državama razmišlja o potpunoj zabrani korišćenja “pametnih uređaja” do određenog uzrasta. Stručna javnost intenzivno traga za modelom bezbedne upotrebe ovih sadržaja u smislu kvantiteta i vrste u odnosu na uzrast i druge razvojne karakteristike deteta, a kako bi se zadržali i pozitivni efekti koje digitalizacija pruža, pre svega u oblasti obrazovanja i prenosa informacija.

Ključne reči: ekranizacija razvoj socijalizacija

* Realizaciju rada finasijski podržala SZTR Pekara „Filipovski Zora“, Vojvode Stepe 56, Beograd

RAZVOJNA STAGNACIJA U KOMUNIKACIJI I KOGNICIJI KOD UČENIKA SA POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA

Jovan Radovanović, Biljana Petrović

OŠ "Radivoj Popović", Beograd

Tokom svog školovanja, učenici sa poremećajem iz spektra autizma (PSA) prolaze kroz različite izazove u komunikacijskom i kognitivnom razvoju: (1) stagnacija (plato), ili (2) regresija. Stagnacija označava da sposobnosti i veštine koje su bile razvijene (prisutne) kod učenika sa PSA i dalje ostaju, ali ne dolazi do daljeg napretka u razvoju. Sa druge strane, koncept razvojne regresije podrazumeva gubitak sposobnosti i veština koje su prethodno bile razvijene kod učenika.

Cilj rada je da se pruži detaljniji prikaz manifestacija u komunikacijskom i kognitivnom razvoju učenika sa PSA, kroz analize specifičnih obrazaca stagnacije, zasnovane na raznovrsnim neformalnim opservacijama u sopstvenoj profesionalnoj praksi i pregledu savremene literature. Zavisno od heterogenosti komunikacijskog i kognitivnog profila, stagnacija se može različito manifestovati kod učenika sa PSA:

(a) kod učenika koji imaju (bar delimično) razvijen govor: teškoće na planu daljeg razvoja jezičkih i komunikacijskih sposobnosti (rečnik, gramatika, pragmatika), prepoznavanja neverbalnih signala (facijalna ekspresija, govor tela, gestualno izražavanje), procesiranja apstraktnih pojmova (ideje, emocije, složene relacije), kao i sposobnosti čitanja, pisanja i računanja.

(b) kod učenika sa nedovoljno razvijenim ili nerazvijenim govorom: limitiranost u daljem razvoju neverbalnih oblika komunikacije, teškoće u razumevanju ili upotrebi sistema alternativne i augmentativne komunikacije, ograničenost inicijative za uspostavljanje osnovnih socijalnih relacija, kao i veća sklonost učenika ka stereotipnim i repetitivnim obrascima u komunikaciji i ponašanju.

(c) na kognitivnom planu, stagnacija kod učenika sa PSA ispoljava se kroz zastoj ili znatno ograničenje razvoja sposobnosti učenja novih informacija, primene prethodnih znanja u svakodnevnim situacijama, razumevanja i korišćenja složenih mentalnih procesa, istrajavanje na stereotipnim, ličnim interesovanjima u vezi sa kognitivnim sadržajima i dr.

Na osnovu dobijenih podataka može se zaključiti da stagnacija u komunikacijskom i kognitivnom razvoju učenika sa PSA zavisi od specifičnih faktora kao što su: individualne karakteristike učenika, vrsta i stepen težine poremećaja, vreme nastanka i prisustvo drugih smetnji. Razumevanje ovih specifičnosti je ključno za praćenje opsega razvojnih mogućnosti učenika sa PSA čime se omogućava pažljivo planiranje i prilagođavanje obrazovnih ciljeva, kao i ostvarivanje individualnih ishoda učenja u logopedskom i defektološkom tretmanu."

Ključne reči: komunikacija, kognicija, razvojna stagnacija, učenici sa poremećajem iz spektra autizma

SELF-CONCEPT KOD DECE TIPIČNE POPULACIJE I DECE SA INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU

Jovana Stanimirović, Bojana Đorđević

ŠOSO "Mladost", Pirot

Self-koncept predstavlja konkretan doživaljaj sebe, tj .sliku o sebi. U ovom konstruktu objedinjeni su doživljaj vlastitog tela, opažaj svojih psiholoških i socijalnih karakteristika, kao i moralne, emocionalne i seksualne komponente strukture slike o sebi.. Osnova self-koncepta izgrađuje se na sasvim ranom uzrastu, s prvim kontaktima sa svojim telom i svojom okolinom. Na razvoj self-koncepta značajno deluju kako karakteristike ličnosti pojedinca tako i odlike okruženja u kome osoba odrasta – porodica, škola, vršnjaci i sve druge važne osobe u velikoj meri oblikuju self-koncept.

S obzirom na to da osobe tipičnog razvoja i osobe sa intelektualnom ometenošću u svom životnom iskustvu imaju različite životne situacije i iskustvene objekte, cilj našeg istraživanja bio je da se utvrdi razlika u self-konceptu između dece tipične populacije i dece sa intelektualnom ometenošću.

Uzorkom je obuhvaćeno četrdesetoro dece oba pola, uzrasta od 9 do 14 godina. Uzorak je podeljen na sledeće poduzorke: poduzorak dece tipične populacije (n = 20) i poduzorak dece sa intelektualnom ometenošću (n = 20).

Podaci su prikupljeni pomoću Piers-Harisove skale samoprocene (Piers-Harris Children's Self-Concept Scale– PHCSCS) .

Rezulatati istraživanja pokazuju da postoji statistički značajna razlika u self-konceptu između dece tipičnog razvoja i dece sa intelektualnom ometenošću u korist dece tipičnog razvoja (p = 0,001). U našoj zemlji ovom temom se bavio mali broj istraživača, smatramo da bi u budućnosti trebalo uraditi više istraživanja na ovu temu i da bi da bi trebalo uraditi sudiju koja će pratiti da li i kako se menja self-koncept kod dece tipičnog razvoja i kod dece sa intelektualnom ometenošću na mlađem i starijem školskom uzrastu.

Ključne reči: self-koncept, intelektulana ometenost, tipičan razvoj

PRIMENA VIZUELNIH STRATEGIJA U RADU SA DECOM SA TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Katarina Radaković[1], Rada Savić Kukolj[1], Ivana Ristić[2]

[1]OŠ "Radivoj Popović", Beograd, [2]Učiteljski fakultet, Univerzitet u Prištini ,

Govorno – jezički razvoj i komunikacija su važni faktori koji utiču na sveobuhvatni razvoj deteta. Komunikacijske veštine su ključne za socijalni, kognitivni i emocionalni napredak jer omogućavaju detetu da se izražava, razmenjuje informacije i razume svoje okruženje. Deca sa teškoćama u govorno–jezičkom razvoju često se suočavaju sa izazovima u razumevanju, obradi i izražavanju verbalnih poruka. To može uticati na kognitivni, socio-emocionalni razvoj i akademska postignuća dece.

Primena vizuelnih strategija ima važnu ulogu u olakšavanju komunikacije i učenja dece sa ovakvim izazovima. Ove strategije omogućavaju deci da kroz slike, boje i simbole, organizovane na različite načine, pristupe informacijama na njima prihvatljiv način, čime se podstiču na aktivno učešće u socijalnim i obrazovnim aktivnostima.

Uspešna primena vizuelnih strategija zahteva aktivnu saradnju porodice i škole, kako u okviru specijalnih škola tako i u procesu inkluzije. Roditelji, nastavnici i defektolozi, mogu stvoriti podobno okruženje u kojem dete ima priliku da se razvija i komunicira na način koji je u skladu sa njegovim potrebama.

Vizuelne strategije se pokazuju kao efikasan alat za podršku deci sa teškoćama ne samo u rešavanju komunikacionih barijera, već i u unapređenju socijalnih veština, emocionalne stabilnosti i kognitivnog razvoja. One pružaju deci mogućnost da se osamostale, uključe u društveni život i poboljšaju školska postignuća, što značajno doprinosi njihovom celokupnom razvoju i kvalitetu života.

Ključne reči: deca sa teškoćama u razvoju, komunikacija, vizuelne strategije

UTICAJ DRUŠTVENIH MREŽA I GPT TEHNOLOGIJE NA PROFESIONALNI RAZVOJ DEFEKTOLOGA: ANALIZA NAUČNE JAVNOSTI OD 2014. DO 2024. GODINE

Vojislav Todorović, Jasmina Kovačević, Jelena Telečki

Osnovna škola "N.H. Dušan Dugalić", Beograd

Ovaj rad predstavlja kvalitativnu i kvantitativnu analizu naučnih i medijskih izvora u cilju istraživanja načina na koji defektolozi koriste društvene mreže za obogaćivanje svog profesionalnog rada. Istraživanja pokazuju da je u periodu od 2014. do 2022. godine postojala progresija u korišćenju platformi poput Twitter-a, Instagram-a i Facebook-a za profesionalnu komunikaciju i razmenu iskustava, što je omogućilo brzu razmenu informacija i unapredilo profesionalne kompetencije u oblasti specijalne edukacije. Na društvenim mrežama se sve češće razmatraju ključni izazovi i rešavaju specifični problemi kroz zajedničko deljenje resursa i saveta.

Međutim, od 2023. godine, dolazi do sve veće progresije u korist korišćenja veštačke inteligencije, naročito GPT tehnologije, kao novog alata za oblikovanje znanja i veština u defektologiji. Ovaj tehnološki pomak omogućava defektolozima pristup informacijama koje su precizno prilagođene njihovim potrebama i specifičnostima struke, čime se dodatno poboljšava kvalitet pruženih usluga.

GPT platforme omogućavaju brži pristup inovacijama i informacijama, olakšavajući defektolozima praćenje najnovijih trendova i unapređenje prakse kroz analizu savremenih metoda i teorijskih pristupa. Pored toga, upotreba GPT tehnologije u stručnom obrazovanju doprinosi boljoj pripremi defektologa za rad sa različitim grupama dece sa posebnim potrebama.

Ovaj rad naglašava značaj društvenih mreža i veštačke inteligencije kao ključnih faktora za unapređenje radnog procesa i kvaliteta podrške u specijalnom obrazovanju, doprinoseći razvoju struke i stvaranju novih znanja, kao i boljoj saradnji među stručnjacima u ovom sektoru.

Ključne reči: društvene mreže, GPT, defektolozi

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2025.

OBRAZOVANJE 2

PRIMENA ASISTIVNE TEHNOLOGIJE – INTERAKTIVNE TABLE U NASTAVI SA UČENICIMA SA SMETNJAMA U RAZVOJU – MOGUĆNOSTI I IZAZOVI

Tamara Logar, Martina Stanković Kozlica, Ivana Vasić

OŠ „Boško Buha", Beograd

U savremenom obrazovanju uvođenje asistivnih tehnologija u rad pruža značajne mogućnosti za unapređivanje nastave sa učenicima sa smetnjama u razvoju. One postaju sve prisutniji alat, posebno u radu sa decom sa razvojnim teškoćama. Interaktivne table omogućavaju interaktivno i inkluzivno učenje, vizuelno i kinestetičko učenje prilagođeno individualnim potrebama svakog učenika. Kroz vizuelne i auditivne stimulacije kao i mogućnost korišćenja različitih multimedijalnih sadržaja, interaktivne table podstiču motivaciju i angažovanost učenika.

Cilj ovog rada je da se prikažu prednosti i mane upotrebe interaktivne table u nastavi, sa posebnim fokusom na poboljšanje kognitivnih i socijalnih veština kod učenika u osnovnoj školi za učenike sa smetnjama u razvoju. Na osnovu ličnog iskustva rađena je opservacija ponašanja učenika na časovima redovne nastave i vannastavnih aktivnosti a rezultati su beleženi kroz evaluaciju časa. Učestvovalo je dvanaest učenika sedmog razreda sa višestrukim smetnjama u trajanju od dva meseca.

Jedna od prednosti uključuje povećanje motivacije, individualizaciju nastave i lakšu vizualizaciju apstraktnih pojmova kao i razvoj međupredmetnih kompetencija. Nastavnici mogu lako prilagoditi sadržaj prema sposobnostima učenika, omogućavajući im da uče sopstvenim tempom. Interaktivna tabla razvija kvalitet planiranja rada nastavnika i omogućava postavljanje situacija kojima se može manipulisati. Takođe, funkcije interaktivnih tabli pomažu u razvoju motoričkih veština i koordinacije pokreta kod učenika. Što se tiče kognitivnih sposobnosti, retencija pažnje je u značajnoj meri povećana, usvojene su nove strategije rešavanja problema kao i planiranja prilikom njihovog rešavanja. Znatno je poboljšana i vršnjačka edukacija.

Međutim, primena interaktivnih tabli nosi sa sobom i određene izazove. Finansijske barijere i nedostatak adekvatne obuke za nastavnike predstavljaju ključne prepreke. Pored toga, postoje izazovi u vezi sa tehničkom podrškom i održavanjem opreme, što može uticati na kontinuitet nastave. Korišćenje interaktivne table zahteva puno dodatnog vremena provedenog u pripremanju nastavnog materijala. Nekada interaktivna tehnologija više odvlači pažnju nego što pruža pomoć u nastavi.

Zaključeno je da interaktivne table kao asistivna tehnologija imaju potencijal da značajno unaprede nastavu sa učenicima sa smetnjama u razvoju, podstičući interaktivno učenje. Ipak, uspešna implementacija zahteva prevazilaženje finansijskih, tehničkih i organizacionih izazova, uz kontinuiranu podršku i obuku nastavnog osoblja.

Ključne reči: asistivna tehnologija, interaktivna tabla, učenje, učenici sa smetnjama u razvoju

PRILAGOĐENA EDUKATIVNA KNJIGA IZ GEOGRAFIJE

Miodrag Nikolić[1], Miljana Stamenković[2], Katarina Dojčinović[2]

[1]ŠOSO "11.oktobar", Leskovac, [2]Centar za edukaciju Nikolić, Leskovac

U radu sa decom sa smetnjama u razvoju primenjuju se individualni obrazovni planovi po kojima se ne osmišljavaju i ne izdaju udžbenici. Nastavnici osmišljavaju i prilagođavaju edukativne materijale individualnim potrebama svakog deteta. Cilj izlaganja je predstavljane jednog pomoćnog nastavnog sredstva koje će olakšati učenje i sticanje znanja kod dece iz oblasti sveta oko nas, prirode i društva i geografije.

Prilagodjena edukativna knjiga je nastala iz potrebe obezbeđivanja pomoćnog nastavnog sredstva za decu кojoj je potrebna podrška i izrada individualnog obrazovnog plana iz oblasti sveta oko nas, prirode i društva i geografije. U edukativnoj knjizi je sve predstavljeno sistematično od lakših ka sadržajima koji su teži za usvajanje, te učenik koristi knjigu u skladu sa sopstvenim napretkom i potencijalima. U knjizi dete uči snalaženje u okolini, usvaja prostorne odnose od najbližih (kuća i neposredna okolina) do usvajanja pojma okruga, reka, jezera, uči razlike između gradova i sela ali usvaja šta je to država, koje države postoje i gde se nalaze. Dete može da je koristi sa nastavnikom ali i samostalno, u školi i kod kuće. Izrađena je od plastificiranog papira od koga su izrađene stranice knjige na kojima se postavljaju kartice pomoću čičak trake. Upotrebom knjige deca pored unapređenja funkcije pamćenja, razvijajaju i mišljenje, vizuelno opažanje, pažnju i igru upotrebom knjige u paru ili grupi.

Način izlaganja: Power point prezentacija uz izlaganje i objašnjavanje načina кorišćenja ovog nastavnog sredstva.

Ključne reči: pomoćno nastavno sredstvo, geografija, individualni obrazovni plan

ISPRIČAJ MI SVOJU PRIČU: KAKO UZ POMOĆ PRIČA POTICATI RAZVOJ SAMOPOŠTOVANJA I SAMOPOUZDANJA KOD UČENIKA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Dejana Varnica, Mirela Szabo

OŠ "Josipa Matoša", Vukovar

Priče i bajke su uobičajeni dio odrastanja djece i moćni su odgojno-obrazovni alati u kognitivnom, emocionalnom, psihološkom i pedagoškom smislu. Priče nude „strategije“ za nošenje sa stresnim iskustvima u djetinjstvu ili djeca u njima pronalaze rješenja za svoje probleme. Uživjeti se u priču znači da se dijete može identificirati s različitim ulogama, stoga dječja književnost pomaže u prilagodbi djece i olakšava razvoj socio-emocionalnih vještina.

Međutim, u dječjoj literaturi rijetko se pojavljuju likovi osoba s invaliditetom. Premda se tada prikazuju u pozitivnom svjetlu, i imaju značajne interakcije s vršnjacima, rijetko su glavni likovi. Time se šalje poruka da su manje zanimljivi i cijenjeni članovi društva.

S druge strane, izlaganje djece pozitivnim uzorima (modelima) kroz priče može utjecati na njihovo samopoštovanje i socijalni identitet, može poboljšati interakcije s drugima, te povećati emocionalnu povezanost s knjigom odnosno pričom. Djeca kroz priče upoznaju različite likove te inspirirani njima mogu usmjeravati vlastite emocije i misli.

Projekt „Role models“ usmjeren je na poticanje razvoja samopouzdanja i samopoštovanja učenika s teškoćama u razvoju kroz različite priče i likove s kojima se mogu identificirati, promicanje inkluzije i prihvaćanje različitosti te poticanje razvoja ključnih kompetencija učenika, kao što su pismenost i digitalne vještine.

Projektom je nastao priručnik za učitelje o poticanju samopouzdanja i samopoštovanja kao ključnih čimbenika u odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju te zbirka kratkih inspirativnih priča u obliku e-knjige čiji su glavni likovi djeca i mladi s teškoćama u razvoju, a koje su javno dostupne za uporabu na četiri europska jezika (engleski, francuski, talijanski i hrvatski). Također, kreiran je i „ready to use“ alat za stručnjake koji rade s učenicima mlađe osnovnoškolske dobi za izradu sličnih poučnih priča zajedno s učenicima, a na način da se usmjere na pozitivne aspekte njihovog svakodnevnog života i rada.

Ključne reči: samopouzdanje, samopoštovanje, priče, uzori (modeli)

PODUČAVANJE DEVOJČICE SA VISOKOFUNKCIONALNIM AUTIZMOM KORIŠĆENJU NOVCA - STUDIJA

Bojana Arsić[1], Uroš Majstorović[2], Jelena Vlajković[2]

[1]Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, [2]Srednja zanatska škola, Beograd

Bataranje novcem je značajno za osobe sa autizmom jer doprinosi njihovoj samostalnosti i funkcionisanju u svakodnevnom životu i pomaže u razvijanju sposobnosti planiranja i donošenja odluka. Ova studija slučaja je za cilj imala da prikaže proces podučavanja devetogodišnje devojčice sa visokofunkcionalnim autizmom na korišćenje novca. Pre započinjanja procesa podučavanja devojčica je imala neophodne predveštine, odnosno usvojenost sposobnosti imenovanja cifara i brojeva do 10,000, kao i poređenja veličine brojeva. Proces podučavanja podeljen je u pet faza koje su sukcesivno podučavane, a koje su podrazumevale: prepoznavanje novčanica i imenovanje vrednosti svake od novčanica, poznavanje vrednosti svake od novčanica (odnosno imenovanje najmanje 10 namirnica ili predmeta koji se mogu kupiti za svaku od novčanica), zatim upotrebu kalkulatora za računanje, posedovanje znanja o računima koji se plaćaju u domaćinstvu na mesečnom nivou i plaćanje računa u pošti. Prvom fazom je devojčica ovladala za samo jedan tretman, usled prethodnog posedovanja predveštine imenovanja brojeva. Druga faza je ovladana nakon 6 tretmana, treća nakon tri tretmana, četvrta nakon pet. Poslednja faza je realizovana dva puta u vidu igre uloga, pre odlaska u poštu. Dobijeni rezultati ukazuju na značaj podučavanja socijalnih veština u realnim socijalnim situacijama, kao i podučavanju funkcionalnih veština korišćenja novca na časovima matematike. Kao preporuku za dalja istraživanja ističemo značaj podučavanja pomenutih predveština u osnovnoškolskom uzrastu, kao i podučavanje i niskofunkcionalne dece sa autizmom korišćenjem istih procedura radi utvrđivanja neophodnih modifikacija u skladu sa stepenom funkcionisanja.

Ključne reči: samostalnost, adaptivne veštine, korišćenje novca, poremećaj iz spektra autizma.

DODATNA PODRŠKA U REDOVNOJ OSNOVNOJ ŠKOLI IZ UGLA RODITELJA

Branka Mitrović Josipović[1], Gorana Vukić[2]

[1]Osnovna škola "Desanka Maksimović", Beograd, [2]OŠ „Boško Buha", Beograd

U našoj školi, dodatna podrška se pruža od 2018. godine, i tokom ovih 7 godina, imali smo podršku defektologa oligofrenologa.Tokom ovog perioda susretali smo se sa raznim izazovima, od fizičkih uslova rada, nabavke didaktičkih sredstava i materijala, saradnje sa lokalnom zajednicom, te kooperacije i uključivanja roditelja kako u izradu individualnih obrazovnih planova tako i u savetodavno-instruktivni rad sa defektologom kako bi podrška bila efikasnija, a uspeh i samoaktuelizacija učenika veća.

Kako bismo utvrdili stavove roditelja čija deca pohađaju nastavu po nekom od individualnih obrazovnih planova o dodatnoj podršci koja se pruža njihovoj deci i unapredili ovaj segment rada škole ukoliko je potrebno, sproveli smo ispitivanje roditelja u dve faze.

Za učešće u anketiranju odabrani su roditelji koji su duže vreme (duže od jedne školske godine) obuhvaćeni savetodavno- instruktivnim radom. Izradi upitnika se takođe pristupilo pažljivo kako bi formulacija pitanja bila jasna, precizna i usmerena na temeljnu problematiku i ciljeve anketiranja. Anketiranjem je bilo obuhvaćeno 10 roditelja. Sam rad je bio podeljen u dva segmenta. Prvi je podrazumevao anketiranje roditelja vezano za saradnju sa školom i neposredno učešće roditelja u timu za dodatnu podršku detetu. Roditelji su posebno kreiranim upitnikom ispitivani o kvalitetu i načinu informisanja o napretku deteta, o načinu i strategijama uključenosti u rad sa detetom, te implementaciji strategija u radu sa detetom kod kuće. Pored toga, davali su svoje mišljenje o individualnim obrazovnim planovima nastave i učenja po kojima radi njihovo dete i uvažavanju njihovog mišljenja i procene prilikom evaluacije pomenutih planova. Roditelji su se, na osnovu analize rezultata ankete, izjasnili da su upoznati sa tim šta je individulani obrazovni plan, kada se primenjuje, kojom dinamikom i zašto. Najviše informacija o napredovanju deteta anketirani roditelji dobijaju od odeljenjskog starešine i defektologa u školi. Iz grupe anketiranih roditelja, odabrano je nekoliko roditelja za drugi segment rada, a to je fokus grupa vezana za rad i saradnju sa defektologom u školi. Roditelji-učesnici fokus grupe su izrazili svoje zadovoljstvo saradnjom sa defektologom koji radi u redovnoj osnovnoj školi. Kao posebno važno su istakli informisanje o dinamici primene individualnog obrazovnog plana, o korektivno-preventivnim vežbama za koje dobiju uputstva za vežbanje kod kuće kako bi napredak učenika vodio ka zoni narednog razvoja.

Na osnovu sprovedene ankete o zadovoljstvu roditelja u vezi sa pružanjem podrške u redovnoj školi, može se zaključiti da postoje značajna očekivanja i mišljenja roditelja koja ukazuju na ključne oblasti za poboljšanje. Većina roditelja ističe da su zadovoljni osnovnim nivoima podrške koju škola pruža njihovoj deci, ali postoji i izražen interes za daljim unapređenjem individualizovanog pristupa i jačim uključivanjem školskih i vanškolskih stručnjaka, kao što su psiholozi i defektolozi, u svakodnevni obrazovni proces.

Anketni podaci pokazuju da su roditelji uglavnom pozitivno ocenili saradnju sa nastavnicima, ali i da postoji prostor za unapređenje komunikacije između škole i

roditelja, naročito u vezi sa informisanjem o napretku dece i specifičnim potrebama. Takođe, iako su roditelji često zadovoljni opštim radom škole, i dalje postoji potreba za većim angažmanom na razvijanju emocionalne i socijalne podrške deci, naročito u kontekstu inkluzivnog obrazovanja. Na osnovu ovih rezultata, izvesno je da potrebno je raditi na daljem jačanju inkluzivnosti ustanove i konstantnom pružanju boljih informacija o pravima i mogućnostima podrške koja je dostupna u školama, kako bi se deci obezbedio potpuni edukativni i socio-emocionlani razvoj u okviru redovnog obrazovnog sistema.

Ključne reči: roditelji, dodatna podrška, individualni obrazovni plan, anketa, učenici

ZNAČAJ FORMALNE PODRŠKE RODITELJIMA DECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU U SVAKODNEVNIM ŽIVOTNIM AKTIVNOSTIMA

Snežana Nikolić, Zorana Stanojević

ŠOSO "Milan Petrović" sa domom učenika, Novi Sad

Porodica rođenjem deteta sa smetnjama u razvoju suočava se sa mnogobrojnim izazovima roditeljstva. Ovi izazovi utiču na kvalitet života porodice. Zbog toga je neophodna pomoć i podrška kako bi se porodica osnažila da optimalno funkcioniše u svakodnevnom životu. Podrška porodici može biti formalna i neformalna. Neformalnu podršku čine uža i šira porodica, prijatelji i druge značajne osobe iz neposrednog okruženja. Međutim, kada potrebe porodice prevazilaze kapacitete neformalne podrške, porodica traži stručnu pomoć u okviru formalne podrške. Rana intervencija je program koji obuhvata podršku detetu sa smetnjama u razvoju i porodici kroz realizaciju različitih aktivnosti. Namenjena je deci kod koje postoje odstupanja u razvoju od rođenja do 3. godine života, odnosno, 6. godine života.

Cilj rada je sagledavanje teškoća sa kojima se porodica dece sa smetnjama u razvoju suočava u svakodnevnom životu i na značaj formalne podrške koju dobijaju u Programu rane stimulacije za decu od najranijeg uzrasta (0-3. godine). Program se realizuje u Školi za osnovno i srednje obrazovanje „Milan Petrović“ sa domom učenika u Novom Sadu.

U istraživanju je učestvovalo ukupno 20 porodica dece sa razvojnim kašnjenjem i smetnjama u razvoju. Za potrebe rada koristili smo skalu Svakodnevnih teškoća roditelja (Parental Daily Hassles Scale) i upitnik za procenu stepena zadovoljstva Programom rane stimulacije konstruisan za potrebe evaluacije usluge. Skalu i upitnik je popunjavao jedan roditelj, najčešće majka.

Dobijeni rezultati pokazuju da roditelji ne procenjuju visoku učestalost i intenzitet teškoća u svakodnevnom životu u totalnom skoru, kao i intenzitet u pojedinačnim skorovima za Faktor posebnih izazova/teškoća za roditelje i Faktor roditeljskih zadataka. Međutim, iako nema statističke značajnosti, uočeno je da se totalni skor teškoća roditelja smanjuje sa dužinom uključenosti u program. Roditelji su iskazali zadovoljstvo celokupnim Programom rane stimulacije i napretkom deteta tokom perioda realizacije. Istakli su poseban značaj prisustva i aktivnog učešća zbog dobijanja strategija i ideja kako mogu sami da podstaknu razvoj deteta u kućnim uslovima.

Kontinuirano sagledavanje potreba porodice može doprineti razvoju roditeljskog samopouzdanja i samoefikasnosti, podizanju kvaliteta života porodice i podizanju kvaliteta usluge.

Ključne reči: rana intervencija, porodica, deca sa smetnjama u razvoju, podrška

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2025.

SOCIJALNA ZAŠTITA / PREVENCIJA I TRETMAN POREMEĆAJA PONAŠANJA 1

PRIMENA PLESA U SVRHU REEDUKACIJE PSIHOMOTORIKE OSOBA SA POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA

Daniela Tamaš[1, 2], Branislava Stanojević[1], Vladimir Filipović[1]

[1]Škola za osnovno i srednje obrazovanje „Milan Petrović“ sa domom učenika; [2]Univerzitet u Novom Sadu, Medicinski fakultet, Katedra za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Ples je jedan od pristupa u radu sa osobama sa poremećajem iz spektra autizma (PSA) koji efikasno doprinosi poboljšanju njihovih psihomornih funkcija jer daje mogućnost primene prilagođenih vežbi reedukacije psihomotorike. Ples pozitivno utiče na: utvrđivanje telesne šeme, lateralizovanost, doživljaj sebe u odnosu na okruženje, svest o drugima, koordinaciju pokreta, komunikaciju, socijalizaciju, kognitivne sposobnosti, senzornu obradu, orijentaciju u prostoru, kao i emocionalni razvoj. Osim navedenog, ples na osobe sa PSA ostvaruje pozitivan efekat jer daje osećaj za unutrašnju strukturu, redukuje impulsivnost, pospešuje prilagodljivost, grupno učestvovanje, poštovanje pravila, samopouzdanje i doprinosi stvaranju pozitivne slike o sebi.

Korisnici Dnevnog boravka za osobe sa autizmom ŠOSO “Milan Petrović” sa domom učenika su obuhvaćeni plesnim aktivnostima u koje su implementirane vežbe reedukacije psihomotorike u skladu sa svojim individualnim sposobnostima i potrebama. Cilj ovog rada je da se ukaže na uticaj plesnih aktivnosti na koordinaciju pokreta kod odraslih osoba sa PSA. U radu su prikazane plesne aktivnosti koje su se sprovodile 3 meseca, jednom nedeljno sa odraslim osobama sa PSA. Ove aktivnosti su obuhvatale pokrete iz velikih zglobova, koordinaciju gornjih i donjih ekstremiteta, koordinaciju glave i gornjih ekstremiteta.

Na osnovu primene instrumanta za procenu koordinacije pokreta uočili smo da plesne aktivnosti kod osoba sa PSA ostvaruju pozitivan uticaj na koordinaciju pokreta gornjih i donjih ekstremiteta, kao i na koordinaciju pokreta po ritmu.

Ključne reči: poremećaj iz spektra autizma, reedukacija psihomotorike, ples, koordinacija pokreta

POZITIVNI EFEKTI DRAMSKOG IZRAZA KORISNIKA DNEVNOG CENTRA NIKŠIĆ, ZABILJEŽENI U VIDEO-FORMATU

Đurđina Filimanović, Milica Milović

JU Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom, Nikšić

U cilju unaprijeđenja kvaliteta života osoba sa smetnjama u razvoju i njihove bolje socijalne inkluzije, uloga Dnevnog centra Nikšić je velikim dijelom bazirana na promovisanju snaga i kapaciteta korisnika, razvoju osjećaja pripadnosti, ravnopravnosti i kompetentnosti korisnika kao aktivnih članova društva. U tom procesu, u istorijatu Dnevnog centra Nikšić, mjesto i ulogu pronalaze i različiti vidovi kreativnog izraza, počevši od radne okupacije, preko art okupacije do dramskog izraza kao njenog segmenta.

Efekat dramskog izraza u literaturi se prepoznaje u razvoju mašte, kreativnih sposobnosti, većoj pažnji i koncetraciji, a nadasve jačanju samopouzdanja, samopotvrđivanja kroz bolju spoznaju sebe i svojih mogućnosti.

Cilj rada je da se prikazom videa „Svirajte mi jesen stiže dunjo moja“ koji predstavlja rekonstrukciju istoimene pjesme u glumačkoj izvedbi korisnika Dnevnog centra Nikšić, na konkretan način prikažu sposobnosti osoba sa intelektualnim smetnjama za dramski izraz i višestruki pozitivni efekti njihovog uključivanja koje smo predstavili kroz: njihov socio-emocionalni razvoj; izmjenu društene svijesti o sposobnostima osoba sa intelektualnim smetnjama; priliku da kroz vještačko kreiranje situacije dožive određene događaje za koje nijesu imali priliku; i veću motivisanost uposlenih.

Osjećanja ljubavi, radosti, patnje, koja smo prepoznali kroz stihove pomenute pjesme, scenografski smo uobličili kroz događaj svadbe. Dodatan motiv za takav dramski odabir nastaje iz iskaza većine korisnika da nijesu bili na svadbi. Ovakvo vještačko kreiranje događaja kroz igru uloga, korisnicima daje priliku da se identifikuju sa realnim.

Doživljaj cjelokupne pripreme za glavni dan snimanja videa, od učenja uloga, spremanja kostima, za korisnike je izuzetan. U tome se ogleda bitna karakteristika drame „da se prvenstveno bavi procesnim radom, a ne predstavom, jer su njeni ciljevi pre razvojni nego umjetnički“ (Đorđević Ž.)

Publikovanje videa izaziva oduševljenje javnosti, ne samo Nikšića, već i šire, kao i zainteresovanost tv medija za učešće korisnika, što čini dodatan doprinos njihovom ljepšem i boljem prihvatanju.

Cjelokupan proces pozitivno se reflektuje i na motivaciju zaposlenih za rad i ispoljavanje kreativnih potencijala. Prostor za kreaciju pronalaze i u snimanju i montiranju video-materijala, za koji su zaposleni sami zaslužni.

Ključne reči: efekti dramskog izraza, osobe sa intelektualnim smetnjama, Dnevni centar Nikšić

USLUGE U ZAJEDNICI - PODRŠKA PORODICAMA DECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Katarina Čočović, Dragana Mratinić

Ustanova za decu i mlade ,,Sremčica", Beograd

Proces deinstitucionalizacije u Srbiji je doprineo sve većem razvoju usluga socijalne zaštite u zajednici, a čekuje se da će se njihov razvoj intenzivirati. Razvoj usluga ide i u pravcu podrške porodicama dece sa smetnjama u razvoju. Čini se da se porodice dece sa smetnjama u razvoju suočavaju sa nizom teškoća u pogledu svojih potreba i raspoloživih resursa. Dostupnst socijalne podrške, kao eksterne strategije, veoma je važan potencijalni resurs za roditelje, posebno za decu sa razvojnim smetnjama. Cilj ovog rada je da se, metodom pregleda dostupnih, naših i inostranih istraživanja, izlistaju različiti oblici usluga u zajednici namenjenih porodicama dece sa smetnjama. Dodatno, prikazana su istraživanja koja su ispitivala i značaj usluga u zajednici. Savetodavno-terapijske i socijalno-edukativne usluge su se izdvojile kao najznačajnije za porodice, odnosno roditelje dece sa smenjama u razvoju. Reč je o vrlo širokoj grupi usluga, usmerenih ka pružanju pomoći i podrške porodicama i pojedincima u prevazilaženju kriznih situacija i sticanju znanja i veština za samostalni život. Na primer, podrška supružnicima i bračno zadovoljstvo povezani su sa nižim nivoom stresa kod roditelja dece sa intelektualnim teškoćama. Drugi istraživači istraživali su ulogu usluga socijalne zaštite u prevazilaženju stresnih situacija. Praktične implikacije, kao što su unapređenje postojećih usluga, razvoj novih oblika pomoći, edukacija stručnjaka, povezivanje lokalnih zajednica, razvoj individualizovanih planova podrške, širenje dostupnosti usluga u zajednici, promocija socijalne inkluzije, finansijska podrška, povećanje vidljivosti problema, razmatrane su u radu.

Ključne reči: usluge u zajednici, smetnje u razvoju, porodica, podrška

UTICAJ PLESNIH AKTIVNOSTI NA MOTORIČKE FUNKCIJE OSOBA SA CEREBRALNOM PARALIZOM

Daniela Tamaš, Slađana Krejić Savčić, Dragana Cvetković, Mirjana Abradi

ŠOSO "Milan Petrović" sa domom učenika, Novi Sad

Cerebralna paraliza je stanje koje podrazumeva grupu neprogresivnih, ali često promenljivih simptoma motoričkog oštećenja, kretanja i posture. Ovakva oštećenja dovode do spasticiteta, diskinezija, ataksije ili mešovitih poteškoća sa kojima se osobe susreću u aktivnostima svakodnevnog života. Motorička oštećenja kod cerebralne paralize mogu rezultirati sekundarnim problemima, uključujući bol, telesne deformitete, probleme sa ravnotežom, disfunkciju motorike ekstremiteta i poteškoće sa koordinacijom.

Cilj ovog rada je da se ukaže na uticaj plesnih aktivnosti na pokretljivost ekstremiteta i smanjenje hipertonusa kod odraslih osoba sa cerebralnom paralizom.

U radu su prikazane plesne aktivnosti koje su se sprovodile 3 meseca, jednom nedeljno sa odraslim osobama sa cerebralnom paralizom. Ove aktivnosti su obuhvatale pokrete iz velikih zglobova (ramena), koordinacije gornjih ekstremiteta, koordinacije glave i gornjih ekstremiteta, kao i pokrete ručnih zglobova (pokretanje kolica). Aktivnosti su se sprovodile individualno, grupno i u paru, a primenjivale su se 3 vrste podrške: verbalna, verbalna uz pokazivanje i fizička podrška.

Na osnovu primene testa za procenu motoričkih funkcija uočili smo pozitivan uticaj plesnih aktivnosti, na smanjenje povišenog tonusa i spazma mišića, smanjenje nevoljnih pokreta i bolje pokretljivosti ekstremiteta osoba sa cerebralnom paralizom.

Ključne reči: cerebralna paraliza, ples, pokret

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2025.

PROMOCIJA KNJIGE

Promocija autorskog izdanja – autobiografska knjiga o izazovima roditeljstva

MOŽEŠ TI TO MAMA*

Dragana Bojić

Lekar – privatna praksa, Beograd

Ovo je pre svega knjiga ljubavi. Ispisujući potresnu priču o životnoj drami prevremeno rođenog sina, Dragana Bojić nam je podarila dragoceno svedočanstvo o teškoj ali istrajnoj borbi za svaki naredni trenutak Filipovog života.

Ujedno, njena knjiga može da posluži i kao vrlo koristan priručnik svim roditeljima koji se suočavaju sa najrazličitijim intimnim i društvenim nedaćama koje sa sobom donosi teška bolest njihovog deteta. Na ovim stranicama oni, međutim, neće pronaći ni utehu ni čudotvorni recept, već podstrek da nikada ne odustanu od vere u makar jedan lep sunčani dan u kojem će njihovo voljeno čedo biti srećno.

* Izdavač: M Vukotić media - https://vukoticmedia.rs/proizvod/mozes-ti-to-mama/

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2025.

RADIONICE 1

JAČANJE PROFESIONALNIH KOMPETENCIJA STRUČNJAKA KROZ IZAZOVNE SITUACIJE IZ DEFEKTOLOŠKE PRAKSE

Aleksandra Slijepčević, Zorica Drndarević Delić

Fizičko lice

Sve veća uključivanje dece sa razvojnim teškoćama u obrazovni i društveni sistem zahteva kontinuirano usavršavanje stručnjaka različitih profila. Povezivanje teorijskih znanja sa praktičnim iskustvima ključno je za efektivno i kvalitetno pružanje podrške ovoj deci.

Radionica ima za cilj unapređenje profesionalnih kompetencija stručnjaka kroz iskustvene aktivnosti usmerene na razvoj socijalno-emocionalnih veština kod dece sa smetnjama u razvoju. Učesnici će biti u prilici da, kroz grupni rad i simulaciju konkretnih situacija iz prakse, dublje sagledaju izazove i strategije u radu sa decom. Radionica će se fokusirati na teme poput rešavanja konflikata, razvijanja empatije, saradnje u timu i jačanja tolerancije, a sve to kroz primere i metode koji su se pokazali delotvornim u svakodnevnom radu sa decom.

Učesnici će biti podeljeni u grupe (po 4-5 članova), gde će kroz diskusiju i praktične vežbe rešavati zadatke koji odražavaju realne situacije iz defektološke prakse. Cilj je da se kroz ovakav pristup poveća njihova efikasnost, ali i smanji stres u radu sa decom.

Radionica je zasnovana na višegodišnjem iskustvu u radu sa decom sa razvojnim smetnjama, ali je osmišljena tako da omogući i razmenu iskustava među učesnicima, pružajući priliku za diskusiju, refleksiju i profesionalno usavršavanje. Ovo će doprineti ne samo unapređenju rada sa decom, već i jačanju međusobne podrške među kolegama.

Socijalno-emocionalne veštine nisu samo cilj rada s decom sa smetnjama u razvoju, već i ključni alati defektologa u svakodnevnoj praksi. Razumevanje i primena empatije, tolerancije, samokontrole i saradnje omogućavaju stvaranje podržavajućeg okruženja u kojem dete može napredovati. Predviđeno vreme trajanja radionice je 90 min.

Broj učesnika radionice je od 25 do 30.

Učesnici će biti u prilici da kroz grupni rad, diskusiju, simulaciju praktičnih situacija produbе svoja znanja, razviju veštine , primene naučeno u praksi i unaprede svoju sposobnost rešavanja problema u realnim situacijama.

Ključne reči: socijalno-emocionalne veštine, defektološka praksa, profesionalne kompetencije, refleksija, deca sa smetnjama u razvoju

ZNAČAJ PROCENE DRAJVERA I RADNIH STILOVA U PROFESIONALNOJ PRAKSI LOGOPEDA I DEFEKTOLOGA

Jovan Radovanović

OŠ "Radivoj Popović", Beograd

Psihološki drajveri označavaju nesvesne motivacione mehanizme, koji kompulzivno pokreću i usmeravaju naše ponašanje u različitim životnim i poslovnim situacijama, a naročito u stresnim momentima. U cilju efikasnog suočavanja sa stresom, osoba razvija i primenjuje različite protektivne i adaptivne bihejvioralne strategije, obezbeđujući i održavajući na taj način sopstveno „OK“ osećanje.

U situacijama kada nije pod stresom, osoba koristi karakteristike svojih psiholoških drajvera na konstruktivan način, kao svoje lične snage i kvalitete. Ovde govorimo o pozitivnim aspektima psiholoških drajvera, odnosno o „radnom stilu“ osobe.

U profesionalnoj praksi logopeda i defektologa, svaki zaposleni ima specifičan profil radnog stila, koji obuhvata različite načine na koje on(a) pristupa svojim poslovnim zadacima i veštinama rešavanja problema.

U situacijama izazovne radne dinamike i povećanog stresa, logoped/defektolog može prekomernim angažovanjem „preći“ granicu svog (dominantnog) drajvera i tada njegova snaga postaje slabost, čime se doprinosi nastanku određenih negativnih ishoda na profesionalnom i ličnom planu.

RADIONICE 1

Opšti ciljevi radionice su:

Ciljevi radionice su:

(a) razumevanje psiholoških drajvera koji oblikuju radne stilove logopeda i defektologa.

(b) upoznavanje sa pet ključnih radnih stilova i njihovim uticajem na radnu efikasnost, zadovoljstvo poslom, međuljudske odnose i emocionalno blagostanje.

(c) upravljanje psihološkim drajverima i smanjenje njihovih negativnih efekata.

(d) unapređivanje radnih stilova u profesionalnoj praksi.

Optimalan broj učesnika radionice je 40 učesnika, a predviđeno vreme trajanja radionice je 90 minuta.

Program radionice oslanja se na pojedine teorijsko-praktične koncepte transakcione analize, uključujući psihološke drajvere sa razvojnom psihodinamikom, radne stilove zaposlenih, model Ego-stanja i transakcije. Praktični deo obuhvata analizu radnih stilova (upitnik za identifikaciju dominantnog radnog stila), interpretaciju rezultata i diskusiju o prednostima i izazovima radnih stilova logopeda i defektologa u profesionalnom kontekstu. U nastavku, razmatraju se negativni uticaji psiholoških drajvera na profesionalno

i lično funkcionisanje. Na kraju, pažnja će biti posvećena mogućnostima primene stečenih znanja i iskustava učesnika u smanjivanju negativnih efekata drajvera i unapređenju radnih stilova.

Učesnici će steći opšta praktična znanja o psihološkim drajverima i radnim stilovima, sa mogućnošću da kroz dobijene lične uvide istraže i primene različite 'korake' za blagovremeno delovanje u profesionalnoj logopedskoj/defektološkoj praksi.

Ključne reči: psihološki drajveri, radni stilovi, logopedi, defektolozi, profesionalna praksa

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2025.

OBRAZOVANJE 3

PRIKAZ MOBILNOSTI U OKVIRU ERASMUS+ AKREDITACIJE U ŠKOLI ZA UČENIKE IZ SPEKTRA AUTIZMA (Autistická skolá) U ČEŠKOJ AUTISTIČKOJ ŠKOLI BRNO U ČEŠKOJ

Jovana Lukač, Biljana Jerotić, Snežana Babović Dimitrijević, Nataša Selić Stanković

OŠ "Anton Skala", Beograd

Program Erasmus+ akreditacije u oblasti opšteg obrazovanja omogućava nastavnicima, stručnim saradnicima, direktorima i drugom školskom osoblju stručno usavršavanje kroz projekte mobilnosti (job shadowing) i obuke koje su usmerene na strateško planiranje i ostvarivanje razvojnih ciljeva ustanove kroz realizaciju projekata. Upoznavanje i primena inovativnih praktičnih rešenja, razmena iskustava na evropskom nivou kao i deljenje rezultata kroz primere dobre prakse su put ka širenju mreže evropskih škola, što je od velikog značaja za unapređivanje obrazovno-vaspitnog rada svake ustanove.

Unapređivanje kvaliteta rukovođenja školom - strateško planiranje, podizanje nivoa kompetencija i motivacije nastavnika, sistema praćenja, vrednovanja napredovanja učenika i nastavnika su zadaci koji su takođe od ključne važnosti za razvoj škole.

U skladu sa tim, projektni tim OŠ „Anton Skala“ će kroz prezentaciju prikazati realizovanu mobilnost u školi za učenike iz spektra autizma koja se nalazi u gradu Brno u Češkoj. Autističkoj školi u Brnu, koja po metodama rada i organizaciji potvrđuje značaj primene strukturiranog učenja u obrazovanju i vaspitanju učenika sa autizmom.

Tokom boravka projektnog tima, posmatrana je praktična primena metoda i strategija koje se koriste kako bi se obezbedio kvalitetan obrazovno-vaspitni proces prilagođen specifičnim potrebama učenika.

Kroz trodnevno prisustvovanje aktivnostima tokom realizacije obrazovno-vaspitnog rada, ispunjeni su osnovni ciljevi projekta koji su bili usmereni na upoznavanje sa načinom izvođenja individualnih i grupnih aktivnosti/tretmana, sa posebnim osvrtom na nivo samostalnosti učenika koja se primenom ovakvog načina rada postiže.

Ova iskustva su važna za unapređivanje rada škole u organizacionom smislu kao i u oblasti primene kao i primena adekvatnih modela i metoda u radu. Na ovaj način se omogućava da škola pruži još kvalitetniju podršku i stavi svoje resurse na raspolaganje drugim obrazovnim ustanovama, deci koja su uključena u inkluzivni sistem obrazovanja, njihovim roditeljima i stručnjacima.

Verujemo da na ovaj način u velikoj meri možemo doprineti rešavanju pitanja koja su od suštinske važnosti za razvoj škole, zaposlenih i učenika, kao i da ćemo stečena znanja i iskustva vremenom uspeti da implementiramo i u obrazovni sistem."

Ključne reči: Erasmus+ akreditacija, job shadowing, individualni i grupni rad, strukturirano učenje

PRIKAZ STRUČNE POSETE SPECIJALNO-OBRAZOVNOM CENTRU U KRAKOVU, POLJSKA

Julijana Stefanović, Ksenija Sulejmanović, Marina Sparić, Ana Kiković

OŠ "Anton Skala", Beograd

U okviru Erazmus+ akreditacije sprovedena je stručna poseta specijalnoj školi Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 4 u Krakovu, Poljska. Cilj posete bio je da se stekne uvid u organizaciju rada, strategije i metode koje se primenjuju u ovoj obrazovnoj ustanovi, kao i načine na koji se obrazovni sistem prilagođava učenicima sa smetnjama u razvoju. Tokom posete, upoznali smo se sa inovativnim metodama rada i specifičnim tretmanima koje Centar primenjuje (Beti Štraus metoda, polisenzorna integracija, hortiterapija, biblioterapija, terapija Afholter, dobar metod za početak i druge).

Tokom mobilnosti, imali smo priliku da posmatramo svakodnevne aktivnosti u radu sa učenicima zasnovane na inovativnim praksama, upotrebi asistivne tehnologije, alternativne i augmentativne komunikacije.

Kroz prezentaciju ćemo predstaviti stečena znanja i novine koje mogu da budu korisni u radu sa učenicima u školama za decu sa smetnjama u razvoju.

Na osnovu stečenih saznanja, biće razmatrani predlozi za implementaciju sličnih metoda i oblika rada u našoj ustanovi.

Ova poseta je ujedno omogućila i razmenu iskustava i ideja, kao i jačanje međunarodne saradnje između naših ustanova.

Ključne reči: posmatranje na radnom mestu, Erasmus+, inovativne metode

ERASMUS + PROJEKAT „DOSTUPNO MENI, DOSTUPNO SVIMA“ (ISKUSTVA)

Slavica Lazarević, Marijana Jovanović Čabrić, Tatjana Simić

ŠOSO "Vukašin Marković", Kragujevac

U okviru poziva Evropske komisije za 2023. godinu, ŠOSO „Vukašin Marković“ je odobren projekat Erasmus + „Dostupno meni, dostupno svima“. Cilj ovog rada je prikazivanje realizacije pomenutog projekta i njegovih efekata na obrazovno-vaspitnu praksu škole.

Projekat je u okviru ključnih aktivnosti sadržao posmatranje kolega na radnom mestu u Specijalnoj školi „Agios Spiridonas“, Larnaka, Kipar, kao i pohađanje kurseva ""Alati za digitalno obrazovanje za početnike"" u Lisabonu i ""IKT u učionici – inovativni alati za lakše učenje, saradnju i kreativnost“ u Nici.

Ciljevi projekta formirani su u skladu sa Razvojnim planom škole i podrazumevali su unapređivanje ljudskih i materijalnih resursa. Ljudski resursi unapređeni su kroz razvijanje nastavničkih kompetencija neposrednim posmatranjem kolega na radnom mestu, kao i unapređivanje nastavnikih kompetencija kroz savladanost programa na kursevima. Unapređenje materijalnih uslova odnosi se na dodatno opremanje motoričke sobe u našoj školi.

Implementacija projekta ogleda se u unapređivanju rada i opremanju motoričke obe na osnovu iskustva koje smo stekli ovom posetom, kreiranju digitalnih sadržaja u svakodnevnom radu sa učenicima i primeni programa okupacione terapije kroz razne radionice kao u primeni novih metoda rada kao što su Young atletics, terapija pokretom Veronike Šerborn, metod za privlačenja pažnje kod dece sa autizmom, muzikoterapija, aplikacija za razvoj govora.

Kompetencije koje smo stekli za kreiranje digitalnih sadržaja doprinele su kreativnijem svakodnevnom radu sa učenicima, upotrebom informaciono-komunikacione tehnologije. Kolegama u školi preneli smo naša iskustva i održali radionice, sa nekim kolegama smo zajedno radili na časovima prenoseći iskustva i novostečena znanja.

Ključne reči: projekat, unapređenje rada, motorička soba, informaciono-komunikacione tehnologije, učionica

PRIKAZ ERAZMUS+ KA122- SCH PROJEKTA "MUZIKA- POKRET, ZNAM"

Suzana Miković, Mirjana Kaluđerović, Ana Nikolić, Snežana Kostić

OŠ "Sava Jovanovic Sirogojno", Beograd

Primena muzike u radu sa decom sa teškoćama u razvoju ima pozitivne efekte na raspoloženje, utiče na regulaciju emocija i smirenost, doprinosi razvoju socijalnih i akademskih veština, podsticajno utiče na komunikaciju, pažnju, pamćenje i motivaciju. Adekvatno koncipiran muzički podsticaj u kombinaciji sa pokretom olakšava usvajanje veština što pokreće generalizaciju u učenju i u svakodnevnim aktivnostima. Dugogodišnja praksa u Osnovnoj školi "Sava Jovanović Sirogojno" pokazuje visoku participaciju i interesovanje učenika u muzičkim aktivnostima koje su realizovane u saradnji sa različitim partnerima.

Cilj rada je prikaz aktivnosti i integracije rezultata KA122-SCH projekta "Muzika-pokret-ZNAM" u okviru Erazmus+ programa Evropske unije koji finansira projekte mobilnosti i saradnje u oblasti obrazovanja, obuka mladih i sporta. Realizacija projekta "Muzika-pokret-ZNAM" je započeta u novembru 2023. godine i dalje traje. Cilj projekta se odnosi na unapređenje kompetencija nastavnika za primenu kreativnih i specifičnih metoda kroz muziku i pokret u nastavi i na realizaciju obuka u cilju prevencije sindroma izgaranja. U radu će biti prikazane dinamika mobilnosti, kroz posete evropskim školama i pohađanje kursa. Rezultati mobilnosti su implementirani u aktivnosti škole i biće prikazani kroz primenu stečenih znanja i metoda u nastavnom procesu, vannastavnim aktivnostma, radionicama i družionicama.

Proces realizacije projekta ukazuje na povećanje motivacije nastavnika za unapređenjem nastavnog procesa u međusobnoj saradnji i saradnji sa kolegama iz inostranstva. Pozitivna iskustva nastavnika, deljenje informacija i saradnja u implementaciji stečenih znanja ukazuju na poboljšanje kompetencija nastavnika za pravljenje izbora odgovarajućih muzičkih elemenata i formi kretanja. Zapaža se da odgovarajući izbor muzike, u skladu sa specifičnostima učenika, i unapređenje veštine kombinovanja različitih metoda i muzičkih elemenata olakšavaju proces učenja kod učenika koji su hipersenzitivni na zvučne stimuluse. Na pozitivne efekte primenjenog pokazuje opservacija i praćenje učešća učenika, pri čemu se značajno izdvajaju: prihvatanje načina rada, aktivna uključenost uz manju učestalost nepoželjnih oblika ponašanja i izražavanje zadovoljstva u nastavnim aktivnostima koje se realizuju kroz muziku i pokret.

Ključne reči: Erasmus+ program, muzika, pokret, nastava

PROCJENA UMORA KOD GLUHIH I ČUJUĆIH RADNIKA

Amila Petrović Turohan, Admira Beha, Alma Huremović

JU DOM ZDRAVLJA KANTONA SARAJEVO

Umor na radnom mjestu je česta pojava koja se javlja kod svih kategorija radnika. Gluhi radnici imaju teškoće prilikom prijema, razumijevanja i produkcije govora, posebno u situacijama otežanog slušanja, kao što je prisustvo pozadinske buke te je potrebno uložiti dodatni napor kako bi se prevazišle komunikacijske barijere i realizirali radni zadaci.

Cilj rada je utvrditi učestalost i vrstu umora koji se javlja na radnom mjestu kod gluhih i čujućih radnika.

Metode: Uzorak istraživanja činilo je 74 ispitanika, oba spola, starosti od 19 do 65 godina. Uzorak je podijeljen na subuzorak gluhih (n=37) i subuzorak čujućih radnika (n=37). Za potrebe istraživanja korišten je mjerni instrument sastavljen iz dva dijela. Prvi, koji se odnosi na demografske varijable i drugi dio mjernog instrumenta Fatigue Checklist/Kontrolna lista umora (Inouye et al., 2017), koji ispituje fizički, mentalni i emocionalni umor.

Rezultati: Rezultati istraživanja pokazuju da je pojava fizičkog umora signifikantno učestalija kod gluhih radnika (p=0.00012). Utvrđena je značajno veća učestalost mentalnog umora kod gluhih radnika (p=0.00005). Nisu utvrđene signifikantne razlike u učestalosti emocionalnog umora između subuzoraka ispitanika (p=0.307).

Zaključak: Na osnovu dobijenih rezultata može se zaključiti da su gluhi radnici izloženi većem riziku od pojave umora na radnom mjestu te da je veća učestalost fizičkog i mentalnog umora kod ove kategorije radnika.

Ključne reči: učestalost umora, vrsta umora, gluhi radnici, čujući radnici

ZNAČAJ PSIHOLOŠKE PRAKSE U DEFEKTOLOŠKOM RADU

Ana Janković, Danijela Cvijović

OŠ "Radivoj Popović", Beograd

U radu je analizirana prilagođenost obrazovnih programa učenicima sa smetnjama u razvoju i njihovim kognitivnim mogućnostima. I pored primene IOP – a 2, i nametnutog praćenja „redovnog" Plana i programa, primetili smo da većina učenika ne može uspešno da ovlada veštinama koje su im potrebne da bi maksimalno iskoriste svoje sposobnosti. Sa jedne strane, defektolozi su u obavezi da prate nastavne programe koji su kreirani prema porebama redovne škole, a na osnovu rezultata psihološke procene dobijamo podatke koji nam ukazuju na to da je takav pristup više štetan nego koristan.

Uzorak istraživanja su predstavljali učenici OŠ „Radivoj Popović", od 1-8 razreda, kao i deca upisana u predškolske grupe. Ukupan broj testiranih učenika je 114. Za potrebe istraživanja korišćen je „Razvojni test Čuturić" i REWISK. Svrha istrživanja se odnosila na izradu preporuka koje treba da dovedu do unapređivanja postojeće prakse u specijalnim školama. Na osnovu podataka dobijenih psihološkim testiranjima defektolozi mogu steći uvide koji su neophodni za pružanje sveobuhvatne podrške učenicima, prilagoditi im metode i strategije podrške, i tako im omogućiti da ostvare svoj potpuni potencijal u specijalnim školama.

Ključne reči: unapređivanje, prilagođenost, individalni obrazovni plan

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2025.

PRIMERI DOBRE PRAKSE 1

DIGITALNI ALATI ZA UČENIKE SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Marina Sparić, Sandra Skendžić, Snežana Babović Dimitrijević, Nataša Selić Stanković

OŠ "Anton Skala", Beograd

Primena digitalnih alata u radu sa decom sa smetnjama u razvoju postaje značajna komponenta savremenih edukativnih pristupa. Deca sa smetnjama u razvoju suočavaju se sa različitim izazovima u oblasti kognitivnog, socijalnog, emocionalnog i motoričkog razvoja, te je neophodno prilagoditi obrazovne strategije njihovim specifičnim potrebama. Digitalni alati, uključujući softverske aplikacije i interaktivne platforme,omogućavaju efikasnije, personalizovane pristupe koji podržavaju razvoj decesa smetnjama u razvoju.

Jedan od ključnih aspekata primene digitalnih alata je mogućnost prilagođavanja nastavnih sadržaja individualnim potrebama i mogućnostima učenika. Digitalni alati omogućavaju kreiranje personalizovanih sadržaja koji se baziraju na interesovanjima, sposobnostima i tempu svakog deteta, čime se smanjuje frustracija i poboljšava motivacija za učenje. Deca sa smetnjama u razvoju često imaju različite stilove učenja i preferencije, a digitalni alati omogućavaju stvaranje dinamičnih i fleksibilnih okruženja koja stimulišu više čula.

Kroz prezentaciju ćemo predstaviti aplikacije sa kojima smo se upoznali tokom kursa u okviru Erasmus + akreditacije, a koje mogu biti odlična dopuna redovnoj nastavi i vannastavnim aktivnostima u kombinaciji sa adekvatnim metodama i stilovima učenja, stvarajući kombinaciju koja omogućava detetu da napreduje u sigurnom i stimulativnom okruženju.

Ključne reči: Digitalni alati, Erasmus +, aplikacije

ČAS SRPSKOG JEZIKA SA KOHLEARNO IMPLANTIRANIM UČENICIMA

Dijana Bogićević, Nerandža Đukić

Škola za oštećene sluhom-nagluve "Stefan Dečanski", Beograd

Cilj ovog rada je da prikaže čas srpskog jezika sa kohlearno implantiranim učenicima i njihovo slušno razumevanje. Čas je održan u 5. razredu osnovne škole sa 6 učenika, starosti od 12 godina, koji su korisnici kohlearnih implantata. Svi učenici su imali oštećenje sluha i bili su implantirani u periodu od 3 do 5 godina, nakon što su koristili slušne aparate. Nastavna jedinica koju su utvrđivali bila je prilozi za vreme, mesto i način.

Na osnovu video snimaka, analizirani su rezultati učenja u tri različita konteksta: diskriminacija reči koje označavaju priloge za mesto, identifikacija priloga za vreme i način u rečenicama i razumevanje postavljenih pitanja. Učenici koji su bili implantirani na ranijem uzrastu pokazali su bolje sposobnosti u diskriminaciji, identifikaciji i razumevanju reči, kao i u odgovorima na pitanja. Učenici koji su prethodno imali govorno-jezičko iskustvo postižu značajno bolji uspeh, što ukazuje na ključnu ulogu ranog razvoja sluha i govora. Takođe, učenici sa razvijenim psihičkim sposobnostima imali su bolji uspeh, što potvrđuje značaj kognitivnih faktora u procesu učenja i adaptacije na nove uslove.

Zaključak sa časa je da rana implantacija i prethodno govorno-jezičko iskustvo igraju ključnu ulogu u uspešnosti kohlearno implantiranih učenika. Psihičke sposobnosti učenika takođe igraju značajnu ulogu u njihovom napredovanju i uspehu na časovima srpskog jezika, posebno u procesu razumevanja i primene jezičkih pojmova.

Ključne reči: sluh, rana implantacija, srpski jezik

PRIMENA ROBOTA PČELICE BEE-BOT U NASTAVI

Sandra Skendžić, Marina Sparić, Snežana Babović Dimitrijević, Jovana Lukač

OŠ "Anton Skala", Beograd

U savremenom obrazovanju, upotreba robota kao edukativnih alata predstavlja inovativan pristup koji može značajno unaprediti proces učenja, posebno kada je reč o radu sa decom sa smetnjama u razvoju. U ovom radu je prikazana primena robota pčelice (Bee-Bot) kao sredstva za podsticanje interaktivnosti i angažovanja učenika u obrazovnom okruženju. Cilj rada je da se prikažu mogućnosti i benefiti korišćenja robota pčelice u odnosu na razvoj motoričkih, socijalnih i kognitivnih veština dece sa smetnjama u razvoju.

Robot pčelica, jednostavan za korišćenje, može biti programiran da se kreće po određenim putanjama, što omogućava deci da razvijaju svoje kognitivne veštine kroz igru. Takođe je važan za podučavanje redosleda, razumevanje naloga i razvoja jezika.

Rezultati dosadašnje primene pokazuju da je korišćenje robota pčelice značajno povećalo motivaciju i interesovanje dece za učenje, kao i njihovu sposobnost da se izraze i komuniciraju sa vršnjacima.

Kroz kratak film prikazaćemo aktivnosti učenika u različitim igrama i zadacima u kojima su se deca suočila sa izazovima koji su zahtevali praćenje uputstava, čekanje na svoj red, saradnju i komunikaciju, motorno planiranje i orijentaciju.

Robot pčelica se može smatrati korisnim alatom u radu sa decom sa smetnjama u razvoju, pružajući im priliku da kroz igru i interakciju razvijaju svoje veštine na način koji je prilagođen njihovim potrebama. Ovaj rad naglašava važnost integracije tehnologije u obrazovni proces, kao i potrebu za daljim istraživanjem različitih pristupa koji mogu poboljšati kvalitet obrazovanja za sve učenike.

Ključne reči: robot pčelica, digitalni alati, socijalne veštine

PROCENA ARTIKULACIONIH SPOSOBNOSTI DECE PREDŠKOLSKOG UZRASTA I RAZVOJ FONOLOŠKESVESNOSTI KROZ IGRU

Nevena Simić, Milana Jelovac, Katarina Kljajić

PU "Zvezdara", Beograd

Deca u stimulativnoj sredini kao što su porodično okruženje i predškolska ustanova kroz igru razvijaju govorno - jezičke sposobnosti, koje predstavljaju osnov za sticanje veština pismenosti. Slušanje, razgovor i igra pomažu deci da bogate svoj rečnik, proširuju znanja i uče da postoji veza između pisane i izgovorene reči.

Cilj ovog rada je bio da se procene artikulacione sposobnosti i razvoj fonološke svesnosti koddece predškolskog uzrasta. Takođe, da se prikaže način razvijanja i stimulacije veština čitanja i pisanja kroz igru na predškolskom uzrastu.

Primenjen je Trijažni artikulacioni test, dok je procena prepoznavanja rime i aliteracije, slogovne segmentacije, glasovne analize i sinteze kao i vizuelne percepcije izvršena kroz igru („Vizuelno percipiranje slova"; „Pravimo azbuku"; „Tajna šifra"; „Smišljanje rima").

Uzorkom je bilo obuhvaćeno 393 dece, oba pola iz 6 vrtića Predškolske ustanove „Zvezdara" uzrasta od 5,5 do 6,5 godina. Istraživanje je obavljeno tokom septembra i oktobra 2023.godine.

Analiza podataka pokazuje da(N = 235 , 59,8% ispitanika) ima prisutne distorzije glasova. Najčešće su prisutne distorzije glasa LJ (N=104, 26,46% ispitanika) i glasa Č (N= 92, 23,40% ispitanika).

Procenom auditivnediskriminacije kroz igru utvrđeno je da deca najčešće nepravilno diskriminišu glas LJ u medijalnom položaju kod (N= 94, 23,5% ispitanika).

Razvoj govorno - jezičkih sposobnosti kod dece na ranom uzrastu se odvija po određenom razvojnom redosledu uz varijacije u tempu razvoja. U ovom procesu, uloga podsticajne sredine je jako važna. S obzirom na povezanost govorno-jezičkih sposobnosti i veština pismenosti, stimulacija njihovog razvoja na predškolskom uzrastu predstavlja fokus u radu stručnog saradnika - logopeda.

Deca u stimulativnoj sredini uče kroz igru da saznaju, ispituju, istražuju i razvijaju svoje komunikativne veštine.

Ključne reči: Artikulacija, fonološka svesnost, igra, predškolski uzrast, stimulativna sredina

PRIMENA VIZUELNIH STRATEGIJA U REALIZACIJI NASTAVE FIZIČKOG I ZDRAVSTVENOG VASPITANJA KOD UČENIKA SA POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA

Rada Savić Kukolj, Katarina Radaković

OŠ "Radivoj Popović", Beograd

Poremećaj iz spektra autizma, kao heterogen i kompleksan neurorazvojni poremećaj zahteva poseban, individualizovan pristup u realizaciji nastave fizičkog i zdravstvenog vaspitanja sa učenicima iz pomenutog spektra.

Časovi fizičkog i zdravstvenog vaspitanja sa učenicima sa poremećajem iz spektra autizma realizuju se kroz četiri faze od kojih svaka ima svoje zadatke, sadržaje, metode rada i određeno vreme trajanja.

U radu je kroz video-zapis prikazana realizacija časa fizičkog i zdravstvenog vaspitanja u osnovnoj školi koja se bavi vaspitanjem i obrazovanjem dece sa smetnjama u razvoju. Čas je realizovan u odeljenju sedmog razreda, kome su prisustvovala dva dečaka, obojica sa poremećajem iz spektra autizma. Aktivnosti po fazama časa sprovedene su uz primenu vizuelnih strategija.

Prozivanje učenika vršeno je korišćenjem prozivnika i fotografija učenika iz odeljenja.

Fotografije prisutnih učenika stavljane su na vidno mesto na rasporedu a fotografije učenika koji nisu bili prisutni odlagane su na dogovoreno mesto na rasporedu gde se ne vide.

Vežbe zagrevanja, vežbe oblikovanja, vežbe sa loptom i vežbe relaksacije realizovane su korišćenjem fotografija na kojima su učenici u zadatoj aktivnosti.

Komunikacija, prenošenje informacija i zadavanje naloga obavljeno je pomoću jasnih slika, poznatih učenicima.

Vremenska odrednica za trajanje aktivnosti bila je unapred dogovorena i predvidiva učenicima.

Po završetku aktivnosti, na vizuelnom rasporedu aktivnost je označavana kao završena.

Iz prikazanog se može zaključiti da primena vizuelnih strategija u realizaciji nastave fizičkog i zdravstvenog vaspitanja učenicima sa poremećajem iz spektra autizma pruža sigurnost i omogućava lakše, dalje učenje.

Ključne reči: poremećaj iz spektra autizma, nastava fizičkog i zdravstvenog vaspitanja, vizuelne strategije

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2025.

OBRAZOVANJE 4

IZLOŽBA FOTOGRAFIJA ,,POGLEDI"- SOCIJALNA INKLUZIJA

Danijela Kurteš, Katarina Jovanović, Tamara Stevanović

OŠ "Radivoj Popović", Beograd

Socijalna inkluzija predstavlja ključni korak ka izgradnji društva u kojem svi imaju jednaku priliku da budu prihvaćeni i doprinesu zajednici, bez obzira na svoje razlike. Ulična izložba fotografija kao medij ima moć da prenese snažne poruke i izazove empatiju, osvetljavajući priče onih koji su često na marginama društva i to na veoma spontan i nenametljiv način.

U Zemunu, u maju 2024. godine održana je ulična izložba fotografija, pod nazivom „Pogledi“. Autori fotografija su defektolozi OŠ „Radivoj Popović“, a glavni akteri učenici škole. Fotografije, kao vizuelni jezik koji svi razumeju, pozivaju posmatrače, slučajne prolaznike da preispitaju svoje predrasude i doprinesu stvaranju inkluzivne zajednice.

Cilj ove izložbe bio je podizanje svesti o važnosti raznolikosti, jednakosti i solidarnosti, kao i stvaranje prostora za dijalog i razumevanje među ljudima. Izložba „Pogledi“ je deo šireg projekta koji uključuje i druženja dece tipičnog razvoja i dece sa smetnjama u razvoju. Zajedničke aktivnosti pružaju priliku da deca nauče o međusobnom poštovanju i prihvatanju razlika. Takva iskustva oblikuju generacije koje razumeju značaj inkluzije i grade društvo u kojem svi imaju svoje mesto. Socijalna inkluzija dece sa smetnjama u razvoju ključna je za stvarnje zajednice u kojoj svako dete ima priliku da ostvari svoj potencijal i oseća se prihvaćeno.

Ključne reči: socijalna inkluzija, deca sa smetnjama u razvoju, jednakost, fotografija

UTICAJ NEPOSREDNOG KONTAKTA NA FORMIRANJE I MENJANJE STAVOVA PREMA DECI SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Tamara Stevanović, Danijela Kurteš, Katarina Jovanović

OŠ "Radivoj Popović", Beograd

Deca sa smetnjama u razvoju i invaliditetom predstavljaju jednu od najosetljivijih grupa gotovo u svakom društvenom poretku. Nedovoljna uključenost dece sa smetnjama u razvoju u društveni sistem počinje još u najranijem detinjstvu i traje najčešće tokom čitavog života. Usled prisustva jedne ili više smetnji deca su izopštena iz većine društvenih aktivnosti, nailaze na barijere u svakodnevnom funkcionisanju, nemaju mogućnost adekvatnog korišćenja različitih usluga i najčešće su odbačena od strane vršnjaka ali i drugih osoba u okruženju. Većina sprovedenih studija ukazuje na veoma retku interakciju dece sa smetnjama i dece bez smetnji u razvoju i da se stavovi prema deci sa smetnjama u razvoju primarno javljaju u obliku predrasuda, koje se zasnivaju na osećanjima sažaljenja, odbojnosti, nerazumevanja, odbijanja i drugih negativnih emocija. I pored mnogih drugih uzroka i samo postojanje negativnih stavova prema deci sa smetnjama u razvoju doprinosi njihovoj isključenosti i segregaciji.

Cilj ovog istraživanja je da ukaže na važnost neposrednog kontakta sa decom sa smetnjama u razvoju kao osnove u formiranju i menjanju stavova.U istraživanju su anketirani učenici Zemunske gimnazije, uzrasta od 15 do 17 godina pre i posle neposrednog kontakta sa učenicima OŠ „Radivoj Popović“ iz Zemuna. Anketirano je 120 učenika pre inicijalnog susreta i nakon drugog kontakta koji je ostvaren kroz radionice. Kao instrument korišćen je upitnik koji je posebno konstruisan za potrebe ovog istraživanja a sadržao je 11 pitanja otvorenog i zatvorenog tipa. Rezultati istraživanja pokazuju da učenici Zemunske gimnazije primarno postojanje osećanja straha, zbunjenosti, nepoverenja, sažaljenja i odbojnosti pre inicijalnog susreta, kroz učešće u zajedničkim aktivnostima sa decom sa smetnjama u razvoju odbacuju svoje predrasude, pokazuju pozitivne emocije kroz razmevanje i prihvatanje i u najvećem procentu ističu važnosti i ukazuju na značaj susreta i zajedničkih aktivnosti sa učenicima OŠ„ Radivoj Popović“. Učenici Zemunske gimnazije nakon realizacije zajedničkih aktivnosti pokazuju jasnu inicijativu za daljom interakcijom. Na osnovu istraživanja zaključujemo da je neophodno omogućiti deci različitog uzrasta više saznanja o različitim smetnjama, podići nivo informisanosti o aktuelnom položaju i pravima dece sa smetnjama u razvoju i omogućiti veće ostvarivanje socijalne interakcije dece tipičnog razvoja sa decom sa smetnjama u razvoju.

Ključne reči: socijalna interakcija, stavovi, deca sa smetnjama u razvoju, adolescenti tipičnog razvoja

SUBJEKTIVNA PROCENA GLASA KOD UČITELJA I SPECIJALNIH EDUKATORA

Saša Stepanović, Vladimir Ilić

Akademija za humani razvoj, Beograd

Glas čoveka podrazumeva najrazličitije zvukove proizvedene u čovekom glasovnom organu. On je sredstvo komunikacije među ljudima i predstavlja temelj verbalne komunikacije i najsveobuhvatniju ljudsku aktivnost.

Cilj rada bio je utvrđivanje i poređenje učestalosti simptoma poremećaja glasa između grupa koju su činili učitelji i specijalni edukatori, kao i proveravanje prediktivnih uloga pola, godina života, dužine radnog staža i konzumiranja cigareta na rezultate samoprocene glasa. Uzorkom je bilo obuhvaćeno 40 ispitanika. U ovom istraživanju korišćen je anketni upitnik koji se sastojao od dva dela. Prvi deo upitnika se odnosio na prikupljanje sociodemografskih podataka o ispitanicima, koje se odnose na pol ispitanika, godine života, zanimanje, godine radnog staža, kao i pitanje koja se odnose na to da li ispitanici konzumiraju cigarete i ako da, koliko dugo. Drugi deo upitnika se odnosio na primenu skale Indeksa glasovnog oštećenja - Voice Handicap Index. Ovim upitnikom se procenjuju funkcionalne, emocionalne i psihosocijalne posledice poremećaja glasa.

Utvrđeno je da postoji statistički značajna razlika u rezultatima samoprocene glasa između grupe učitelja i grupe specijalnih edukatora, gde je grupa učitelja pokazala veći broj subjektivnih teškoća sa glasom. Utvrđeno je da godine života i dužina radnog staža negativno utiču na rezultate skale glasovnog oštećenja. Utvrđeno je da ne postoji nikakva razlika u odgovorima između pušača i nepušača.

Korišćenje glasa kao glavnog sredstva za obavljanje pedagoškog posla često ostavlja štetne posledice na govorni aparat zaposlenog. Stoga je važno da se pravovremeno pruže informacije o glasu, vokalnoj higijeni i pravilnom vokalnom ponašanju kako bi se sprečio nastanak poremećaja glasa.

Ključne reči: glas, poremećaji glasa, Indeks glasovnog oštećenja, vokalna higijena, vokalni profesionalci

ODNOS AUDITIVNIH I FONOLOŠKIH SPOSOBNOSTI KOD DECE PREDŠKOLSKOG UZRASTA

Anastasia Latocki[1], Bojana Drljan[2]

[1]Ordinacija iz psihijatrije dr Selaković,
[2]Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Tokom poslednjih par decenija, sve više podataka iz istraživačkog korpusa ukazuje na važnost adekvatnog razvoja fonoloških sposobnosti i njihov uticaj na razvoj složenijih veština na školskom uzrastu, kao što su čitanje i pisanje. Opšte je poznato u literaturi da je razvoj fonološke svesnosti u predškolskom periodu važan prediktor kasnijih akademskih veština, ali se postavlja pitanje koliko je sposobnost fonološke svesnosti povezana sa razvojem bazičnijih auditivnih sposobnosti. Podaci iz nekih istraživanja govore u prilog bliskoj povezanosti auditivnih i kompleksnijih fonoloških sposobnosti, međutim, u literaturi postoje i podaci koji ne ukazuju na njihovu značajnu povezanost kod dece predškolskog uzrasta.

Shodno prethodnom, cilj ovog istraživanja je proučavanje odnosa bazičnih auditivnih sposobnosti i kompleksnijih fonoloških veština kod dece predškolskog uzrasta.

Uzorak je činilo 50 dece tipičnog razvoja uzrasta od šest godina, bez istorije govorno-jezičkih poremećaja, opšteg kognitivnog deficita i senzornih oštećenja. Za procenu auditivnih sposobnosti korišćeni su suptestovi za procenu auditivne pažnje i auditivne radne memorije Vudkok-Džonsonove baterije testova za procenu kognitivnih sposobnosti (Woodcock-Johnson III; Woodcock et al., 2001), dok su za procenu fonoloških sposobnosti korišćeni Test fonemske diskriminacije (Kostić i sar., 1983) i FONT test (Subotić, 2011).

Rezultatima je utvrđena statistički značajna i jaka pozitivna korelacija između auditivne radne memorije i sposobnosti fonemske diskriminacije ($r=0,76$; $p<0,01$) i fonološke svesnosti ($r=0,60$; $p<0,01$) , dok je dobijena pozitivna korelacija umerene jačine između auditivne pažnje i sposobnosti fonemske diskriminacije ($r=0,42$; $p<0,01$) i fonološke svesnosti ($r=0,30$; $p<0,05$). Ispitivanjem prediktivnog uticaja bazičnih auditivnih i sposobnosti fonemske diskriminacije na kompleksnu veštinu fonološke svesnosti, rezultati pokazuju da je samo sposobnost fonemske diskriminacije statistički značajan prediktor fonološke svesnosti kod dece uzrasta od šest godina ($\beta=0,623$; $p<0,01$).

Rezultati su pokazali da je kod šestogodišnjaka, kapacitet auditivne radne memorije više povezan sa fonološkim sposobnostima nego sposobnost auditivne pažnje. Međutim, razvojno niža fonološka sposobnost, fonemska diskriminacija, je jedini značajan prediktor fonološke svesnosti. Praktična implikacija ovog istraživanja je da ako dete na predškolskom uzrastu fonemski ne diskriminiše neke glasove postoji velika verovatnoća da će imati teškoće u domenu razvoja fonološke svesnosti.

Ključne reči: fonološka svesnost, fonemska diskriminacija, auditivna pažnja, auditivna radna memorija, predškolski uzrast

PROCENA KVALITETA ŽIVOTA PORODICA DECE SA POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA*

Sanja Kresić, Jovana Čanadanović Marinković

ŠOSO "Milan Petrović" sa domom učenika, Novi Sad

Rođenjem deteta sa poremećajem iz spektra autizma (PSA) svakodnevna porodična dinamika se menja, a obrasci porodičnog života se prilagođavaju funkcionisanju deteta. Sve ove promene direktno utiču na kvalitet života ovih porodica, stvarajući stres, brigu i potrebu da se obezbedi i sprovede sve što je neophodno za rast i razvoj ove dece.

Osnovni cilj istraživanja bio je da se utvrdi kvalitet života roditelja dece sa PSA, odnosno zadovoljstvo roditeljstvom i teškoće roditeljske uloge ovih porodica kao i to da li se zadovoljstvo roditeljstvom i teškoće roditeljske uloge razlikuju u odnosu na roditelje tipične populacije.

U istraživanju je učestvovalo 90 roditelja. Roditelji su podeljeni u dve grupe, gde je 45 roditelja činilo specifičnu grupu, kojoj pripadaju roditelji koji imaju dete sa PSA, dok je kontrolnu grupu činilo 45 roditelja koji imaju dete tipične populacije. Uzrast dece čiji su roditelji učestvovali u istraživanju bio je od 7 do 10 godina. Podaci za istraživanje dobijani su popunjavanjem tri upitnika od strane jednog od roditelja: Opšti upitnik, Skala roditeljskog stresa (Parental Stress Scale) i Skala roditeljskog zadovoljstva (Parent Satisfaction Scale). Upitnici su najvećim postotkom popunjeni od strane majki u obe grupe.

Rezultati istraživanja pokazali su da roditelji dece sa PSA imaju smanjen kvalitet života u odnosu na roditelje dece tipične populacije, da je globalni stres kod roditelja dece sa PSA povećan u odnosu na roditelje tipične populacije, da je roditeljsko zadovoljstvo smanjeno kod roditelja dece sa PSA u odnosu na roditelje tipične populacije, kao i da majke dece sa PSA koje su u braku pokazuju veći stres od razvedenih, a majke višeg obrazovnog statusa pokazuju veći stres od majki dece sa PSA srednjeg obrazovnog statusa. Viši nivo stresa javlja se kod roditelja kod kojih smetnje duže traju, odnosno kod roditelja dece čije su smetnje utvrđene na ranijem uzrastu.

Kroz istraživanje došli smo do zaključka da je neophodno jačati sisteme podrške i pomoći za roditelje dece sa PSA. Poseban naglasak treba da bude na ranoj intervenciji i multidisciplinarnom pristupu različitih stručnjaka za podršku detetu i roditeljima, čime se omogućava napredovanje deteta i samim tim poboljšava kvalitet života ovih porodica.

Ključne reči: kvalitet života, porodica, deca sa poremećajem iz spektra autizma, roditeljski stres

* Apstrakt proistekao iz istoimenog master rada

PODRŠKA RODITELJIMA DECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU I INVALIDITETOM KAO SAVREMENI PRISTUP U SPECIJALNOJ EDUKACIJI I REHABILITACIJI

Dijana Janković, Slađana Veselinović

ŠOSO "Milan Petrović" sa domom učenika, Novi Sad

Savremeni pristupi u specijalnoj edukaciji i rehabilitaciji ističu važnost angažovanja roditelja kao ključnog faktora u uspehu rehabilitacionog procesa. Roditelji igraju nezamenjivu ulogu u svakodnevnom životu deteta sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, a njihovo uključivanje u obrazovne i rehabilitacijske aktivnosti poboljšava razvoj deteta i njegovu socijalnu integraciju. Roditelji koji su uključeni u obrazovni proces, bolje pripremaju decu za socijalne interakcije i emocinalnu stabilnost. U ovom radu utvrđena je uloga roditelja u procesu specijalne edukacije i rehabilitacije, razmotreni su oblici podrške koji su im potrebni, kao i uticaj podrške.

Istraživanje je sprovedeno kroz kvalitativnu analizu sa fokusom na roditelje dece sa smetnjama u razvoju i invaliditetom. U istraživanju je učestovalo 30 roditelja koji su pružali povratne informacije o metodama podrške. Podaci su prikupljeni putem intervjua i upitnika, uz analizu specijalizovanih programa podrške roditeljima u okviru specijalnih škola i rehabilitacionih centara.

Rezultati istraživanja ukazuju na to da roditelji koji su edukovani o tehnikama asistivnih tehnologija i specijalnim metodama podučavanja postižu značajno bolje rezultate u pružanju podrške svojoj deci. Kroz obuke i rad sa stručnjacima, roditelji postaju efikasniji u primeni strategija koje pomažu deci u savladavanju svakodnevnih izazova. Istraživanje je pokazalo da su roditelji koji su aktivno uključeni u obrazovni proces decu bolje pripremali za socijalne interakcije, što je dovelo do boljih rezultata u njihovoj socijalnoj integraciji i emocionalnoj stabilnosti. Pored toga, uloga porodice u korišćenju asistivnih tehnologija bila je ključna za unapređenje komunikacije i obrazovnog napretka deteta.

Aktivno uključivanje roditelja kroz edukaciju i praktičnu primenu strategija omogućava deci da postignu bolje rezultate i unaprede svoj kvalitet života. Dalja istraživanja i razvoj programa koji podržavaju roditelje neophodni su kako bi se osigurao uspešan razvoj i integracija dece sa smetnjama u razvoju i invaliditetom.

Ključne reči: roditelji, asistivne tehnologije, specijalna edukacija i rehabilitacija, socijalna integracija, podrška roditeljima

SPECIFIČNOSTI STRESA RODITELJA DECE KOJA POHAĐAJU ŠKOLU ZA UČENIKE SA SMETNJAMA U RAZVOJU "NOVI BEOGRAD"

Olivera Ilić, Biljana Stefanović, Renata Lukenić Gaši

OŠ "Novi Beograd", Beograd

U Osnovnoj školi za učenike sa smetnjama u razvoju "Novi Beograd" osnovan je "Roditeljski klub" s ciljem da podrži roditelje usmeravajući ih na međusobnu socijalizaciju i razmenu korisnih informacija vezanih za specifičnosti roditeljstva dece sa smetnjama u razvoju. Osnovni cilj kluba uključuje i smanjenje roditeljskog stresa, kao i unapređenje njihovog mentalnog zdravlja. Kako bi se rad "Roditeljskog kluba" usmerio prema potrebama roditelja, sprovedeno je istraživanje s ciljem identifikovanja ključnih stresora koji najviše opterećuju roditelje. Roditeljski stres je složen psihološki odgovor na izazove roditeljstva, a u kontekstu uloge roditelja dece sa smetnjama u razvoju. Dodatni faktori rizika uključuju ponašanje deteta, njegov zdravstveni status, socijalno-ekonomske uslove i strategije suočavanja roditelja sa dodatnim izazovima. Sproveden je upitnik koji je popunilo 38 roditelja dece koja pohađaju školu „Novi Beograd", a podaci su prikupljeni putem Viber grupe i uz podršku stručnih saradnika i defektologa. Istraživanje je sprovedeno primenom skraćene verzije upitnika Indeks roditeljskog stresa (Parenting Stress Index). Ovim instrumentom se meri stres kroz tri dimenzije: Roditeljski stres, Disfunkcionalne interakcije roditelj-dete i Karakteristike deteta koje otežavaju roditeljstvo. Rezultati pokazuju da roditelji najviše izražavaju saglasnost sa tvrdnjama koje ukazuju na preopterećenost roditeljskim obavezama, uključujući osećaj da ulažu više vremena nego što su očekivali, da roditeljstvo preuzima kontrolu nad njihovim životom i da ne uspevaju da uvode nove aktivnosti. Najmanje slaganja iskazano je prema tvrdnji da roditeljstvo negativno utiče na njihove međuljudske odnose. Dodatno, iako roditelji izjavljuju da nisu zabrinuti zbog emocionalne povezanosti koju poseduju sa detetom, oni izražavaju zabrinutost zbog neispunjenih očekivanja u vezi sa razvojem i sposobnostima njihove dece. Ovi rezultati ukazuju na ključne stresne faktore kod roditelja dece sa smetnjama u razvoju, što je korisno za razvijanje intervencija i strategija koje će pružiti podršku roditeljima u smanjenju stresa i unapređenju kvaliteta njihovog roditeljstva. Takođe, ovo istraživanje doprinosi validaciji Pomenutog instrumenta u kontekstu Srbije, gde prethodno nije korišćen, što omogućava bolje razumevanje stresa roditelja i pružanje ciljanih preporuka za poboljšanje socijalne i obrazovne podrške roditeljima.

Ključne reči: stres, roditeljstvo, upitnik, smetnje u razvoju

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2025.

PANEL
RAZVOJNOG CENTRA

Panel Razvojnog centra - Tema:
PROFESIONALNE KOMPETENCIJE DEFEKTOLOGA I POTREBE SAVREMENE DEFEKTOLOŠKE PRAKSE

Tematska pitanja:

- studijski programi za koje postoji najveće interesovanje kod budućih studenata;
- povratne informacije o zadovoljstvu poslodavaca kompetencijama diplomiranih defektologa, odnosno mladih stručnjaka;
- potrebe poslodavaca;
- potrebe za stručnim kadrom koje u ovom trenutku iz određenih razloga fakultet ne može da ispuni;
- tendencije za dalje unapređenje kvaliteta edukacije studenata;
- kontinuirano profesionalno usavršavanje stručnjaka iz prakse;
- uloga paraprofesionalaca u sistemu podrške osobama sa ometenošću;
- obezbeđivanje seminara ili drugog tipa edukacije za osobe koje nisu specijalni edukatori, ali rade u sistemima obrazovanja, socijalne i zdravstvene zaštite ili se na drugi način angažuju u pružanju podrške osobama sa ometenošću.

Učesnici:

- prof. dr Sanja Đoković – dekan, Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju
- prof. dr Medina Vantić Tanjić, Edukacijako-rehabilitacijski Fakultet, Univerzitet u Tuzli
- doc. dr Zlatko Bukvić, Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu
- dr Selmir Hadžić, Pedagoški fakultet, Univerzitet u Sarajevu i Kantonalno udruženje edukatora/rehabilitatora Katona Sarajevo „Stol”.
- Prof. dr Bojan Dučić, vanredni profesor Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Beograd - moderator panel sesije

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2025.

SOCIJALNA ZAŠTITA / PREVENCIJA I TRETMAN POREMEĆAJA PONAŠANJA 2

PRIKAZ STRUČNOG POSTUPAKA U USTANOVI ZA DECU I MLADE "SREMČICA"

Nada Irić

Ustanova za decu i mlade ,,Sremčica", Beograd

Usluga stacionarnog smeštaja pruža se korisnicma koji svoje potrebe ne mogu zadovoljiti u: krugu biološke, srodničke ili hraniteljske porodice, kroz usluge u zajednici ili na osnovu odluke organa starateljstva. Procenom psihofizičkih sposobnosti i potreba korisnika određuje se stepen podrške, a aktivnostima se obezbeđuje zadovoljenje osnovnih životnih potreba, ostvarivanje bezbednog i prijatnog okruženja, razvijanje i očuvanje potencijala, podrška pri školovanju i priprema za održiv što samostalniji život.

Stručnim postupkom u 2024. godini obuhvaćeno je 280 korisnika. Stručni postupak kreće od Skale za procenu funkcionalne efikasnosti, kojom se procenjuje intenzitet potrebne podrške tj. vrsta potrebne pomoći u odnosu na sposobnosti korisnika da brine o sebi i učestvuje u aktivnostima života u zajednici. Pravilnikom o minimalnim standardima u socijalnoj zaštiti definisana su četiri stepena podrške. Stepen podrške odredjuje se kroz usmerene aktivnosti ka razvijanju ili očuvanju potencijala korisnika za što samostalnije funkcionisanje u socijalnom okruženju. Rezultati skale sadržani su u Izveštaju funkcionalne efikasnosti korisnika. Iz Procene saznajemo lične podatke korisnika, fizičke i mentalne sposobnosti, kognitivno i adaptivno funkcionisanje, emocionalno stanje i ponašanje, identitet, podatke o porodici i okruženje u kom je korisnik živeo (selo - grad, uslovi života…), učestalost i kvalitet interakcija, pripadnost grupi, poštovanje društvenih normi, interesovanja i pristupačnost usluga i ustanova u lokalnoj zajednici. Dobijeni podaci podaci procene se grupišu u snage i rizike korisnika u izvodjenju individualnog plana usluga. Individualni plan usluga sadrži opšti cilj, snage korisnika, oblasti podrške, način manifestacije problema i pojedinačne ciljeve (aktivnosti, izvršioce, očekivani ishod i rok za realizaciju aktivnosti). Evaluacijom se sagledava realizacija postavljenih pojedinačnih ciljeva. Upitnikom se vrši provera zadovoljstva korisnika kvalitetom pružene usluge.

Stručnim postupkom utvrđuje se da li korisnici usvajaju praktične veštine i znanja potrebna za život i rad izvan institucije. Aktivnosti se realizuju u skladu sa potrebama i kapacitetima korisnika tj. individualnim planom usluga. Radna okupacija i angažovanje korisnika na stacionarnom smeštaju čini završni proces u stručnom postupku rehabilitacije u kom korisnici usvajaju veštine neophodne za učestvovanje u dnevnim i aktivnostima života u zajednici.

Ključne reči: Stručni postupak, dom, korisnik

DEFEKTOLOŠKI NALAZ U USTANOVAMA SOCIJALNE ZAŠTITE

Goran Ćosić

Ustanova za decu i mlade ,,Sremčica", Beograd

Defektološki nalaz osmišljen je kao potencijalno ključni dokument u proceni funkcionisanja osoba sa intelektualnim i razvojnim smetnjama, kao i osoba sa poremećajima ponašanja. Cilj ovog rada je da se predstavi struktura i značaj standardizovanog defektološkog nalaza, koji integriše teorijska saznanja i praktična iskustva. Ovaj nalaz posebno je osmišljen za rad u ustanovama socijalne zaštite, sa potencijalom primene i u drugim oblastima defektološke prakse.

Razlog za kreiranje defektološkog nalaza proizilazi iz praktičnog iskustva, koje je ukazalo na nedostatak ovakvog dokumenta u stručnoj praksi. Njegova svrha je da pruži sveobuhvatnu i standardizovanu procenu korisnika, što je od suštinskog značaja za planiranje podrške i praćenje napretka.

Struktura nalaza obuhvata procenu kroz ključne oblasti: kognitivne kapacitete, emocionalni status, identitet, motoriku, socijalne i adaptivne veštine, svakodnevne i instrumentalne aktivnosti, te reakcije na frustraciju i upotrebu savremenih tehnologija. Pored toga, nalaz sadrži istoriju ponašanja korisnika, kao i pregled primenjivanih mera i aktivnosti. Uključuje i aktuelno funkcionisanje korisnika, predloge za dalji rad, te stručno mišljenje i zaključak.

Poseban akcenat stavljen je na prilagodljivost ovog nalaza različitim korisničkim potrebama i kategorijama, i njegovu primenjivost u multidisciplinarnom timu. Nalaz pruža sveobuhvatne i integrisane informacije, olakšavajući donošenje odluka u vezi sa planiranjem i sprovođenjem intervencija, čime doprinosi efikasnosti i kvalitetu pružene podrške.

Vrednost defektološkog nalaza leži i u tome što objedinjuje stručne izveštaje drugih profesionalaca, kao što su psihijatar, psiholog, lekar, radni terapeut, socijalni radnik i drugi. Ovaj dokument predstavlja platformu za integraciju njihovih nalaza, što doprinosi razumevanju potreba korisnika i unapređenju timske saradnje.

Metodologija razvoja dokumenta bazirana je na teorijskim principima specijalne edukacije i dugogodišnjoj praksi. Nalaz je osmišljen kao alat koji ne samo da pruža pregled trenutnog stanja korisnika, već omogućava i praćenje promena u adaptivnom ponašanju i socijalnoj integraciji tokom vremena. Rezultati primene pokazali su povećanu efikasnost u izradi individualizovanih programa podrške i bolje razumevanje potreba korisnika.

Naglasak je na značaju defektološkog nalaza kao standardizovanog alata koji unapređuje profesionalnu praksu i doprinosi boljim ishodima za korisnike. Ovaj rad predstavlja inicijalni korak ka sistemskoj primeni standardizovanog nalaza u ustanovama socijalne zaštite, sa potencijalom za dalji razvoj i širu primenu.

Ključne reči: defektološki nalaz, procena funkcionisanja, specijalna edukacija

RADIONICA IZRADE PRIRODNE KOZMETIKE U DOMU ZA DECU OMETENU U RAZVOJU "KOLEVKA"

Jelena Opačić, Vladanka Pavlović

Dom za decu ometenu u razvoju "Kolevka", Subotica

Radionica izrade prirodne kozmetike u Domu za decu ometenu u razvoju "Kolevka" predstavlja vid grupnog rada sa korisnicima na izradi različitih kozmetičkih proizvoda od prirodnih materijala. Počela je sa radom u avgustu mesecu 2024. godine. Od početka rada u aktivnostima je učestvovalo oko 40 korisnika uzrasta od tri do dvadeset tri godine. Za izradu prirodne kozmetike odlučili smo se jer se svi proizvodi koje izrađujemo sastoje od potpuno prirodnih materijala koji su sigurni za decu sa kojom radimo. Deca imaju priliku da koriste sirovine iz svakodnevnog života koje su im već poznate i nauče da ih koriste na novi način. Veliki benefit ovakvih aktivnosti jeste što kroz funkcionalnu manipulaciju predmetima deca razvijaju mnoge veštine. Aktivnosti koje se obavljaju primenljive su u svakodnevnom životu i doprinose većoj samostalnosti korisnika u svakodnevnom funkcionisanju. Veštine koje se razvijaju u ovakvim aktivnostima su mnogobrojne – razvoj motorike, govorno-jezičke sposobnosti i komunikacija, istraživanje različitih materijala vizuelno, auditivno, taktilno, olfaktorno i gustativno, razvijaju se veštine samozaštite, usvajaju pravila lične higijene i higijene prostora. Sa socioemocionalnog aspekta, korisnici razvijaju osećanje zajedništva i saradnje, imaju mogućnost da izraze svoju individualnost i mišljenje, razvijaju veštine timskog rada, usvajaju pravila ponašanja u grupi. Kao vid nadgradnje ove radionice, nastala je i radionica u okviru koje korisnici izrađuju pakovanja za proizvode prirodne kozmetike, za koje se koriste reciklirani materijali i papir. Naša dosadašnja iskustva sa ovim tipom aktivnosti izuzetno su pozitivna i nastavićemo da kontinuirano pratimo napredak korisnika i pronalazimo načine da unapredimo i proširimo aktivnosti radionice.

Ključne reči: prirodna kozmetika, radionica, izrada kozmetike, Dom "Kolevka"

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2025.

OBRAZOVANJE 5

ANALIZA IZAZOVA U OBRAZOVNOJ PRAKSI: ASISTIVNE TEHNOLOGIJE I SAGOREVANJE PROSVETNIH RADNIKA

Jelena Arsović, Dragana Čelarević, Sunčica Jelić

OŠ "Dr Dragan Hercog", Beograd

Bitan aspekt nastave i učenja je pravilna upotreba asistivne tehnologije (AT) koja pomaže učenicima da se aktivno uključe u obrazovni proces. Obezbeđivanje AT prema modelu Svetske zdravstvene organizacije ima šest koraka: svest o mogućim pomoćnim tehnološkim rešenjima; znanje o pronalaženju i nabavci AT koja zadovoljava potrebe korisnika; pristup proizvodima i uslugama AT; primanje rešenja AT uključujući i obuku u korišćenju koja zadovoljava potrebe, ciljeve, preferencije korisnika; dobijanje dodatnih usluga (održavanje, podešavanja, popravke); ostvarivanje prava i ciljeva korisnika. U ovom radu glavna pažnja je posvećena analizi različitih izazova u obrazovnoj praksi koji se tiču upotrebe AT u školi, tokom nastave, sa posebnim osvrtom na izazove u samom korišćenju AT, kao i na profesionalno sagorevanje prosvetnih radnika tokom primene AT. Izazovi u korišćenju ATse ogledaju u suočavanju sa teškoćama kao što su nedostatak obuke nastavnika, nedovoljno tehničke podrške, ponekad i otpor roditelja. Analiza je izvršena na osnovu pregleda relevantne literature i ličnih zapažanja iz prakse. Rezultati istraživanja upućuju na činjenicu da se AT ne primenjuje u dovoljnoj meri.

Profesionalno sagorevanje prosvetnih radnika tokom primene AT zavisi od više faktora koji se međusobno prepliću. Značajnu ulogu igra nivo podrške i obuke koju prosvetni radnici dobijaju pri implementaciji ovih tehnologija. Ako se osećaju adekvatno osnaženi i obučeni, veća je verovatnoća da će pozitivno reagovati na nove izazove. Takođe,sposobnost prilagođavanja novim situacijama igraju ključnu ulogu u njihovom profesionalnom zadovoljstvu. Očekuje se od strane stručnjaka u oblasti obrazovanja da predložena i korišćena niskotehnološka, srednjetehnološka i visokotehnološka AT pokaže pozitivne rezultate tokom kontinuiranog procesa upotrebe. Mnogi nastavnici prepoznaju koristi uvođenja i upotrebe AT u nastavi, ali nemaju dovoljno znanja, ili samopouzdanja u primeni AT.

Ključne reči: asistivna tehnologija, nastava, sagorevanje prosvetnih radnika

ISPOLJAVANJE STRESA I TEHNIKE PREVAZILAŽENJA KOD PROFESIONALACA U ŠKOLAMA ZA OBRAZOVANJE UČENIKA SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Bojan Grujić[1], Tatjana Simić[2], Anita Cekić[3]

[1]Škola kreativnih veština, Jagodina, [2]ŠOSO "Vukašin Marković", Kragujevac, [3]OŠ "Vuk Karadžić", Niš

Stres se najčešće određuje kao fiziološka i psihološka reakcija čoveka na ugrožavajuće stimuluse iz okruženja, s tim što za tu reakciju suštinsku važnost ima personalni doživljaj stresa, pre svega emocije koje stres izaziva kod pojedinca, jer je svaka osoba "priča za sebe". Profesionalni stres predstavlja takav odnos između osobe i njene radne okoline koji ona procenjuje previše zahtevnim za svoje adaptivne resurse ili kapacitete i ugrožavajućim za svoju dobrobit.

Kada bi profesionalci zaposleni u školama za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju, realno procenjivali svoje sposobnosti i ograničenja, bili bi sposobni da prepoznaju trenutak kada treba reći ""ne"", uzeti odmor, potražiti pomoć od drugih ili čak promeniti posao. Važno je imati vremena za odmor, opuštanje i "punjenje". Postoje brojne tehnike opuštanja (relaksacije). One uključuju autogeni trening, vizuelizaciju, duboko disanje, meditaciju, mišićnu relaksaciju, masažu, jogu, biofeedback, vežbanje, muziku i humor.

Cilj istraživanja je da ispitamo koje su to tehnike koje nastavnicima pomažu u procesu prevazilaženja stresa na poslu.

Istraživanje je realizovano na uzorku od 144 ispitanika, oba pola u specijalnoj školi za osnovno i srednje obrazovanje " Vukašin Marković" iz Kragujevca i specijalne škole sa domom učenika "Bubanj" iz Niša. Istraživanje je sprovedeno putem google upitnika, ispitanici su elektronski popunjavali upitnik a rezultati su obradjeni po automatizmu. Na osnovu rezultata i odgovora zaposlenih u školama za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju, zaključili smo da 60 % nastavnika nepravda u kolektivu i da je previše papirologije na poslu, da je ranije bilo lakše iako nije bilo didaktičkih sredstava kao danas. 90 % ispitaniks izjavljuje da razumeju neposlušnost kod učenika, dok na pitanje, šta bi im pomoglo u prevladavanju sresa, odgovori su sledeći:

Na prvom mestu jeste razgovor sa bliskim osobama, dok je je identičan broj odgovora koji ukazuju na to da vikend u prirodi i vreme provedeno u porodici, utiče na smanjenje stresa. 40% zauzimaju odgovori koji se tiču hobija, a gotovo svi ispitanici smatraju da im plakanje ne pomaže u prevladavanjeu stresa.

U savremenom svetu rada postoji veliki broj profesija koje se obavljaju uz povećano mentalno-emocionalno opterećenje i radno naprezanje. Među zaposlenima koji su se bavili pružanjem usluga u društvenom sektoru, posebno u oblasti obrazovnih i zdravstvenih usluga, sve češće se koriste za označavanje određenog oblika psihološke (mentalno-emocionalne) iscrpljenosti usled radnog preopterećenja na poslu.

Neke od praktičnih preporuka za prevenciju sagorevanja na poslu su:

- Preraspodela poslova;

- Jasno podeljene radne uloge;

- Ne postoje međuzavisni radni zadaci;

- Jasno definisani ciljevi rada;

- Više zajednčkih aktivnosti na otvorenom;

- Asertivna –nenasilna komunikacija;

- Konstruktivna kritika;

-Otvorena komunikacija: svi članovi tima govore smisleno i slušaju aktivno iznalazeći rešenja."

Ključn reči: stres, nastavnici, simptomi sagorevanja; strategije za prevazilaženje stresa

AUDITIVNA DEPRIVACIJA I TEORIJA UMA KOD DECE

Marija Bjelić, Sanja Đoković, Dajana Rojek Zakić, Mina Nikolić

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Teorija uma predstavlja sposobnost razumevanja i pripisivanja mentalnih stanja: emocija, želja, verovanja i namera sebi i drugima. Tokom razvoja ona predstavlja važnu osnovu za socijalizaciju, komunikaciju i afektivni život. Razumevanje mentalnih stanja drugih, omogućava deci da poštuju sopstveno i tuđe ponašanje i shvatanje, da ono može biti oblikovano kognitivnim apstrakcijama, koje nisu deo neposredno uočljivog sveta. Razvoj teorije uma ostvaruje se posredstvom rane komunikacije i razmene o mislima i osećanjima, koje zahtevaju sofisticiraniji oblik razgovora, putem različitih socijalnih interakcija.

Imajući u vidu specifičnost razvoja govora, jezika i kognitivnih sposobnosti u uslovima auditivne deprivacije, cilj rada je bio da prikaže rezultate relevantnih studija koje su se bavile karakteristikama teorije uma gluve i nagluve dece. Pregledom savremene literature i odabranih studija, može se uvideti da gluva i nagluva deca postižu slabije rezultate na testovima koji ispituju teoriju uma u odnosu na čujuće vršnjake.

Rezultati takođe pokazuju da gluva i nagluva deca koja imaju roditelje urednog sluha, češće pokazuju kašnjenje u razvoju govornog i/ili znakovnog jezika, što dovodi do odloženog i ograničenog razvoja teorije uma. Nasuprot tome, deca čiji su slušni i komunikacijski status isti kao kod roditelja manje su sklona kašnjenju u razvoju jezika i pokazuju manje deficite teorije uma. Kasnije identifikovana i amplifikovana deca sa zakašnjenjem razvijaju adekvatne rane jezičke i komunikacijske veštine, a samim tim i teoriju uma. Sa druge strane, deca kod koje je oštećenje sluha rano identifikovano i koja su pravovremeno uključena u tretman i dostižu komunikacijske veštine u skladu sa uzrastom, pokazuju sličan nivo razvoja teorije uma kao čujući vršnjaci.

Istraživanja pokazuju da je za adekvatan razvoj teorije uma dece oštećenog sluha od suštinskog značaja rana komunikacija i socijalna interakcija, što je optimalno moguće podstaći uz pravovremenu surdološku intervenciju, adekvatnu amplifikaciju, kontinuiranu i dugoročnu habilitaciju. U procesu habilitacije neophodno je obučavati decu i roditelje strategijama rane komunikacije kako bi deca uspešno savladavala čulno nedostupne koncepte na kojima počiva teorija uma.

Ključne reči: teorija uma, oštećenje sluha, rana intervencija

SOCIJALNA INTEGRACIJA DECE I OMLADINE SA OŠTEĆENJEM SLUHA I UČENJE O ZNAČAJU POVEZANOSTI SA PRIRODOM KROZ UPOZNAVANJE I OČUVANJE ŽIVOTNE SREDINE

Zorica Jovanović, Sonja Blagojević

Centar za smeštaj i dnevni boravak dece i omladine ometene u razvoju, Dom učenika sa oštećenjem sluha, Beograd

Proteklih deset godina Dom učenika sa oštećenjem sluha iz Beograda aktivno sarađuje sa Mikološkim društvom Srbije. Kao deo vaspitno obrazovnog procesa organizuju se aktivnosti, radionice i manifestacije sa temom pravilnog odnosa prema prirodi i očuvanja životne sredine:

- Organizovan je izlet na Adu Ciganliju, obilazak očuvanog dela šume, potraga i upoznavanje sa gljivama. Učestvovalao je 12 dece uzrasta od 10 do 15 godina. Deca su imala priliku da se upoznaju sa različitim vrstama pečuraka i gljiva tog područja. Stručnjaci iz Mikološkog društva su održali predavanje koje je prevođeno na znakovni jezik.

- Posete Botaničkoj bašti, obilazak Prolećne i Jesenje izložbe gljiva. Deca su stekla nova znanja o upotrebi pečuraka u ishrani, medicini i tekstilnoj industriji i njihovom značaju u ekosistemu.

Organizovana je izložba dečjih radova sa motivima iz prirode. Učenicima je dodeljena uloga predavača - edukatora na temu jestivih pečuraka.

- Poseta fabrici jestivih pečuraka (bukovače i šampinjoni) „Eko fungi“ u Padinskoj Skeli. Deca su upoznata sa procesom proizvodnje, uzgajanjem i čuvanjem pečuraka. Predavanje u fabrici je bilo interaktivnog tipa na kome su deca sa oštećenjem sluha imala priliku da postavljaju pitanja biolozima i daju odgovore kao i da steknu nova znanja.

Saradnja sa Mikološkim društvom ocenjena je kao uspešna, isplanirane aktivnosti su realizovane. Stečena znanja o značaju suživota sa prirodom i veštine koje doprinose očuvanju životne sredine rezultirala su nastavkom saradnje, što je doprinelo interesovanju većeg broja učenika da se uključe u aktivnosti sa Mikološkim društvom Srbije.

Ključne reči: Deca sa oštećenjem sluha, znakovni jezik, Mikološko društvo Srbije, socijalizacija, životna sredina

KAKO SMO DOŠLI U RASKORAK

Dragan Rapaić

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Specijalna edukacija i rehabilitacija nekad i sada - Prof.dr Dragan Rapaić

Svima nam je dobro poznat sistem obrazovanja defektologa nekada, jer smo po njemu studirali. Deca sa smetnjama u razvoju su ista kao i nekada. Njihov broj se nije smanjio. Mentalno nedovoljno razvijena, deca sa motoričkim poremećajima i ona sa oštećenjem vida i sluha. Međutim, došlo je do promena u sistemu obrazovanja dece sa smetnjama u razvoju. Ona, danas, mogu da pohađaju redovne škole. Nastavnici redovnih škola nisu obrazovani ni spremni da rade sa ovom decom a za defektologa u redovnim školama, nema mesta. Deca, koja do sada nisu mogla da se obrazuju, sada se upućuju u specijalne škole a mi studente učimo da ona ne mogu da dosegnu taj obrazovni nivo! Tako smo, danas, došli u situaciju da obrazujemo kadar koje ne može sebi da nađe mesto, ni u redovnim ni u specijalnim školama, a sa ovom decom nema ko da se bavi na kvalifikovan način.

Ključne reči: Specijalna edukacija i rehabilitacija nekad i sad

UTICAJ SOCIODEMOGRAFSKIH FAKTORA I INFORMISANOSTI NA STAVOVE PREMA INKLUZIJI UČENIKA SA OŠTEĆENJEM SLUHA

Marija Veletić

ŠOSO "Milan Petrović" sa domom učenika, Novi Sad

Nastavnik je jedan od najvažnijih činilaca uspešne realizacije inkluzivnog obrazovanja. On je taj koji sprovodi, preispituje i menja programske zahteve u skladu sa sposobnostima, znanjem, interesovanjima i potrebama svakog učenika. Stavovi i uverenja nastavnika direktno utiču na kvalitet poučavanja, ali i na razvoj socijalnih i emocionalnih kompetencija učenika. Cilj ovog istraživanja je bio da se utvrde sociodemografski faktori koji utiču na stavove nastavnika redovnih škola prema inkluzivnom obrazovanju dece sa oštećenjem sluha. Takođe, cilj je bio ispitati da li postoje razlike u stavovima nastavnika predmetne nastave i nastavnika razredne nastave o inkluziji dece sa oštećenjem sluha i da li informisanost o oštećenju sluha utiče na stavove nastavnika. U istraživanju je učestvovalo 170 nastavnika razredne i predmetne nastave u osnovnim školama. Ispitanici su popunjavali prilagođenu verziju upitnika stavova o integraciji učenika sa poteškoćama (ORI – Opinions Relative to Integration of Students with Disabilities, Antonak & Larrivee, 1995), koji je modifikovan za potrebe istraživanja o inkluziji učenika sa oštećenjem sluha. Takođe, korišćen je upitnik informisanosti o oštećenju sluha i demografski upitnik, koji su posebno kreirani za potrebe ovog istraživanja. Prosečan rezultat na ORI upitniku iznosio je 74,31, što ukazuje na neutralne stavove ispitanika prema inkluziji učenika sa oštećenjem sluha. Faktori koji su se pokazali kao statistički značajno povezani sa stavovima nastavnika su godine starosti i informisanost nastavnika o oštećenju sluha. Pol, godine radnog iskustva, prisustvo oštećenja sluha u bliskom okruženju, kao i pohađanje dodatnih obuka ili kurseva o radu sa decom sa teškoćama u razvoju nisu se pokazali kao značajni faktori. Takođe, nije utvrđena statistički značajna razlika u stavovima nastavnika predmetne i razredne nastave prema inkluziji učenika sa oštećenjem sluha. Zaključuje se da postoji potreba za radom na promeni stavova i povećanju informisanosti nastavnika o specifičnostima oštećenja sluha, što bi doprinelo efikasnijoj implementaciji inkluzivnog obrazovanja i boljoj integraciji učenika sa oštećenjem sluha u nastavni proces.

Ključne reči: inkluzivno obrazovanje, učenici sa oštećenjem sluha, stavovi nastavnika, sociodemografski faktori, informisanost nastavnika

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2025.

PRIMERI DOBRE PRAKSE 2

PRIMENA INTEGRATIVNE NASTAVE U KNJIGOVEZAČKOJ DORADI SA DECOM SA TEŠKOĆAMA U MENTALNOM RAZVOJU

Suzana Drobnjak, Vladanka Ćirković, Sofija Damnjanović, Milena Šakić

Srednja zanatska škola, Beograd

Deca na nivou preoperativnog i perioda konkretnih logičkih operacija najbolje usvajaju gradivo kroz konkretne vizuelno-demonstrativne sadržaje.

Kroz prezentaciju ćemo predstaviti praktičan primer integrativne nastave povezivanjem stručnih predmeta (Tehnologija rada, Grafičko oblikovanje i pismo, Tehnologija grafičkog materijala i Praktična nastava) u knjigovezačkoj doradi kroz nastavnu jedinicu Tehnološki postupak izrade novogodišnjih čestitki.

Integrativnom nastavom se vrši međusobno povezivanje nastavnih sadržaja iz više predmeta. Ovaj model nastave nam omogućava opserviranje učenika sa višestrukim smetnjama i pruža nam multidisciplinaran pristup određenoj nastavnoj jedinici, povezivajući različite ciljeve u jednu celinu.

Integrativni pristup učenju stimuliše intelektualni, društveni, emocionalni i estetski razvoj. Takođe, podstiče i motoričke sposobnosti kroz kordinaciju oko-ruka. Osim toga, motoričke veštine pomažu deci da razviju pažnju i sposobnost koncentracije.

Navedeni model nastave nam je pokazatelj da svako dete može da napreduje bez obzira na starosnu dob učenika, u skladu sa svojim mogućnostima i sposobnostima.

Neophodno je da im se pravilno priđe u obrazovno - vaspitnom procesu da bi se određene teme prezentovale na njima razumljiv način odnosno da se nastavni sadržaj prilagodi njihovim sposobnostima.

Ključne reči: integrativna nastava, multidisciplinaran pristup, stimulacija

UNAPREĐENJE MOTORNOG I KOGNITIVNOG STATUSA KROZ PRAKTIČNU NASTAVU CVEĆARSKOG SMERA UČENIKA SA INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU

Alisa Vasić, Tamara Ivčić, Jasna Škaljak, Aleksandra Jovičić Kresović

ŠOSO "Mara Mandić", Pančevo

Osoba sa intelektualnom ometenošću pokazuje zaostajanje u različitim segmentima: motorici, percepciji, pažnji, pamćenju, učenju i govorno-jezičkim funkcijama. Poznato je da pored nedostatka u kognitivnom funkcionisanju, osobe sa intelektualnom ometenošću imaju niži nivo motoričkih sposobnosti koje narušavaju svakodnevno funkcionisanje. Cilj rada je unapređenje motoričkih sposobonosti učenika sa intelektualnom ometenošću kroz aktivnosti praktične nastave cvećarskog smera u korelaciji sa usvojenim znanjem iz nastavnog predmeta matematika. Uzorak istraživanja činilo je 9 učenika, škole za osnovno i srednje obrazovanje „Mara Mandić " u Pančevu. Od ukupnog broja ispitivanog uzorka istraživanjem je obuhvačeno 6 devojčica i 3 dečaka. Procena motoričkih sposobnosti vršena je Protokolom za organizovanost psihomotorike, pre i dva meseca nakon primene određenih aktivnosti kroz cvećarsku radionicu i časove matematike. Motoričke sposobnosti su procenjene kroz dve faze. Prva faza sadnja rasada salate pomoću štapa. Druga faza sadnja rasada salate uz usvojeno znanje iz matematike: poznavanje mernih jedinica za dužinu, površina i konstrukcija kvadrata, kvadratni metar i primena metra u praksi. Sve aktivnosti su prvobitno demonstrirane i izvođene uz nadzor nastavnika. Primena aktivnosti vršena je kroz 18 časova nedeljno praktične nastave učenika cvećarskog smera i redovnih i dopunskih časova matematike kroz demonstraciju u plasteniku u trajanju od dva meseca školske 2024/2025. godine. Rezultati I faze istraživanja ukazuju na to da 66,66 % ispitanika s intelektualnom ometenošću ne može samostalno, ni uz pomoć nastavnika da obavi aktivnost. Dok preostalih 33,33% ispitanika može uz pomoć nastavnika da obavlja aktivnost. Po završetku druge faze 33,33% ispitanika samostalno obavlja radnu operaciju, dok 33,33% obavlja uz pomoć nastavnika. Preostalih 33,33% nisu savladali zadatu radnu operaciju. Na osnovu dobijenih rezultata istraživanja, može da se zaključi da unapređenje motornog i kognitivnog statusa učenika sa intelektualnom ometenošću, zavisi od individualnih sposobnosti učenika, kontinuiteta rada i načina primene aktivnosti. Osposobljavanje učenika primenom određenih radnih aktivnosti u velikoj meri može unaprediti socijalizaciju, prihvatanje u društvu, kao i obavljanje svakodnevnih životnih aktivnosti.

Ključne reči: intelektualna ometenost, motoričke sposobnosti, kognitivne sposobnosti, matematika

TAJNA DOBROG STUCNJAKA JE DA RADITE ONO STO ZIVITE

Olivera Nikolić

Edukativni centar "Blistavi umovi", Aranđelovac

Odmah po zavesetku studija usla sam u sopstvenu privatnu praksu, bez dana iskustva u radu sa decom sa teskocama u razvoju zato sto je ceo moj zivot prozet iskustvom na licnom nivou. Kada radite ono sto zivite nije vam potrebna nijedna skala procene, niti posebne ispitane metode kojih cete se pridrzavati u proceni i tretmanu. Potreban je osecaj, moc zapazanja, ljubav i vera u dete i u sebe. Kljuc uspeha u svom radu je to sto nemam bolecivost prema njihovim slabostima i manipulaciji, vec inspiraciju pronalazim u njihovim potencijalima. Za to sto ja danas jesam je zasluzna doslednost i upornost, pa to zahtevam i od dece. Ono sto prvo navede roditelje da mi ukazu poverenje je to sto u meni vide osobu koja je kroz svoj razvoj uspela da napravi "cudo", i to im daje sigurnost da cu iz njihove dece izvuci maksimum. Taj odnos izmedju roditelja i defektologa je proces koji traje i podujednako je bitan kao i sam tretman. Zato sam prema roditeljiima jako "stroga"i surovo iskrena. Iz sopstvenog iskustva znam kojiko je bitna cvrstina i svesnost roditelja o problemu i da nema pomaka ako roditelj ne prihvata trenutno stanje deteta i zato smatram da je moja duznost da roditelju udarim u startu samar realnosti pa da krenemo sa radom.

Ključne reči: ljubav, vera, roditelj

EFEKTI FIZIČKIH AKTIVNOSTI NA PSIHOFIZIČKO ZDRAVLJE DECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Sara Kalajanović, Slađana Novović, Maja Kokić, Aleksandra Vučićević

Škola za učenike oštećenog vida "Veljko Ramadanović", Beograd

Fizička aktivnost ima značajan uticaj na psihofizički razvoj dece sa smetnjama u razvoju, posebno u unapređenju motoričkih, kognitivnih, emocionalnih i socijalnih aspekata razvoja. Ove aktivnosti značajno doprinose i psihološkom razvoju, povećavajući samopouzdanje i smanjujući nivo anksioznosti. Nedostatak fizičke aktivnosti može izazvati brojne negativne posledice, uključujući smanjenje cirkulacije, oslabljenu telesnu svest, gubitak samopouzdanja i pogoršanje motoričkih funkcija. Ugrožen je kompletan metabolizam, čime se povećava rizik od pojave hroničnih nezaraznih bolesti, gojaznosti i telesnih deformiteta. Sa aspekta psihološkog zdravlja, nedostatak fizičke aktivnosti može povećati rizik od depresije, anksioznosti i osećaja usamljenosti, što dodatno otežava uključivanje deteta u socijalne aktivnosti.

Ovaj rad naglašava značaj fizičke aktivnosti u radu sa decom sa smetnjama u razvoju. Fizičke aktivnosti se sprovode u okviru školskih programa, i to na časovima fizičkog vaspitanja, kao i u okviru specifičnih rehabilitacionih programa koje uključuju, odnosno u okviru proširenog kurikuluma.

U Školi za učenike oštećenog vida Veljko Ramadanović, fizičke aktivnosti usko su povezane sa reedukacijom psihomotorike. Ove aktivnosti se realizuju u okviru posebnih časova, tri puta nedeljno, u trajanju od 45 minuta, uz prilagođavanje individualnim potrebama svakog učenika. Program je namenjen učenicima uzrasta od 7 do 14 godina, sa različitim vrstama smetnji u razvoju, uključujući slepu i slabovidu decu, decu sa intelektualnim teškoćama, poremećajima iz spektra autizma i poremećajima motorike.

Aktivnosti obuhvataju vežbe za doživljaj telesne celovitosti, orijentaciju u prostoru i usmeravanje pokreta, kao i vežbe za poboljšanje koordinacije, balansa i lateralizacije. Program vode defektolozi- nastavnici razredne nastave u saradnji sa reedukatorima psihomotorike. Vežbe se kontinuirano primenjuju tokom cele školske godine, sa posebnim akcentom na postepeno napredovanje i praćenje rezultata kod svakog deteta.

Efekti sprovedenih fizičkih aktivnosti su brojni. Pre svega se ogledaju kao značajan napredak u senzomotoričkoj integraciji, odnosno kroz poboljšanje koordinacije pokreta i motoričkih veština, što je rezultiralo povećanjem samostalnosti dece. U oblasti psihičkog zdravlja, deca su ostvarila bolje socijalne interakcije, čime je unapređen njihov socio-emocionalni razvoj i omogućeno bolje prilagođavanje grupnim društvenim kontekstima.

Ključne reči: fizička aktivnost, psihofizičko zdravlje, smetnje u razvoju, motorički razvoj, socijalizacija

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2025.

RADIONICE 2

IDEAL CONNECT: PODRŠKA U UČENJU OSOBAMA SA AUTIZMOM PUTEM DIGITALNIH ALATA

Sunčica Petrović, Nenad Glumbić, Mirjana Đorđević

Fondacija Hiljadu želja, Beograd

Digitalni alati su često dizajnirani za opštu populaciju bez uzimanja u obzir potreba osoba sa autizmom sa višim stepenom potrebe za podrškom. Stoga su potrebni alati prilagođeni kognitivnim potrebama takvih pojedinaca kroz ugradnju lako čitljivih tekstova i korišćenje piktograma i grafičkih resursa. Druga važna prepreka je nedostatak veština za korišćenje i upravljanje digitalnim tehnologijama od strane stručnjaka koji ih upotrebljavaju, za šta je takođe potrebna prilagođena obuka. U tom smislu, osobe sa autizmom na drugom nivou potrebe za podrškom treba da unaprede svoje digitalne veštine kako bi premostile ovaj jaz i uspešno koristili digitalne resurse i tehnologije. Podrška porodicama i obuka za porodice su takođe od suštinskog značaja. Kako bi se eliminisao digitalni jaz koji trpe osobe sa autizmom, omogućavanjem autonomnog i jednakog pristupa digitalnim alatima kojim bi se obezbedio kontinuitet njihovog učenja, društvenog i ličnog razvoja, u okviru Erasmus+ projekta „IDEAL: Inclusive Digital Education for Autistic People Learning" razvijena je IDEAL CONNECT - interaktivna platforma sa repozitorijumom digitalnih aplikacija za podršku učenju kod osoba sa autizmom.

Cilj ove platforme je da ponudi prilagođen sistem upravljanja učenjem, prateći zahteve pristupačnosti za učenike sa autizmom u kontekstu učenja, kao i metodologiju za digitalnu obuku osoba sa autizmom, njihovih porodica i stručnjaka. Navedena platforma, putem kreiraja jedinstvenih profila i ostvarivanje komunikacije na registrovanoj platformi, omogućava interakcije između stručnjaka, članova porodice i samih osoba sa autizmom.

Platformu, njen sadržaj i njene funkcionalnosti predstavićemo tokom radionice, nakon uvodne sesije o projektu IDEAL i obrazlaganja motivacije da se ovakva platforma kreira. Potom ćemo predstaviti proces kreiranja jedinstvenih profila i metodologiju rada na plaformi prikazom video tutorijala. Zatim će, kroz organizovan praktični deo, učesnici imati prilike da kreiraju profile i testiraju mogućnosti platforme i postave eventualna pitanja. S obzirom na način organizovanja praktičnog dela radionice, optimalan broj učesnika je 50.

Znanja i veštine koje će polaznici steći ili unaprediti tokom radionice odnose se na veću informisanost, motivisanost i povećanje kompetencija stručnjaka za korišćenje digitalnih alata za učenje, kao i osnaživanje stručnjaka za saradnju sa porodicama osoba sa autizmom kroz interakciju na platformi, a u cilju podrške učenja na daljinu kod osoba sa autizmom.

Ključne reči: autizam, obuka, podrška učenju, digitalne aplikacije, platforma za učenje

GRADIMO OD TEMELJA - OSVEŠĆIVANJE ZNAČAJA PROPRIOCEPTIVNIH, VESTIBULARNIH I VIZUELNIH INFORMACIJA ZA STICANJE OSNOVNIH OBRAZOVNIH VEŠTINA

Snežana Popović, Rebeka Rančić

Fizičko lice

Opšti cilj jeste osvešćivanje značaja temeljnog i integrisanog senzomotoričkog iskustva, posebno propriocepcije, vestibularnih i vizuelnih signala za razvoj selektivne i podeljene pažnje, diferenciranih i koordiniranih pokreta, lateralizovanosti i orijentacije u prostoru, kao osnove za čitanje, pisanje i formiranje pojma broja. Specifični cilj jeste da učesnici iskustveno spoznaju izazove s kojima se deca sa intelektualnim smetnjama suočavaju kako bi stekli dublje razumevanje problema i unapredili pristup u radu kroz primenu adekvatnih aktivnosti pre prelaska na složenije zadatke.

Radionica je predviđena za 15–20 učesnika, pri čemu planirani grupni rad omogućava učesnicima refleksiju, razmenu mišljenja i dinamičnu interakciju.

Konkretne aktivnosti za učesnike:

1. Iskustveni zadaci za usklađivanje proprioceptornih, vestibularnih i vizuelnih signala pri voljnom pokretu.

2. Aktivnosti za podsticaj izuelne percepcije (pretraživanje vidnog polja), stabilizovanje lateralizovanosti i orijentacije u prostoru.

3. Vežbe za integraciju primitivnih refleksa koji doprinose selektivnosti i deljenju pažnje, vizuomotornoj kontroli, koordinaciji pokreta pri voljnim i automatizovanim aktivnostima.

4. Diskusija i analiza:

o Učesnici dele svoja iskustva iz prakse, analizirajući kako razvijenost ovih sposobnosti utiče na usvajanje čitanja, pisanja, pojma broja.

o Učesnici identifikuju konkretne primere iz svoje prakse gde su složeni zadaci preuranjeno uvedeni jer učenik nema razvijenu senzomotoričku osnovu za izvršenje takvih zadataka

o Daju primere korekcije i kreiranja novog plana rada na osnovu uvida sa ove radionice.

Konkretna znanja i veštine koje će učesnici steći ili unaprediti:

• Razumevanje značaja senzomotoričkog iskustva za pisanje, čitanje i formiranje pojma broja kao osnove koja se mora obnoviti, utvrditi, nikako pretpostaviti kod dece sa smetnjama u intelektualnom razvoju.

• Veštine identifikovanja problema koji nastaju zbog slabih osnova (propriocepcije, vestibularnosti, koordinacije pokreta, lateralizovanosti, orijentacije u prostoru,

autotopognozije, morfognozije, grafestezije, lateralizovanosti) kod dece sa smetnjama u intelektualnom razvoju.

• Sposobnost kreiranja i primene jednostavnih, ali efikasnih aktivnosti koje jačaju senzomotoričke osnove pre prelaska na složenije zadatke.

• Razvijanje saosećajnog i praktičnog pristupa radu s decom kroz iskustvene metode.

Radionica pruža priliku učesnicima da ""uđu u cipele"" dece sa razvojnim teškoćama, steknu dublje razumevanje i usvoje strategije za sistematski i uspešan rad u skladu s potencijalima svakog deteta.

Ključne reči: senzomotoričko iskustvo, propriocepcija, vestibularna stimulacija, vizuelna percepcija, diferencijacija pokreta, pažnja, autotopognozija, morfognozija, lateralizovanost tela i prostora

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2025.

ZDRAVSTVO I REHABILITACIJA

IZAZOVI I PODRŠKA RODITELJSTVU U PORODICAMA DECE SA POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA

Neda Novaković, Nataša Srećković Milenković

Institut za mentalno zdravlje, Beograd

Roditelji počinju da prave planove o budućem životu svoje porodice i deteta još u periodu kada razmišljaju o proširenju porodice. Taj period je ispunjen optimističkim maštanjima o savršenom, zdravom detetu. Saznanje da dete ima smetnje u razvoju menja roditeljsku perspektivu, očekivanja i ulogu. Ovo uslovljava prilagođavanje porodice novonastaloj situaciji. Prema podacima Centra za kontrolu i prevenciju bolesti, prevalenca poremećaja iz spektra autizma raste. Smatra se da 1 od 36 dece ima dijagnozu autizma.. Pored dece i članovi njihove porodice zahtevaju podršku. Roditelji dece sa poremećajem iz spektra autizma prijavljuju visok nivo stresa i snižen kvalitet života od trenutka ispitivanja do dobijanja dijagnoze, kao i nakon toga. Podrška je ključna tokom celog života deteta od ranog razvoja do odraslog doba.

Cilj ovog rada je bio da se predstave zvanični program i treninzi za unapređivanje veština roditelja (veštine roditeljstva - u zavisnosti od toga šta je adekvatniji termin), koji pružaju značajnu podršku roditeljima tokom procesa procene deteta, kao i neposredno nakon postavljanja dijagnoze. Na taj način, povećava se nivo kompetencije roditelja za primenu intervencija u svakodnevnom okruženju.Adekvatan pristup, rana intervencija i primena strategija podrške kroz svakodnevne rutine osnažuju roditelja, povezuju ga sa detetom i podstiču razvoj deteta.

Kvalitet podrške utiče na formiranje doživljaja poverenja, sigurnosti i afektivne vezanosti. Intervencije koje se sprovode u prirodnom okruženju najefikasnije su za napredak deteta i jačanje porodice kao celine.

Ključne reči: roditelji, poremećaj iz spektra autizma, podrška roditeljstvu, rane intervencije u detinjstvu

SENZORNO-MOTORIČKI IZAZOVI KOD DECE OŠTEĆENOG SLUHA: PREGLED ISTRAŽIVANJA

Lana Zrnić[1], Milana Dražić[2], Ana Drobac[3]

[1]International school of Belgrade, [2]Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, [3]Institut za pedagoška istraživanja, Beograd,

Senzorna obrada i motoričke funkcije kod dece oštećenog sluha predstavljaju kompleksnu istraživačku oblast koja zahteva multidisciplinarni pristup, ali često nije u fokusu naučnih istraživanja. Ovaj rad istražuje uticaj senzorne obrade na motoričke funkcije gluve i nagluve dece, izazove sa kojima se susreću u svakodnevnom životu, kao i značaj rane dijagnostike i intervencije. Senzorno procesiranje igra ključnu ulogu u razvoju motoričkih veština i aktivnom učešću u svakodnevnim aktivnostima. Deca koja imaju teškoće u ovom procesu suočavaju se sa različitim izazovima koji mogu negativno uticati na njihov razvoj i svakodnevni život. Cilj rada bio je analiza postojećih istraživanja o senzornim i motoričkim karakteristikama gluve i nagluve dece, kao i identifikovanje ključnih oblasti u kojima se ta deca susreću sa teškoćama. U analizu su uključeni istraživački radovi objavljeni između 2014. i 2024. godine, fokusirani na gluvu i nagluvu decu i adolescente. Rezultati istraživanja sugerišu da deca oštećenog sluha uglavnom imaju lošije senzorno procesiranje u odnosu na svoje vršnjake urednog sluha. Posebno su uočene razlike u ravnoteži i motoričkim veštinama između gluve i nagluve dece i dece urednog sluha. Problemi sa kojima se susreću deca oštećenog sluha mogu se pripisati uslovima auditivne deprivacije i propratnim vestibularnim teškoćama. Iako nalazi istraživanja nisu jednoznačni po pitanju uticaja korišćenja slušnih aparata ili kohlearnog implanta na motoričke sposobnosti dece oštećenog sluha, naglašava se kako rana intervencija i pravovremeni tretman mogu doprineti poboljšanju senzornog procesiranja i razvoju motoričkih sposobnosti, kao i prevenciji dugoročnih smetnji. U zaključku se ističe značaj ranog prepoznavanja i intervencija koje su prilagođene individualnim potrebama dece, sa fokusom na senzorne i motoričke aspekte njihovog razvoja. Buduća istraživanja treba da obuhvate longitudinalne pristupe i razvoj normativnih protokola za procenu i rehabilitaciju dece oštećenog sluha i povezanim senzornim poremećajima.

Ključne reči: senzorno procesiranje, motoričko funkcionisanje, gluva i nagluva deca, kohlearni implant, slušni aparati.

OSTVARIVANJE PRAVA DECE U STACIONARNIM ZDRAVSTVENIM USTANOVAMA

Jasmina Milošević

KBC "Dr Dragiša Mišović-Dedinje", "Sanus habitus“, Udruzenje javno zdravstvenih edukatora Srbije

Osnovni principi Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima deteta koje se nalazi na bolničkom lečenju propisuju obezbeđivanje pratnje roditelja, usvojitelja ili staratelja detetu, što predstavlja međunarodni standard i najviši nivo zdravstvene zaštite. Statistika o broju dece i pratilaca na bolničkom lečenju pokazuje nepreciznost evidencija podataka zbog neusaglašenih internih akata. Zakon o pravima pacijenata nalaže da pored bolesnog deteta u bolnici može da boravi jedan od roditelja.

Cilj rada je unapređenje prava dece na zdravstvenu zaštitu, prvenstveno dece na bolničkom lečenju. U Dečijoj bolnici za plućne bolesti i tuberkulozu, pri Kliničko bolničkom centru “Dr Dragiša Mišović-Dedinje” tokom 2019. godine sprovedno je istraživanje o ostvarivanju prava dece na zdravstvenu zaštitu u kome je učestvovalo 104 roditelja, 69 zdravstvenih radnika i 64 deteta, pacijenata adolescentnog uzrasta. U analiziranju dobijenih podataka primenjen je program SPSS (Statistical Package for Social Sciences) verzija 14.0. a u obradi rezultata korišćene su mere deskriptivne statistike, frekvencije i procenti.

Dobijeni nalazi o potrebi pratioca deci koja borave na hospitalnom lečenju ukazuju da značajan broj roditelja, 96,2%, smatra da je deci potreban pratilac, a samo 3,8% roditelja nije bilo sigurno. Naši rezultati ukazuju da 77,9% nema adekvatnu informisanost o pravima dece u sistemu zdravstvene zaštite. Uočeno je i da 96,2% roditelja smatra da bi zdravstvene usluge bile kvalitetnije ukoliko bi se deca pacijenti i njihovi pratioci bolje edukovali o pravima dece u zdravstvenoj zaštiti. Iskustvo pacijenata je prepoznato kao bitna komponenta visoko kvalitetne zdravstvene zaštite, što se poklapa sa našim preporukama.

Dolaskom u bolnicu, bolesno dete menja svakodnevno okruženje, što značajno utiče na kontinuitet u njegovom psiho-socijalnom razvoju koji može biti ugrožen nepovoljnim uslovima hospitalizacije. U cilju zaštite i unapređenja zdravlja dece čije je osnovno polazište princip najboljeg interesa deteta uz poštovanje njegovih prava, potrebno je formulisati i precizirati osnovne i dopunske pakete pedijatrijskih zdravstvenih usluga i redefinisati strukturu zdravstvenih kadrova u skladu sa aktuelnim potrebama najmlađe populacije.

Ključne reči: hospitalizacija, prava dece, implementacija

PRIMARNA PREVENCIJA ILI KREATIVNA DEFEKTOLOGIJA

Dragana Bojić

Privatna praksa, Beograd

Svakodnevno smo svedoci brzih napredaka medicine. Personalizovane onkološke vakcine, odobrenje prvog leka za Alzhajmerovu bolest, primena veštačke inteligencije. Sa druge strane nekim oblastima se ne posvećuje dovoljna pažnja. Tokom 2024. godine publikovan je veoma mali broj naučnih radova koji se bave zaštitom zdravlja majki dece ometene u razvoju. Zajedničko im je isticanje problema adaptacije, marginalizacija i stigmatizacija koje vode u izolaciju a ona dalje u narušavanje psihofizičkog zdravlja tih žena.

Cilj ovog rada je da ukaže na značaj primarne prevencije u očuvanju zdravlja majki. Njena primena ima za posledicu sprečavanje razvoja bolesti.

Dat je niz predloga sa praktičnim primerima, zasnovan na naučnoj medicinskoj literaturi. Oni podrazumevaju jednostavne, lako primenljive metode koje zahtevaju malo novca i ne prate ih brojne birokratske procedure. Može ih sprovoditi pojedinac, ne traže veliko iskustvo niti specijalnu obuku. Dovoljni su posvećenost i kreativnost u svakodnevnom defektološkom radu.

Pomoć u razumevanju detetove dijagnoze, pravilno informisanje, razvoj socijanih veština, tehnike prilagodjavanja, zdravi stilovi života, mentalna higijena samo su neke od brojnih mogućnosti primarne prevencije koje će biti prikazane.

„Želja za zdravljem, već je pola zdravlja“ poznata je mudrost starih grčkih filozofa.

Ulaganje u zdravlje majki u budućnosti će rezultirati dalekosežnim mogućnostima u razvoju deteta.

Ključne reči: prevencija, zdravlje, majka

ZNAČAJ DEFEKTOLOŠKE PODRŠKE RODITELJIMA PREVREMENO ROĐENE DECE

Kristina Rajković

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Roditeljstvo je složen proces koji počinje još za vreme trudnoće, kada roditelji stvaraju mentalnu sliku željenog deteta. Neočekivani ishodi, poput prevremenog rođenja deteta, kod roditelja mogu uzrokovati intenzivan stres i negativna osećanja koja se bitno odražavaju na ispunjavanje roditeljske uloge. Uprkos činjenici da neka prevremeno rođena deca mogu proći bez težih zdravstvenih komplikacija, emotivni i fizički teret roditelja, usled brige i neizvesnosti, često je neizbežan. Zahvaljujući transdisciplinarnom karakteru nauke, uloga defektologa se pored sprovođenja tretmana i stimulacije razvoja novorođenčeta, ogleda i kroz pružanje stručne podrške i edukacije roditelja o razvoju i napretku deteta. Pomoć defektologa u prvim mesecima i godinama detetovog života, roditeljima treba da obezbedi prevladavanje emocionalne krize i pruži mogućnost da prema detetu izgrade adekvatan odnos. Pružanje informacija, edukacije i podizanje svesti o značajnim aspektima roditeljstva se u dosadašnjim istraživanjima pokazalo kao značajni faktor razvoja osećaja sigurnosti, zbog čega su roditelji nastupali samouverenije u ulozi roditelja. U tom kontekstu roditelji su isticali savete defektologa kao veoma značajne za dobijanje potrebnih informacija o detetu i načinu na koji mogu doprineti njegovom razvoju, što je vodilo ka smanjenju stepena njihove zabrinutosti i stresa. Takođe, roditelji svoje aktivno učešće u procesu pružanja usluga detetu u okviru rane intervencije doživljavaju korisnim, što pozitivno utiče na njihov odnos sa detetom i doživljaj roditeljske uloge. Iz svega navedenog može se zaključiti da se značaj defektološke podrške roditeljima prevremeno rođene dece ogleda u redukciji rizičnih faktora (stres, tugovanje, depresija, zanemarivanje, zapostavljanje ili odbacivanje deteta) i jačanju zaštitinih faktora (razvoj privrženosti, bliskosti, rana pozitivna interakcija, stimulacija, igra i mreža podrške porodici na lokalnom nivou).

Ključne reči: defektolog, podrška, roditelji, prevremeno rođeno dete.

ANALIZA USLUGA USMERENIH KA INTERVENCIJI U RANOM UZRASTU U MORAVIČKOM I ZLATIBORSKOM OKRUGU

Svetlana Glavinić, Mirjana Ocokoljić, Sandra Marković, Jelena Rabrenović

Društvo za cerebralnu i dečiju paralizu opštine Ivanjica

Period ranog razvoja je vreme najintenzivnijeg biološkog razvoja čoveka koji se odvija u interakciji sa sredinskim činiocima i predstavlja osnov za celokupan psihofizički razvoj. Dečiji uzrast je doba kritičnog razdoblja zbog čega deca imaju veću sposobnost učenja novih veština od odraslih osoba. Prepoznavanje odstupanja od razvojnih normi ključno je za pravovremeno uključivanje deteta u programe rane intervencije. Rana intervencija podrazumeva proces informisanja, savetovanja, edukacije, podrške deci i porodici. U Srbiji, u okviru primarne, sekundarne i tercijalne zdravstvene zaštite dostupne su usluge namenjene deci i roditeljima. Prema zakonskoj regulativi koja uređuje zdravstvenu zaštitu, opštine sa najmanje osam i po hiljada dece predškolskog uzrasta u sklopu primarne zdravstvene zaštite moraju imati razvojna savetovališta za decu sa razvojnim kašnjenjem ili razvojnim smetnjama. Cilj ovog rada je utvrđivanje dostupnosti usluga usmerenih ka intervenciji u ranom uzrastu u Moravićkom i Zlatiborskom okrugu. Za prikupljanje podataka korišćen je strukturirani upitnik za zaposlene u domovima zdravlja koji je sadržao pitanja o vrstama usluga, njihovoj dostupnosti i izazovima u implementaciji intervencija. Rezultati pokazuju da od ukupno 14 opština i dva grada koje se nalaze u ovim okruzima,U, razvojna savetovališta postoje u gradu Čačku, Užicu i opštini Gornji Milanovac. Na osnovu analize usluga u pomenutim okruzima, uočeno je da nedostatak sistema podrške u malim sredinama dovodi do izazova u praksi rane intervencije, što podrazumeva da deca kojoj su potrebne dodatne usluge, dobijaju pomoć stručnih lica na sekundarnom nivou, van mesta prebivališta. Zaključci istraživanja ukazuju na potrebu za unapređenjem postojećih struktura i povećanje dostupnosti podrške za sve porodice kroz razvoj multisektorske saradnje.

Ključne reči: rana intervencija, deca sa smetnjama u razvoju, porodica

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2025.

RADIONICE 3

KROZ ZVUK, RITAM I POKRET DO GOVORA

Jelena Kudrić

Edukativni centar "Korak po korak 2", Pančevo

Cilj radionice je da učesnike upozna sa logoritmikom. Logoritmika je poseban pravac u logopedskoj terapiji. Sam naziv ove metode je složenica, koja je skraćenica od izraza „logopedski ritam". Logoritmika je sistem motoričkih i govornih vežbi u kojima se kombinuju različiti pokreti sa izgovaranjem posebnog govornog materijala sa ili bez muzičke pratnje.

Dakle govor,pevanje, poskakivanje, pljeskanje, ritam i pokret predstavljaju pravi fitness za mozak. Korišćenje malih rekvizita u toku igre dodatno oživljavaju jezičku kompetenciju dece. Svakom detetu je dovoljan glas, prsti, ruke i stopala kako bi motorički izrazilo zahteve koje aktivnosti /igre od njih traže bez uslova korišćenja govora. Kako vreme odmiče određena igra u detetu kroz imitaciju budi želju za neverbalnom ili verbalnom komunikacijom.

Optimalan broj učesnika: do 30

Aktivnosti:

1. Pravila za izvođenje logoritmike	Učesnici će se upoznati sa osnovnim pravilima za izvođenje logoritmičkih aktivnosti i zadataka kao i kako i na koji način mogu koristiti tri kategorije vežbi: govorni ritam, auditivni ritam i muzički ritam.
2. Koje se aktivnosti i zadaci koriste u logoritmici	Upoznavanje učesnika sa različitim aktivnostima koje se koriste u okviru logoritmike a to su: gimnastika prstiju, muzičke ritmičke igre, pevanje, ples i igre uz govor i aktivnosti usmerene na razvoj opšte motorike tela i koordinaciju pokreta.
3. Kroz zvuk, ritam i pokret do govora	Imaće priliku da zvuk, pokret i ritam vide kroz primere dobre prakse kroz video materijal u individualnom i grupnom radu sa decom koja imaju teškoće u govorno-jezičkom, psihomotornom, senzornom, emocionalnom i socijalnom razvoju.
4. Napravi ritam	Učesnici radionice imaju priliku da pokrenu kod sebe neke "uspavane" delove i uz usmereno vođenje autora naprave svoju prvu logoritmičku pesmu tako što će koristiti reči, pokrete ili pojedine ritmičke instrumente.

Učesnici stiču znanje i primenu aktivnosti stimulacije razvoja komunikativnih i socijalnih veština kod dece kroz zvuk, ritam, pokret i govor.

Ključne reči: logoritmika, ritam, pokret, govor

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2025.

POSTER 1

JEZIČKI IZRAZ GLUVIH I NAGLUVIH UČENIKA

Mirjana Jovanović, Vlada Stanojković

OŠ "Radivoj Popović", Beograd - Zemun

Osnovu svakog jezika predstavlja rečnik. Rečnik se proučava u smislu različitih perspektiva dugi niz godina. Komenski govori o bitnosti pravljenja razlike između češće korišćenih i manje korišćenih reči.

Istraživanje je sprovedeno u R Srbiji, u tri osnovne specijalne škol: Zemun, Beograd i Niš. Ukupan uzorak je činilo 56 učenika od četvrtog do osmog razreda. Dobijeni rezultati su prikazani tabelarno.

Zaključak: u govoru gluvih i nagluvih ispitanika postoje određena odstupanja. Učenici starijih razredi imaju bolje rezultate. Učenici sa većim oštećenjem sluha imaju lošije rezultate. Ocena iz srpskog jezika utiče na postignutost rezultata. Nema značajne razlike u postignućima dečaka i devojčica. Bolje rezultate su postigli učenici sa slušnim aparatima u odnosu na učenike sa kohlearnim implantom."

Ključne reči: leksika, oštećenje sluha, zražavanja

POSTER 1

LUTKARSKO - DRAMSKI PROCES U LOGOPEDSKOM RADU SA DECOM OŠTEĆENOG SLUHA

Irena Čepić[1], Marija Bastić[2]

[1]Škola za oštećene sluhom-nagluve "Stefan Dečanski", Beograd, [2]OŠ "Janko Veselinović", Beograd

Oštećenje sluha predstavlja jedno od najčešćih hroničnih oštećenja razvojne dobi. Raspon oštećenja se kreće od minimalnih smetnji do teških oštećenja sluha uni ili bilateralno. Različita istaživanja su pokazala da i minimalna oštećenja sluha mogu negativno uticati na psihološki i edukativni razvoj dece.

Cilj lutkarsko - dramskog procesa je bio razvijanje empatije među učenicima sa lakim do umerenim oštećenjem sluha i dece bez slušnih smetnji, razvijanje socijalne interakcije, jačanje samopouzdanja kod svih učenika, podsticanje mašte, pružanje podrške i podstrek nastavnicima, vaspitačima, umetnicima i roditeljima da se uključe u ovakve aktivnosti koje omogućavaju da se deca iz mešovitih grupa motivišu kroz kreativni rad, gde uče jedni od drugih i povezuju po svojim sličnostima, a ne razlikama.

U radu sa decom je korišćen dramski metod za stvaranje kreativne veze "dete - lutka - priča" u svrhu podsticanja spontanog govora i verbalizacije.

Rezultat višegodišnjeg rada su tri lutkarske predstave „Kića i Mića u zemlji crvića", „Lepe reči" i „Vuk i prasići". Svaka od predstava je edukativnog karaktera i nosi pouku. Lutke i scenografiju pravili su učenici na radionicama.

Ovakav vid rada doprineo je poboljšanju socijalnih interakcija, napretku u spontanoj komunikaciji i verbalizaciji dece sa oštećenim sluhom.

Ključne reči: logoped, oštećenje sluha, lutka u nastavi, lutkarsko - dramski metod

POSTER 1

ULOGA SLUŠANJA ZVUKOVA I MUZIKE U RAZVOJU DECE SA INTELEKTUALNIM SMETNJAMA

Iva Bilalović, Milunika Petrović, Branka Prodanić

OŠ "Novi Beograd", Beograd

Muzika je prepoznata kao ključni alat u obrazovanju jer omogućava deci da izraze emocije, razvijaju pažnju, kreativnost i socijalne veštine. Slušanje muzike, uz učestvovanje u muzičkim aktivnostima, pomaže deci u razvoju auditivnih, motoričkih i emocionalnih sposobnosti, što doprinosi boljoj povezanosti sa vršnjacima i okruženjem. U radu je prikazana uloga muzike u obrazovanju dece sa intelektualnim smetnjama, sa posebnim naglaskom na emocionalnu podršku, razvoj pažnje i socijalnih veština.

Uloga muzike u obrazovanju posmatrana je u ciljnoj grupi koju su činila deca koja pohađaju prvi ciklus obrazovanja i vaspitanja (od I do IV razreda) u školi za učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, kroz primenu muzike u okviru aktivnosti u uvodnom i završnom delu u toku nastavnih časova. Na početku časa smirujuća muzika pomaže učenicima da se pripreme za aktivnosti, dok na kraju časa muzika stvara opuštajući ambijent. Kroz aktivnosti poput igre „Pazi na ritam“ i „Zamrzni se kada muzika stane“, deca razvijaju pažnju, reakcije i motoriku, dok istovremeno vežbaju socijalne veštine. Uključivanje muzike u sve nastavne predmete proširuje kognitivne sposobnosti učenika, dok prepoznavanje i oponašanje zvukova razvija auditivne i komunikacijske veštine.

Emocionalna dimenzija muzike takođe igra ključnu ulogu. Kroz prepoznavanje emocija koje muzika izaziva (veselje, tuga, uzbuđenje), deca razvijaju emocionalnu svest i empatiju, što je od izuzetne važnosti za njihovu socijalnu integraciju. Aktivnosti koje uključuju razlikovanje zvučnih izvora i prostornu orijentaciju doprinose razvoju snalažljivosti i snage u prostoru.

Značaj ovih metoda leži u tome što omogućavaju stvaranje podsticajnog okruženja koje pomaže deci sa intelektualnim smetnjama da napreduju na emocionalnom, socijalnom i kognitivnom planu, čineći muziku snažnim sredstvom za podršku njihovom celokupnom razvoju.

Ključne reči: slušanje zvukova, muzika, pažnja, socio-emocionalni razvoj

POSTER 1

PROCJENA VIZUELNOG FUNKCIONISANJA OSOBA SA KATARAKTOM I GLAUKOMOM

Saša Koca

JZU UKC Tuzla

Katarakta je primarni uzrok sljepoće u svijetu. Glaukom tj. povišenje očnog pritska je treći najčešći uzrok oštećenja vida. Oba oboljenja su progresivna, hronična i u početku asimptomatska.Uzrokuju znatno oštećenje vida sa posljedicama na dnevne aktivnosti oboljelih (npr. vožnja,gledanje televizije, čitanje i pisanje), što narušava njihovu kvalitetu života.

Cilj ovog istraživanja je procijeniti vizualno funkcioniranje osoba sa glaukomom i kataraktom.

Ispitivanje je sprovedeno na 74 ispitanika od čega je 45 sa kataraktom i sa 29glaukomom. Ispitanici su u najvećem postotku bili u dobnoj skupini 60 - 70 godina. Svi su bili pacijenti Klinike za očne bolesti Tuzla, BiH, sa vidnom oštrinom ≥ 0.5. Upitnikom za ispitivanje vizuelnog funkcionisaja (Visual Functioning Questionnaire - NEI VFQ-25) iz 2021. godine,izvršena je smoprocena teškoća u različitim aspektima života, uključujući opće zdravlje i vid,teškoće sa realizacijom aktivnosti i način rešavanja različitih problema.

Na osnovu dobijenih podakata utvrđeno je da ne postoje statistički značajne razlike ni u jednoj od ispitivanih subskala (opšte zdravlje i vid, aktivnosti na blizinu i daljinu, socijalno funkcioniranje, vožnja, ograničenja u životnim ulogama, blagostanje i neovisnost) kod ispitanika sa kataraktom i glaukomom. Ovakvi nalazi se možda mogu protumačiti još uvek dobrom oštrinom vida kod obe grupe ispitanika (≥ 0.5), iako je kod čak 25,2% njih došlo do pada vidne oštrine unutar godinu dana.

U rehabilitaciji osoba oštećena vida je potrebno uzeti u obzir implikacije oštećenja vida na svakodnevno funkcioniranje osobe. Međutim, u planiranju rehabilitacione podrške treba imati na umu da pri oštrini vida većoj od 0.3 participacija i učestvovanje u različitom aspektima života nije značajnije ugrožena (WHO, 2011, MKF, 2010) što potvrđuju i rezultati ovog istaživanja. Osobe sa glaukomom i kataraktom čija je oštrina vida iznad granice slabovidosti podjednako visokoocenjuju vizuelno funkcionisanje u razlitim aspektima. Terapija treba da ima za cilj da se kod pacijanata što duže očuva adekvatan vizulni status, a rehabilitaciju treba planirati u skladu sa individualnim teškoćama povezanih sa vidom.

Ključne reči: katarakta, glaukom, vizuelno funkcionisanje, samoprocena

POSTER 1

BENEFITI CELODNEVNE NASTAVE OŠ "BOŠKO BUHA"

Tijana Stamenković, Aleksandra Kljajić, Biljana Mihailović

OŠ „Boško Buha", Beograd

Obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju predstavlja izazov, koji je OŠ "Boško Buha", koristeći znanja i iskustva u radu sa ovom populacijom prevazišla uvođenjem celodnevne nastave. U radu smo prikazali kako se ova nastava realizuje u osnovnoj školi. Celodnevna nastava je u našoj školi verifikovana 2004/05. godine i već 20 godina se uspešno sprovodi. Njome su obuhvaćeni učenici od prvog do četvrtog razreda.

Nastanak iste podstaknut je detekcijom niza problema sa kojima se roditelji naših učenika susreću. Stručno planiranim konceptom imali smo za cilj da doprinesemo kvalitetnijem boravku učenika, ali samim tim i da kod roditelja razvijemo poverenje u obrazovni sistem, jer će njihova deca boraviti u stimulativnom okruženju.

Pažljivo osmišljavajući ovaj koncept rada, u čijem fokusu su bili učenici, njihov boravak u školi i pre svega napredak, osmislili smo širok spektar dodatnih predmeta, koji će im pomoći da usvoje nova znanja, ali i da održe već stečeno gradivo.

Pored realizacije obaveznih predmeta, u okviru celodnevne nastave obrađuju se i centri interesovanja, logopedske i psihomotorne vežbe, zdravstveno vaspitanje, program prevencije asocijalnog ponašanja učenika i izborni predmeti. Celodnevni boravak u školi, pored permanentne edukacije, pravilnog i kontinuiranog vaspitanog tretmana, zadovoljava i egzistencijalne potrebe naših učenika (redovna ishrana), ali i društvene potrebe za sigurnošću, ljubavlju i pripadanjem.

Ključne reči: celodnevna nastava, obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju, specijalna edukacija i rehabilitacija

POSTER 1

LOGOPEDSKI TRETMAN KOD ODRASLIH OSOBA SA CEREBRALNOM PARALIZOM

Jelena Petronić, Gorica Bjelić Dobrosavljević

ŠOSO "Milan Petrović" sa domom učenika, Novi Sad

Cerebralna paraliza je trajni, kvalitativni, motorički poremećaj koji nastaje kao posledica neprogresivnog oštećenja mozga u periodu pre nego što je rast i razvoj mozga završen. Oštećenje mozga, usled povrede ili oboljenja, može da nastane tokom trudnoće i rođenja, neposredno po rođenju ili do treće odnosno do sedme godine života deteta, u periodu pre nego što je rast i razvoj mozga završen.

U kliničkoj slici su prisutni poremećaji pokreta i posture različitog stepena, koji zahvataju različite delove tela i koji su najčešće praćeni nizom drugih smetni i oštećenja. To su oštećenja vida i sluha, intelektualna ometenost, poremećaji govora, jezika i komunikacije. Iako u kliničkoj slici cerebralne paralize ne moraju biti prisutni govorno-jezički poremećaji, rezultati istraživanja pokazuju da osobe sa cerebralnom paralizom ispoljavaju poteškoće u fonološkim, leksičkim, semantičkim, kao i morfo-sintaksičkim sposobnostima. Pored toga, prisutni su i motorički poremećaji govora, kao što su verbalna apraksija i dizartrija.

Cilj logopedskog tretmana je jačanje mišića orofacijalne regije, poboljšanje sposobnosti razumevanja govora i jezika, kao i prevazilaženje teškoća u gutanju.

Govorno-jezički poremećaji se javljaju kod više od polovine osoba sa cerebralnom paralizom.

Na osnovu procene govornog-jezičkog statusa sprovode se različiti programi i vežbe koje su prilagođene sposobnostima i potrebama korisnika.

Logopedski tretman kod odraslih osoba sa cerebralnom paralizom obuhvata: vežbe oralne praksije, masažu orofacijalne regije, vežbe artikulacije, tehniku „unutrašnjeg govora, uvežbavanje situacionog govora, vežbe govornog osamostaljivanja, čitanje i pisanje kao i upotrebu asistivne tehnologije TOBI komunikatora.

Primena logopedskog tretmana kod odraslih osoba sa cerebralnom paralizom ima značaj u održavanju postojećih govorno-jezičkih, kao i komunikacionih sposobnosti što značajno utiče na kvalitet njihovog života.

Ključne reči: komunikacija, logopedski tretman, cerebralna paraliza

POSTER 1

UPOTREBA MIKROBITA U SVAKODNEVNOJ NASTAVI KOD UČENIKA SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Nataša Milenković, Maja Jovanović, Sandra Petrović

Specijalna škola sa domom učenika "Bubanj", Niš

Mikrobit je ručni mikro-računar koji je razvijen prvenstveno kako bi zainteresovao decu za programiranje. Kako nastava sa učenicima sa smetnjama u razvoju podrazumeva stalno pronalaženje novih i kreativnih pristupa, došle smo na ideju da upotrebu mikrobita prilagodimo našim učenicima i na taj način ih animiramo kako bi lakše usvojili planirano gradivo. Mikrobit je opremljen brojnim senzorima koji omogućavaju zanimljivu primenu ovog mikro-računara, a komunikaciju sa korisnikom omogućavaju dva tastera i svetleće diode koje se nalaze na uređaju.

Cilj ovog rada je da se prikaže kako prilagođavanjem mikrobita potrebama učenika sa smetnjama u razvoju nastava može biti zanimljiva i drugačija. Kroz poster prezentaciju prikazano je kako je uređaj programiran, koje zadatke su učenici mogli da urade pomoću uređaja, kao i to koji su rezultati korišćenja uređaja u ove svrhe. Nastavnici, pisanjem jednostavnih programa, kod učenika podstiču razvoj pažnje i usmerenost na zadatak. Svetleće diode uređaja, pritiskom na tastere ili protresanjem uređaja, prikazuju slovo, broj ili željene simbole. Dobijeni broj, simbol ili slovo učenici prepisuju, prepoznaju, pronalaze ga u činiji i u zavisnosti od zadatka, kače na jelku ili lepe na kutiju. Na ovaj način, kod učenika sa smetnjama u razvoju, stumuliše se razvoj pasivnog rečnika, vizuelne percepcije, fine motorike i komunikacije. Primećeno je da su učenici brže i lakše dostigli planirane ishode, kao i da su sa uzbuđenjem koristili uređaj.

Korišćenje mikrobita kao asistivne tehnologije ima potencijal da postane deo svakodnevne prakse u radu sa učenicima sa smetnjama u razvoju.

Ključne reči: mikrobit, učenici sa smetnjama u razvoju, nastava

POSTER 1

PRIMENA PIJAŽEOVE TEORIJE U ŠKOLAMA ZA UČENIKE SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Olivera Ilić

OŠ "Novi Beograd", Beograd,

Pijažeova teorija, kojom se identifikuju četiri faze kognitivnog razvoja (senzomotorna, preoperacionalna, konkretno-operacionalna i formalno-operacionalna), služi kao okvir za razumevanje individualnih razlika u kognitivnim sposobnostima dece i prilagođavanje obrazovnih strategija njihovim potrebama. Cilj rada je da se ukaže na to kako se principi Pijažeove teorije mogu integrisati u rad defektologa i nastavnika u školama za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju. Istraživanje je sprovedeno u OŠ "Novi Beograd" procenom stadijuma kognitivnog razvoja osam učenika uzrasta od 10 do 12 godina. Stadijum razvoja procenjen je zadavanjem sheme za proveru faze razvoja koja je osmišljenja za potrebe ovog istraživanja oslanjajući se na Pijažeovu teoriju. Rezultati pokazuju značajna odstupanja od očekivanog tipičnog razvoja prema Pijažeovim fazama, pri čemu su učenici uglavnom na senzomotornoj i preoperacionalnoj fazi, bez prelaska u konkretno-operacionalnu fazu karakterističnu za njihove vršnjake u redovnim školama. Primećuje se i velika varijabilnost među učenicima, što naglašava potrebu za individualizovanim pristupom. Predložene su i smernice za rad defektologa, sa naglaskom na prilagođavanje nastavnih aktivnosti razvojnim fazama učenika. Na senzomotornoj fazi preporučuju se zadaci bazirani na manipulaciji fizičkim objektima i stimulaciji čula, dok se u preoperacionalnoj fazi akcenat stavlja na simboličku igru i zadatke koji podstiču osnovnu logiku i interakciju učenika. Posebna pažnja posvećena je metodama za približavanje apstraktnih koncepata, kroz primere Njutnovih zakona i strukture atoma. U radu se naglašava i značaj stvaranja okruženja koje podržava aktivnost učenika. Za kraj, neophodno je opsežnije istraživanje ovog tipa sa ciljem unapređenja obrazovnih strategija i osmišljavanja inovativnih pristupa koji integrišu teorijska saznanja sa praktičnim potrebama učenika u specijalnom obrazovnom kontekstu.

POSTER 1

Ključne reči: kognitivni razvoj, Pijažeova teorija, individualizacija nastave

DODIROM DO ZNANJA: RELJEFNE GRAFIKE U OBRAZOVANJU SLEPIH I SLABOVIDIH UČENIKA

Uroš Šotarević[1], Radmila Vidović[2]

[1]OŠ "Dragan Kovačević", Beograd, [2]Škola za učenike oštećenog vida "Veljko Ramadanović", Beograd

Reljefne grafike, predstavljaju vredan i neizostavan nastavni materijal i osnovno sredstvo u obrazovanju učenika sa vizuelnim smetnjama. pružaju mogućnost prenošenja složene, apstraktne i nedostupne informacije na način koji je ovim učenicima pristupačan i zanimljiv. Značaj reljefnih grafika u obrazovanju slepih i slabovidih učenika je višestruk: omogućavaju istraživanje i razumevanje složenih koncepata kroz taktilno istraživanje, što je ključni deo procesa učenja. Reljefne grafike pomažu učenicima da učestvuju u diskusijama i aktivnostima u razredu čime se osećaju sigurnije i nezavisnije u učenju, jer mogu da pristupe vizuelnim informacijama na način koji je prilagođen njihovim potrebama, a zatim i da ih razumeju.

Ove grafike, poznate i kao taktilne slike ili taktilne ilustracije, nisu puke transkripcije ilustracija ili reljefne verzije štampe; to su transformisani prikazi slika prilagođeni čulu dodira. Adekvatne reljefne grafike treba da sadrže samo bitne, relevantne informacije (nosioce značenja), i treba da budu jasne na dodir. izrađuju se na različite načine, a svakako u skladu sa individualnim karakterisikama i potrebama učenika uzimajući u obzir njihov uzrast, stepen oštećenja vida, nivo kognitivnog razvoja, iskustvo u percipiranju reljefnih grafika i razvijenost taktilne percepcije. Zbog jednostavnosti i brzine izrade, kao i kvaliteta taktilne slike, izrada reljefnih grafika zagrevanjem posebnog tzv. swell papira se izdvojila kao najpogodnija. Ova tehnika dovodi do bubrenja crnih linija i tamnih površina crteža, čime slika postaje reljefna. To daje mogućnost pripreme materijala na uobičajen način (crtanjem, štampanjem), a zatim transformisanja uobičajenih slika i crteža u reljefne grafike.

Taktilna nastavna sredstva omogućavaju učenicima očiglednost u učenju, izgrađujući sopstveno iskustvo, a učenje čine zanimljivijim, produktivnijim i trajnijim. Korišćenje reljefnih grafika u nastavi doprinosi usvajanju konkretnih i trajnih znanja što doprinosi razvoju celokupne ličnosti slepog i slabovidog učenika, a specifinosti prilagođavanja slika čulu dodira i individualnim karakteristikama slepih učenika, predstavlja bitan segment rada defektologa – tiflologa.

Ključne reči: reljefne grafike, slepi i slabovidi učenici, swell papir, učenje, pristupačnost

POSTER 1

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2025.

POSTER 2

EFIKASNOST ALTERNATIVNE I AUGMENTATIVNE KOMUNIKACIJE ZA UNAPREĐENJE FUNKCIONALNE KOMUNIKACIJE KOD OSOBA SA POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA: PREGLED META ANALITIČKIH STUDIJA

Nikolija Andrić, Marina Janković Nikolić, Mića Maslarević

Srednja zanatska škola, Beograd

Cilj ovog rada je prikaz metaanalitičkih studija koje se odnose na efikasnost alternativnih i augmentativnih komunikacionih (AAC) sistema u unapređenju funkcionalne komunikacije kod osoba sa poremećajem iz spektra autizma (PSA). Za pretraživanje literature korišćeni su Gugl akademik (Google Scholar) i Risrč Gejt (Research Gate), uz ključne reči: augmentative and alternative communication, autism spectrum disorder, meta-analysis, functional communication training. Izdvojeno je pet metaanaliza objavljenih u celosti nakon 2010. god.

Na osnovu meta-analiza (Chezan et al., 2018; Ganz et al., 2012, 2024; Maue, 2022; Popa et al., 2024), AAC intervencije konzistentno pokazuju rezultate unapređenja verbalnog ponašanja, smanjenje problematičnih obrazaca ponašanja i povećanja socijalne interakcije kod ove populacije. Ispitivane intervencije uključuju nisko-tehnološka sredstva (npr. sistem za komunikaciju razmenom slika — PECS), kao i visoko-tehnološka sredstva: aplikacije na tabletima (npr. Proloquo2Go), uređaje za generisanje govora (dinamičke komunikacione table). U dva rada analizirana je primena AAC integrisana u funkcionalni komunikacioni trening — FCT (Chezan et al., 2018) i naturalističke razvojne bihevioralne interevncije (Pope et al., 2024).

Rezultati pokazuju da visoko-tehnološki sistemi (aplikacije na tablet uređajima) dovode do unapređenja verbalne komunikacije, omogućavaju složeniju komunikaciju i najefikasniji su za osobe sa minimalnim govorom. S druge strane, nisko-tehnološki sistemi, poput PECS-a, pokazali su se korisnim za osnovne komunikacione veštine kod osoba sa značajnim kognitivnim i motoričkim ograničenjima. FCT kao integralni deo komunikacionih intervencija, dodatno smanjuje problematična ponašanja kroz strategije učenja alternativnih oblika ponašanja. Uključivanje AAC u naturalističke razvojne bihevioralne intervencije (u poređenju sa istim intervencijama bez AAC) dovodi do dodatnog poboljšanja jezičkih veština.

Zaključci ukazuju na potrebu za implementacijom AAC sistema u periodu rane intervencije, sa naglaskom na individualizaciju u radu sa klijentima i intenzivnu podršku porodici i terapeutima. Ova saznanja ističu važnost integracije AAC sistema u šire terapijske pristupe, uključujući različite bihevioralne intervencije, kako bi se optimizovali dugoročni ishodi.

Ključne reči: potpomognuta komunikacija, autizam, metaanaliza, funkcionalni komunikacioni trening

POSTER 2

PRIMENA INTERVENCIJE VIDEO MODELOVANJA U PODUČAVANJU SOCIJALNIH VEŠTINA KOD DETETA SA POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA: STUDIJA SLUČAJA

Aleksandra Bokun[1], Tamara Mandić[1], Aleksandra Đurić Zdravković[2]

1OŠ "Sava Jovanovic Sirogojno", Beograd, [2]Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju,

Deca sa poremećajem iz spektra autizma (PSA) suočavaju se sa izazovima u socijalnoj komunikaciji i interakciji, što predstavlja otežavajući faktor u procesu usvajanja osnovnih socijalnih veština poput pozdravljanja i čekanja na red.

Video modelovanje je savremena intervencija učenja koja koristi vizuelne prikaze željenih ponašanja kako bi podstakla decu sa PSA na unapređivanje različitih funkcionalnih veština. Ovaj pristup pruža značajnu vizuelnu podršku, omogućava ponavljanje i generalizaciju u različitim kontekstima, što doprinosi lakšem usvajanju i povećanoj motivaciji deteta. Cilj ove studije slučaja je da prikaže primenu intervencije video modelovanja kod šestogodišnjeg dečaka sa PSA s ciljem savladavanja ključnih socijalnih veština. Pre početka intervencije, dečak nije imao razvijene veštine pozdravljanja ("Ćao!" uz mahanje), iniciranja socijalnog kontakta putem pozdrava dlanom o dlan ("daj pet") i čekanja na red, što se reflektovalo kroz izostanak verbalnih i neverbalnih inicijacija i odgovora u socijalnim situacijama. Intervencija je trajala tri meseca i obuhvatala svakodnevno prikazivanje video snimaka vršnjaka koji demonstriraju navedene aktivnosti. Video materijali su se prikazivali dva puta dnevno, u unapred definisanim vremenskim intervalima. Tokom ovog perioda, dečaku je omogućeno da u kontrolisanom okruženju ponavlja i vežba viđene aktivnosti, uz kontinuiranu podršku defektologa.

Rezultati intervencije ukazuju na značajan napredak socijalnih veština u navedenim domenima nakon primene video modelovanja. Dečak je uspešno savladao veštinu pozdravljanja uz mahanje, spontano inicirao kontakt sa vršnjakom putem "daj pet" i adekvatno reagovao na verbalne upute koji signaliziraju čekanje na red. Usvajanje ovih veština dokumentovano je video zapisima pre i posle intervencije, čime je potvrđena efikasnost primenjenog pristupa.

Zaključci ukazuju na značajan potencijal video modelovanja kao efikasne intervencije za podučavanje socijalnih veština kod dece sa PSA, naročito kada se tretman individualizuje i omogućava ponavljanje i generalizaciju u svakodnevnim situacijama.

Ključne reči: video modelovanje, poremećaj iz spektra autizma, socijalne veštine (pozdravljanje, čekanje na svoj red)

POSTER 2

PUTOVANJE KROZ RADIONICE - OSNAŽIVANJE OSOBA SA SMETNJAMA U RAZVOJU KROZ SVAKODNEVNE AKTIVNOSTI

Ana Jakovljević, Ivana Čakarević, Vesna Bojović, Jelena Jovičić

Centar za pružanje usluga socijalne zaštite ,,Zračak", Čačak

Centar za pružanje usluga socijalne zaštite „Zračak“ u Čačku omogućava korisnicima dnevnog boravka nezaboravno i osnažujuće „putovanje“ kroz raznovrsne radionice. Poster prikazuje program dnevnog boravka koji koristi različite radionice kao delove putovanja kroz svet kreativnosti, senzacija i ličnog razvoja. Svaka radionica je zamišljena kao stanica na ovom putovanju, koja treba da doprinese razvoju veština, kreativnosti, samostalnosti i kvaliteta života naših korisnika.

Poster segmenti:

1. Fizičko vaspitanje	Putovanje započinjemo pokretom! Vežbamo koordinaciju, jačamo telo i duh kroz prilagođene fizičke aktivnosti i igre.
2. Stanica kreativnosti	Kreativna radionica vodi nas u svet umetnosti kroz boje, oblike i materijale, stvarajući jedinstvene rukotvorine.
3. Muzika koja leči	Naša muzička radionica neguje dušu! Pevamo, sviramo i kroz muziku se povezujemo sa melodijom i ritmom, razvijajući osećaj za harmoniju.
4. Radionica za domaćinstvo	Na ovoj stanici učimo svakodnevne veštine - pripremu obroka, održavanje urednog prostora i pravilno odlaganje namirnica.
5. Grnčarska radionica	Stvaramo magiju kroz rad s glinom! Razvijamo kreativnost, finu motoriku i strpljenje, izrađujući unikatne predmete.)
6. Bioskopska avantura	(Uživamo u filmovima, razvijamo pažnju i učimo o emocijama kroz priče na velikom platnu.
7. Korektivne vežbe	Uz stručno vođene vežbe, radimo na korekciji držanja i oslobađanju od napetosti.
8. Soba za motoričke aktivnosti	U ovoj sobi radimo na razvijanju motoričkih veština kroz različite igre i aktivnosti koje podstiču fizičku agilnost, snalažljivost i timsku saradnju.
9. Senzorna soba	Zaustavljamo se na mirnoj stanici za čula, istražujući svetlost, zvuke, mirise i teksture.
10. Hidromasažni blok	Završavamo putovanje u oazi opuštanja uz blagotvorni učinak vode.

Na završetku ovog putovanja, pozivamo vas da se i vi pridružite našim aktivnostima, koje nisu samo prilika za druženje, već i za povezivanje i razvoj. Svaki novi susret postaje važan korak ka širenju mreže podrške i stvaranju novih prilika za rast i

POSTER 2

napredak. Naša vrata su uvek otvorena za nove prijatelje i saradnike, a kroz zajedničke projekte i druženja pozivamo vas da nastavite ovo uzbudljivo putovanje sa nama, jer put kroz radionice „Zračka“ nikad ne prestaje, on se stalno obnavlja, stvarajući još više prilika za povezivanje, uzajamnu podršku i jačanje zajedničkih vrednosti kroz saradnju i integraciju.

Ključne reči: socijalna zaštita, dnevni boravak, radionice, podrška, saradnja i integracija

POSTER 2

ALTERNATIVNA I AUGMENTATIVNA KOMUNIKACIJA U RADU S UČENICIMA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU*

Ivana Kurtušić, Matea Vukas

OŠ "Josipa Matoša", Vukovar

Danas se mnogi pojedinci još uvijek suočavaju s teškoćama u komunikaciji, posebno oni sa složenim komunikacijskim potrebama, kao što su osobe s oštećenjima sluha ili govora, poremećajem iz spektra autizma, Downovim sindromom ili osobe koje govore drugim materinjim jezikom. Za sve njih, komunikacija je izuzetno složena i često isključiva. Jedno od mogućih rješenja jeste upotreba augmentativne i alternativne komunikacije (AAK), koja omogućuje pojedincima da se izraze i komuniciraju s okolinom na drugačiji i njima primjereniji način. Alternativna i augmentativna komunikacija može zamijeniti ali i dopuniti govorni jezik, pri čemu se koriste slike, piktogrami, geste, tekst i sl. kao sredstvo komunikacije. Premda se ponekad čini kako je upotreba AAK zahtjevna i skupa, te traži dugotrajnu edukaciju osoba koje je koriste, s obzirom na danas dostupna sredstva i mogućnosti, sve više je pristupačna ne samo stručnjacima u području govora i jezika, već i svim odgojno-obrazovnim djelatnicima, roditeljima i samim korisnicima.

Projekt Plural words usmjeren na podizanje svijesti o alternativnoj i augmentativnoj komunikaciji (AAK) i širenju ove metode, destigmatiziranje komunikacijskih poteškoća i razbijanje predrasuda o AAK-u te poticanje i poučavanje uporabe AAK-a u ranom djetinjstvu i osnovnim školama za svu djecu koja za to imaju potrebu. Projektom je planirano kreiranje različitih resursa za stručnjake koji rade s djecom i učenicima sa složenim komunikacijskim potrebama, prvenstveno u redovnom sustavu odgoja i obrazovanja.

Dosad je priređen Pedagoški vodič namijenjen učiteljima predškolskih ustanova i osnovnih škola koji se žele upoznati s područjem AAK-a te zbirka primjera dobre prakse (popis inovativnih i inspirativnih organizacija, stručnjaka i aktivnosti koji koriste AAK širom Europe). U tijeku je pilot testiranje AAK kutija koje sadrže različite AAK informacije o pismenosti, matematičkim vještinama i temama iz svakodnevnog života i kreiranje modula e-učenja namijenjenih obuci stručnjaka u odgoju i obrazovanju o AAK-u i komunikacijskim problemima. Projektom je planirana i izrada pedagoških listova za stručnjake, koji bi služili kao podrška implementaciji AAK kutija u svakodnevnoj praksi.

Ključne reči: alternativna i augmentativna komunikacija, složene komunikacijske potrebe

POSTER 2

* Svi materijali su besplatni i dostupni na 5 europskih jezika (engleski, hrvatski, francuski, rumunjski i poljski) putem web stranice projekta https://plural-words.eu/hr/

PRIMENA VIBE Y UREĐAJA U LOGOPEDSKOM TRETMANU KOD DECE SA POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA

Vesna Jerinić, Aleksandra Bokun

OŠ "Sava Jovanovic Sirogojno", Beograd

Primena tehnoloških uređaja u logopedskom tretmanu dobija sve veći značaj, posebno u radu sa decom sa pervazivnim jezičkim smetnjama. Peta revizija Dijagnostičkog i statističkog priručnika za mentalne poremećaje Američkog psihijatrijskog udruženja (DSM-5) ističe značaj pomagala za osobe sa određenim smetnjama koji njihovom primenom mogu imati koristi.

Mnoga deca sa poremećajem iz spektra autizma (PSA) imaju atipične reakcije na senzorne stimuluse iz okruženja. Ove reakcije variraju u kontinuumu hiper do hiporeaktivnosti. Na primer, neka deca preterano reaguju na slab senzorni unos, ali druga ne reaguju negativno čak ni na jake stimuluse. Ovakav način senzorne obrade za posledicu ima odstupanja od tipičnog jezičkog razvoja i komunikacijska ograničenja. Zato, terapijsko okruženje bogato senzornim stimulusima, varirajućeg intenziteta i kvaliteta, može povoljno da utiče na ishode učenja adekvatnom primenom senzorno raznovrsnih, a naročito vizuelnih sredstava.

Potreba za unapređenjem logopedske prakse rezultirala je konstruisanjem novih tehnoloških rešenja i na našem tržištu. U okviru seta Voice toys uređaja u logopedskom radu koristi se i Vibe Y vibro-taktilni uređaj koji reaguje na intenzitet i visinu zvuka, proizvodeći nežna svetla duginih boja i blage vibracije. Koncipiran u formi kutije, lak je za manevrisanje. Namenjen je za stimulaciju glasanja i kontrolu visine i intenziteta glasa. Kontrola uređaja se obavlja putem mobilne aplikacije, te može biti manje ili više osetljiv na zvučne stimuluse iz neposrednog okruženja. Akustičke i taktilne senzacije utiču na duže zadržavanje pažnje pa se može koristiti uporedo sa fleš karticama ili drugim nastavnim sredstvima. Učenici uviđaju da svojim glasom mogu uticati na intenzitet vibracije i menjaje boje, što predstavlja podsticaj za glasanje i spontanu vokalizaciju. Kod dece sa neadekvatnom jačinom spontanog govora pokazuje efekte pri izvođenju vežbi za optimalnu jačinu glasa u spontanoj konverzaciji.

Iako je Vibe Y relativno nov na našem tržištu, dosadašnja iskustva stručnjaka ukazuju na njegov značajan potencijal u unapređivanju logopedskog tretmana. Potrebno je sprovesti dodatna istraživanja i evaluacije kako bi se pružila empirijska podrška ovom sredstvu.

Ključne reči: Vibe Y, logopedski tretman, poremećaj iz spektra autizma

POSTER 2

ENGLESKI JEZIK KROZ POKRET

Jelena Grčić, Stevan Grčić, Jovana Đurašković Ivanović

Specijalna škola sa domom učenika "Bubanj", Niš

Govor i pokret su detetu izričto vazni vec od samog rođenja. Uz pokret dete razvija i druga cula, koja su mu bitna za celokupan razvoj. Deca razlicitog uzrasta pokazuju interesovanje za kretanje uzivaju u motoričkim aktivnostima bilo koje vrste, sto moze biti dobar motiv za usvajanje govora.

Pet učenika starijih razreda uzrasta 10-15 godina, sa različitim vidovima smetnji (pretežno sa poremećajem iz spektra autizma), učestovalo je u izvođenju aktivnosti na poligonu čiji je cilj bio usvajanje pojmova na engleskom jeziku kroz fizičku aktivnost.

Aktivnosti su se izvodile u sali za fizičko vaspitanje, tri dana zaredom u Specijalnoj školi sa domom učenika ""Bubanj"".

U prvom delu poligona, učenici uče osnovne boje na engleskom jeziku, skačući u obruče različitih boja u kojima je boja napisana na engleskom jeziku. Učenici lepe loptice na obruč iste boje na nalog koji je napisan na engleskom jeziku, iznad obruča.

U drugoj fazi učenici reaguju na naloge nastavnika ""jump"", ""squat"", ""give me five"", ""clap your hands, touch your head, touch your knees, touch your toes, jump".

Aktivnosti koje deca izvode podstiču razvoj govora, auditivne i vizuelne pažnje, telesne celovitosti, krupne motorike, reagovanje na naloge, i učenje pojmova na engleskom jeziku.

Ovim radom je postignuta korelacija između fizickog vaspitanja, engleskog jezika i reedukacije psihomotorike.

Ključne reči: engleski jezik, pokret, pažnja, aktivnost, krupna motorika

POSTER 2

ORALNO ZDRAVLJE OSOBA SA AUTIZMOM - PRIKAZ EDUKATIVNOG MODULA

Sunčica Petrović[1], Nenad Glumbić[1, 2], Mirjana Đorđević[1, 2]

[1]Fondacija Hiljadu želja, Beograd,
[2]Univerzitet u Beogradu - Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

U poređenju sa osobama iz neurotipične populacije, osobe sa autizmom imaju veću učestalost dentalnog plaka, karijesa, gingivitisa, bruksizma i malokluzije. Razloge za to možemo tražiti u selektivnoj izhrani, teškoćama u komunikaciji, senzornoj obradi, otporu prema promenama, nuspojavama određenih lekova, kao i u nepovoljnim uslovima okruženja koje stvara prepreke u procesu ostvarivanja prava na zaštitu oralnog zdravlja. Kako bi se unapredile zdravstvene usluge za osobe sa autizmom, u okviru Erasmus+ projekta „HeAlth: Improving access to health care services for people with autism" kreirano je osam modula obuka namenjenih zdravstvenim radnicima, od kojih je jedan modul posvećen oralnom zdravlju.

Cilj ovog modula obuke je da poboljša kompetencije zdravstvenih radnika u oblasti stomatološke nege osoba sa autizmom. Modul obuhvata tri velike teme – 1) oralno zdravlje osoba sa autizmom, 2) barijere i faktori rizika u zaštiti oralnog zdravlja osoba sa autizmom i 3) praktični pristupi za efikasnu komunikaciju i izvođenje stomatoloških procedura.

Obukom su predviđeni sledeći materijali – interaktivna prezentacija u kojoj su predstavljeni svi ključni koncepti nabrojanih tema, priručnici za stomatologe i roditelje, dva video-materijala u kojima stomatolog i farmaceut govore o oralnom zdravlju osoba sa autizmom, studija slučaja i evaluacioni test.

Ovaj modul obuke predstavlja ključni korak ka inkluzivnijem pristupu u stomatološkoj nezi, čime se unapređuje kvalitet života osoba sa autizmom i njihovih porodica. Razvijeni sadržaj može se adaptirati i proširiti za druge specifične potrebe u zdravstvenoj praksi.

POSTER 2

Ključne reči: autizam, obuka, oralno zdravlje, zdravstena zaštita

UNAPREĐIVANJE SOCIO-KOMUNIKACIONIH VEŠTINA KOD DECE S INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU PRIMENOM BIHEVIORALNIH INTERVENCIJA

Jelica Vasiljević, Biljana Ćaćić, Nina Oluić

Srednja zanatska škola, Beograd

Bihevioralne tehnike su usmerene na ponašanje, tačnije na sve ono što neka osoba uradi ili kaže. One se uspešno koriste za sprečavanje, ublažavanje i uklanjanje problema ponašanja. One se uspešno koriste za sprečavanjeU specijalnoj edukaciji se baziraju na istraživanju svih onih aktivnosti koje se mogu detektovati i objektivno meriti. Cilj rada je da se pregledom dostupne literature pruži uvid u mogućnosti primene i efekte bihevioralnih tehnika na poboljšanje socio-komunikacionih veština kod dece sa intelektualnom ometenošću. Pregled dostupne literature je izvršen pretraživanjem elektronske baze podataka Google Scholar, kao i drugih elektronskih baza podataka i štampane literature. U pregled su uključena istraživanja u kojima su bihevioralne intervencije bile primenjene na populaciju dece sa intelektualnom ometenošću, bilo samostalno, bilo u sklopu šireg uzorka dece sa ometenošću. Generalno, rezultati ukazuju na pozitivne efekte primene ovih tehnika na funkcionisanje dece sa intelektualnom ometenošću. Pozitivni efekti se ogledaju u poboljšanju fukcionisanja dece u oblastima socijalizacije i komunikacije, kao i u smanjenju emocionalnih problema i problema u ponašanju. Iako su pronađeni pozitivni efekti, mali uzorci u većini prikazanih istraživanja zahtevaju oprez prilikom generalizacije rezultata.

Ključne reči: bihevioralne tehnike, problematično ponašanje, intelektualna ometenost, komunikacija, socijalno funkcionisanje

POSTER 2

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2025.

POSTER 3

REAKCIJE OSOBA TIPIČNOG RAZVOJA U KONTAKTU SA OSOBAMA SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Vesna Vučinić[1], Branka Jablan[1], Aleksandra Radić[2]

[1]Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju,
[2]Kinderfreunde Steiermark Landesorganisation, Austria

Odnos i komunikacija sa osobama iz okruženja je svima važna bez obzira na stanje zdravlja, postojanje smetnje u razvoju, invaliditeta, mentalnog statusa. Na koji način osobe tipičnog razvoja ispoljavaju reakcije prema osobama sa smetnjama u razvoju zavisi od više činilaca: od ličnog iskustva, obrazovanja, vrednosnih stavova grupe kojoj pripadaju, usvojenih predrasuda, stavova, mentalnog zdravlja i sl.

Cilj istraživanja je utvrditi reakcije osoba tipičnog razvoja u kontaktu sa osobama sa smetnjama u razvoju kao i odnos sociodemografskih karakteristika ispitanika sa emocionalnom reaktivnošću.

U istraživanju je korišćena Skala interakcije sa osobama sa ometenošću (Interaction with Disabled Persons Scale – IDP; Gething, 1991; Gething & Wheeler, 1992). Skala sadrži dvadeset ajtema koji se odnose na reakcije koje ljudi ispoljavaju prilikom stupanja u kontakt sa osobama sa smetnjama u razvoju. Uzorak su činila 122 ispitanika iz opšte populacije starosti od 17 do 49 godina.

U pogledu emocionalne reakcije osoba tipičnog razvoja prema osobama sa smetnjama u razvoju rezultati ukazuju na izraženu empatiju uz niži nivo nelagodnosti i straha. Kao značajni faktori u pogledu razlike u reakcijama u kontaktu sa osobama sa smetnjama u razvoju, pokazali su se starost, obrazovni nivo i radni status ispitanika.

Ključne reči: osobe tipičnog razvoja, kontakt sa osobama sa smetnjama u razvoju, emocionalna reakcija

POSTER 3

ZAJEDNO VIŠE UMEM, BOLJE ZNAM I NAJVIŠE MOGU

Milica Bulović, Dragica Dražić, Bratislava Živković Desančić, Bojana Jojić

OŠ „Boško Buha", Beograd

Sama prezentacija nastala je iz potrebe za promocijom dobre prakse vezane za inkluziju. Uspešna je jedino ona inkluzija gde su deca koja su uključena, zadovoljna i srećna i gde su upotpunjene njihove potrebe.

U radu je prikazan jedan od načina osnaživanja ličnog razvoja učenika kroz podsticanje razvoja vrednosti i vrlina kao glavnih oslonaca u životu, kao i kroz razvoj socijalnih veština u atmosferi uzajamnog uvažavanja i brige jednih za druge. U praksi se to ostvaruje zajedničkim aktivnostima dece iz redovne škole i dece iz škole za obrazovanje dece sa smetnjama u razvoju. Aktivnosti se redovno realizuju uz podršku nastavnika redovne škole i defektologa. Poštuje se princip različitosti i specifičnosti. Sadržaj aktivnosti je različit: od upoznavanja i druženja, degustacija zdravih namirnica na edukativnom času u okviru manifestacije Dan jabuke, zajedničkog rešavanja interaktivnih zadataka, sađenja stabala jabuke kao sećanja na druženje do učešća u priredbama ili predstavama. Kruna naše zajedničke saradnje je priredba povodom Dana škole „Boško Buha" kada učenici obe škole kroz navedene aktivnosti stiču neprocenjivo iskustvo, razvijaju empatiju i ljubav jedni prema drugima, ali, i možda najvažnije, razvijaju svest o tome da zajedno više umemo, bolje znamo i najviše možemo.

Ključne reči: inkluzija, deca, saradnja, zajedništvo, škola

POSTER 3

PRINCIPI RADA PRVE PRIVATNE OSNOVNE ŠKOLE ,,ŠKOLA PLUS" ZA DECU SA SMETNJAMA U RAZVOJU, NIŠ

Goran Malović, Dragana Pavlović

LOGO TIM doo; ŠKOLA PLUS, Ниш

Cilj je upoznavanje defektološke javnosti sa principima rada prve privatne osnovne škole za decu sa smetnjama u razvoju, koja je počela sa radom u septembru 2024. godine, uz odobrenje Ministarstva prosvete Republike Srbije. Škola ima za cilj da pruži kvalitetno obrazovanje deci sa smetnjama u razvoju, primenjujući individualizovane pristupe, uz visoko specijalizovane metode i podršku stručnjaka. U okviru svakodnevnog rada, škole se suočavaju sa izazovima poput nedostatka resursa, problema u adaptaciji nastave i prilagođavanja kurikuluma specifičnim potrebama učenika. Takođe, roditelji se suočavaju sa teškoćama u vezi sa socijalnom integracijom dece i osiguravanjem kontinuiteta obrazovanja. Integracija ove škole u zajednicu škola za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju omogućila bi razmenu iskustava, zajednički rad i unapređenje kvaliteta obrazovanja kroz kolektivne akcije i zajedničke inicijative svih škola na teritoriji Republike Srbije. Kroz dalji razvoj i saradnju, očekuje se jačanje kapaciteta svih ustanova koje se bave obrazovanjem ove populacije, uz stvaranje inkluzivnijeg obrazovnog sistema.

Ključne reči: Privatna škola, obrazovanje, programi, učenici sa smetnjama u razvoju, potreba dece

POSTER 3

RAZVOJ EKOLOŠKE SVESTI MLADIH SA OŠTEĆENJEM SLUHA I DRUGIM SMETNJAMA U RAZVOJU KROZ AKTIVNOSTI ERASMUS+ PROJEKTA "PROMENI SEBE, SAČUVAJ PLANETU"

Radmila Vasiljević, Dubravka Delić, Marija Marković, Tatjana Radosavljević

Škola sa domom za učenike oštećenog sluha i govora "11.maj", Jagodina

Erasmus+ projekat „Promeni sebe, sačuvaj planetu“ iz oblasti razmena mladih realizovan je u Jagodini u periodu od 22-26. aprila 2024.god. Tema projekta je bila ekologija, a cilj podizanje svesti kod mladih sa oštećenjem sluha i drugim smetnjama u razvoju o značaju zaštite životne sredine i značaju reciklaže. Razmena je okupila mlade učesnike od 12 do 19 god. iz evropskih zemalja(Poljske, Češke, Francuske, Litvanije) pružajući im priliku da razvijaju ekološku svest, učestvuju u interkulturalnoj razmeni i da se kroz edukativne i interaktivne aktivnosti neformalnog učenja osnaže kao nosioci pozitivnih promena u društvu i u svom okruženju.

Kroz radionice, akcije slikanja pozitivnih i negativnih primera životne sredine i edukativne prezentacije, mladi su razvijali znanja o održivom razvoju i reciklaži.Veliku važnost imale su praktične aktivnosti pravljenja rekvizita od recikliranih materijala i njihova primena u sportskim igrama organizovanih kao poligon. Metodologija ostvarenosti i realizacije sprovedena je kroz dnevnu evaluaciji učesnika svih pet dana za vreme trajanja razmene kao i na osnovu radionica i grupnih aktivnosti. Podaci su prikupljeni kroz upitnike o stavovima učesnika u vezi ekoloških pitanja i spremnosti da deluju u svojoj zajednici kao i kroz analizu poznavanja osnovnih informacija o institucijama i državama učesnica putem prezentacija.

Rezultati istraživanja ukazuju na to da su učesnici povećali svoju ekološku svest praveći rekvizite od već upotrebljenih materijala i razvili osećaj odgovornosti prema životnoj sredini. Projekat je takođe omogućio izgradnju trajnih međunarodnih veza među učesnicima. Ova razmena je omogućila mladima da sarađuju, razmene ideje i unaprede svoje veštine, istovremeno promovišući ekološki odgovoran način života.

Ključne reči: Erasmus+, razmena mladih, ekologija, reciklaža,zaštita životne sredine

POSTER 3

PREZENTACIJA RESURSNOG CENTRA "MARA MANDIĆ" I IMPLEMENTACIJA ASISTIVNE TEHNOLOGIJE

Goran Vladić, Nevena Ilić, Marija Mihajlović

ŠOSO "Mara Mandić", Pančevo

Škola za osnovno i srednje obrazovanje ""Mara Mandić"" Pančevo, odlukom Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, 2022. godine stekla je status resursnog centra, kao nove organizacione jedinice u obrazovnom sistemu Republike Srbije.

Cilj uspostavljanja Resursnog centra je unapređivanje kvaliteta inkluzivnog obrazovanja i vaspitanja i povećanje dostupnosti dodatne podrške deci/učenicima, odraslima, porodici, kao i zaposlenima u drugim ustanovama obrazovanja i vaspitanja.

Resursni centar ""Mara Mandić"" Pančevo započeo je aktivnosti u okviru projekta ""Učimo svi zajedno"", koji realizuje Ministarstvo prosvete republike Srbije u saradnji sa UNICEF-om i Delegacijom Evropske unije u Srbiji. Ovaj centar je opremljen i danas predstavlja jedno od pet čvorišta asistivne tehnologije.

Cilj ovog rada je prikaz asistivne tehnologije čija izrada i primena ima pozitivne efekte u nastavnom procesu sa decom/učenicima sa smetnjama u razvoju i predstavlja primer dobre prakse.

Asistivna tehnologija jeste svaki proizvod, instrument, oprema ili tehnologija koja je adaptirana i posebno osmišljena za decu/učenike i odrasle sa smetnjama u razvoju. Uz prilagođen softver i aplikacije naš tim je izradio personalizovane komunikacione knjige, komunikacione pasoše, vizuelne rasporede, simbole za komunikatore, strip-priče i pesme.

Kroz iskustva iz prakse se pokazalo da pažljivo odabrana i dobro integrisana asistivno-tehnološka sredstva mogu snažno uticati na decu/učenike sa smetnjama u razvoju doprinoseći njihovoj samostalnosti u različitim aktivnostima, podižući nivo samopouzdanja, komunikacije, unapređujući kvalitet života, omogućavajući socijalno uključivanje i ravnopravno učestvovanje.

POSTER 3

Ključne reči: resursni centar, asistivna tehnologija, deca/učenici sa smetnjama u razvoju, primeri dobre prakse

PRIČE SA OBALE - LETOVANJE ZA OSMEH I SEĆANJE

Tijana Palibrk, Nadica Savić, Sonja Špajaković, Marija Anđelić

Centar za pružanje usluga socijalne zaštite ,,Zračak", Čačak

Centar za pružanje usluga socijalne zaštite „Zračak“ prvi put je krajem avgusta 2018. godine, uz podršku lokalne samouprave, organizovao besplatno letovanje za korisnike dnevnog boravka u pratnji zaposlenih u čačanskom odmaralištu „Ovčar“ u Ulcinju. Od tada, odlazak na letovanje postalo je tradicija za korisnike „Zračka“.

Cilj ovog rada je da ukaže na značaj organizovanog letovanja za korisnike dnevnog boravka u cilju njihovog psihosocijalnog osnaživanja i inkluzije.

Odmaralište nudi komforan smeštaj na samo petsto metara od Velike plaže, kao i pun pansion uz dodatne užine i osveženja. Pored smeštaja, dostupne su pogodnosti poput organizovanih aktivnosti - odlazak na plažu, izleti na Stari grad i Adu Bojanu, vožnja brodićem, izlazak u šetnje van kompleksa, rekreativni i zabavni programi u okviru odmarališta (sportske aktivnosti, maskenbal i večeri uz pesmu i igru). Sve aktivnosti su pažljivo planirane uz podršku stručnog osoblja koje prati korisnike i pruža pomoć kada je to potrebno.

Cilj letovanja je omogućavanje osobama sa smetnjama u razvoju da provedu kvalitetno vreme u opuštajućem okruženju uz različite aktivnosti koje podstiču socijalizaciju, razvijanje veština i psihofizičko osnaživanje.

Benefiti inicijative letovanja uključuju sledeće aspekte:

* Psihološku dobrobit - boravak u prirodi, uz more i sunce, doprinosi smanjenju stresa, poboljšanju raspoloženja i povećanju samopouzdanja korisnika. Takvo okruženje omogućava mentalnu i emocionalnu stabilnost;

* Razvijanje socijalnih veština - kroz zajedničke aktivnosti poput radionica, sportova i izleta, korisnici razvijaju komunikacione i interpersonalne veštine. Ovo doprinosi boljoj integraciji u društvo i jačanju osećaja pripadnosti;

* Fizičko zdravlje - aktivnosti na otvorenom, plivanje i šetnje doprinose poboljšanju fizičke kondicije korisnika, uz jačanje imuniteta i opšteg zdravlja;

* Podrška inkluziji i zajedništvu - ovako organizovano letovanje jača međusobnu vezu korisnika i osoblja, dok uključivanje šire zajednice doprinosi podizanju svesti o značaju inkluzivnih inicijativa;

* Stvaranje pozitivnih iskustava - letovanje pruža nezaboravna sećanja, nova prijateljstva i osećaj lične ispunjenosti, što dodatno motiviše korisnike u svakodnevnom životu;

* Podsticanje lokalne zajednice - ova inicijativa promoviše solidarnost i aktivno uključivanje lokalnih vlasti, organizacija i pojedinaca u podršku korisnicima.

Zaključno, ovakvi projekti nisu samo odmor, već ključni deo procesa socijalnog uključivanja i osnaživanja korisnika, što ima dugoročne pozitivne efekte za pojedinca i zajednicu u celini.

Ključne reči: inkluzija, socijalna zaštita, letovanje, podrška lokalne samouprave

POSTER 3

PROFESIONALNI RAZVOJ EDUKACIJSKIH REHABILITATORA: JUČER, DANAS, SUTRA

Maja Papst Milanović, Božica Čajić

OŠ "Josipa Matoša", Vukovar

Prema teoriji Donalda Supera, profesionalni razvoj jest proces korespondentan životnim razinama razvoja i rezultat je psiholoških, fizičkih i socijalnih faktora koji djeluju na život pojedinca. U ovom pristupu dominira ideja samopoimanja definirana kao način na koji osoba doživljava sebe i svoje osobine, a rezultat bi trebala biti profesionalna zrelost: mjesto dosegnuto na kontinuumu profesionalnog razvoja, odnosno mjera u kojoj je pojedinac svladao zadatke prikladne za njegovu fazu profesionalnog razvoja. Postoji nekoliko stadija profesionalnog razvoja, a najproduktivnije su faza stabilizacije i održavanja koje traju između 25. i 65. godine života, kada je osoba aktivno uključena u svijet rada. U skladu sa suvremenim zahtjevima radnog mjesta koje je podložno stalnim promjenama, ali i potrebom ne samo profesionalnog već i osobnog razvoja, važno je promišljati o različitim mogućnostima profesionalnog razvoja, izvan tradicionalno dostupnih, a koje promiču iskustveno i refleksivno učenje te vode pozitivnim promjenama u odgojno-obrazovnom procesu, što želimo i prikazati ovim radom.

Nadležna ministarstva i agencije u području odgoja i obrazovanja prepoznale su važnost profesionalnog razvoja, stoga se u većini europskih zemalja ono potiče (i zahtjeva) kroz različite zakone, pravilnike, odluke i preporuke. Dugo se godina pod profesionalnim razvojem podrazumjevalo isključivo stručno usavršavanje u smislu stručnih skupova na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini, ali kako stvari stoje danas?

Edukacijski reahbilitatori i njima srodne struke, zbog specifičnog područja rada, često imaju smanjen opseg mogućnosti profesionalnog razvoja, stoga je potrebno pronaći alternativne mogućnosti za kvalitetan i svrsishodan profesionalni razvoj. Uz klasične oblike stručnog usavršavanja, poput edukacija, konferencija, stručnih vijeća, tu su i drugi oblici formalnog, neformalnog i informalnog učenja, kao što su individualne mobilnosti učitelja u okviru projekata (npr. strukturirani tečajevi, praćenje rada sustručnjaka - "peer observation" u drugim ustanovama, poučavanje u školama domaćinima, a što je moguće realizirati kroz Erasmus+ program) te ""Co-Teaching"" i kolegijalno opažanje nastave.

Kolegijalno opažanje nastave je oblik međusobne podrške učitelja koji se pokazao učinkovitim za unaprjeđenje kvalitete nastavnog procesa, te profesionalni razvoj odgojno-obrazovnih djelatnika jer omogućuje: razmjenu neposrednih iskustava, raspravljanje o kvaliteti nastave, razvijanje poticajne konstruktivne kritičnosti, preispitivanje vlastitog rada, te isprobavanje novih metoda i načina rada s učenicima. Iskustva djelatnika OŠ Josipa Matoša (u najvećoj mjeri edukacijskih rehabilitatora) pokazala su da je kolegijalno opažanje nastave efikasan, lako primjenjiv i poticajan alat koji potiče profesionalni, ali i osobni razvoj, te može biti dragocjena pomoć u svakodnevnom radu, posebno kod pripravnika koji su tek zakoračili u edukacijsko-rehabilitacijski rad u školi.

Ključne reči: Profesionalni razvoj, kolegijalno opažanje nastave, sustručnjačka podrška (peer observation)

POSTER 3

UTICAJ ERASMUS+ PROJEKATA RAZMENE MLADIH NA MLADE OSOBE SA SMETNJAMA U RAZVOJU I INVALIDITETOM

Marija Marković, Radmila Vasiljević, Tatjana Radosavljević, Ivana Gajić

Škola sa domom za učenike oštećenog sluha i govora "11.maj", Jagodina

Projekti u okviru Erazmus+ programa EU, između ostalog, promovišu i vrednosti inkluzije i različitosti, tolerancije i demokratskog učešća u društvu kao i znanja o zajedničkom evropskom nasleđu i različitostima.

Učestvovanje u projektima ovog tipa veoma je značajno za sve mlade a posebno za mlade osobe sa smetnjama u razvoju i invaliditetom. U prethodom periodu učenici naše škole su učestvovali u tri Erazmus+ projekta razmene mladih, koji su realizovani u Českoj, Španiji i Srbiji.

Mladi su imali priliku da se upoznaju sa drugim evropskim državama, kulturama mladima iz različitih država EU.

Teme ovih projekata su se odnosile na ekologiju, razoj ekološke svesti, emocionalno osnaživanje mladih osoba sa smetnjama u razvoju i invaliditetom.

Erazmus+ projekti razmene mladih su koncipirani tako da se evaluacija aktivnosti vrši na dnevnom nivou tokom nedelje mobilnosti.Uvidom u evaluacione liste, zaključili smo da su naši učenici u velikoj meri zadovoljni aktivnostima, jer najvišim ocenama ocenjuju druženje, upoznavanje i povezivanje sa drugim mladima. Dolazi i do pozitivne promene stavova kod učenika koji se tiču ekološke osvešćenosti, inkluzije, rodne ravnopravnosti, osamostaljivanja učenika i razvijanja lične odgovornosti

Pre svakog odlaska na razmenu učenici su iskazivali svoje strahove, očekivanja i nade u vezi sa projektnim aktivnostima. Nakon razmene, na evaluacionim sastancima su analizirani utisci, ispunjenost očekivanja učesnika mobilnosti.

POSTER 3

Ključne reči: Erasmus+, inkluzija, ekologija, mladi

ULOGA RESURSNIH CENTARA U PODRŠCI, PROMOCIJI I ZASTUPANJU INKLUZIVNOG OBRAZOVANJA IZ UGLA RESURSNOG CENTRA "BUBANJ", NIŠ

Radovan Stoiljković, Marija Pavlović, Jasmina Kitanović, Jelena Jocković

Specijalna škola sa domom učenika "Bubanj", Niš

Inkluzivno obrazovanje je osnovno ljudsko pravo svakog deteta, jedna od osnovnih vrednosti obrazovnog sistema koji ima za cilj da kvalitetno obrazuje svako dete, obrazovni pristup koji uvažava razvojne kapacitete i razvojne potencijale svakog detata, i ima poseban fokus na učenike kojima je potrebna obrazovna podrška iz bilo kog razloga, a naročito na decu iz porodica niskog socio-ekonomskog statusa, decu sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, decu pripadnike nacionalnih manjina, decu migranata/izbeglica, decu iz ruralnih područja itd.

U radu ćemo predstaviti koncept rada Resursnog centra "Bubanj" tokom projekta "Unapređeni ravnopravni pristup i završavanje preduniverzitetskog obrazovanja za decu kojoj je potrebna dodatna podrška —Učimo svi zajedno" u trajanju od 1. 4. do 31. 10. 2024. godine koje sprovodi Ministarstvo prosvete u saradnji sa UNICEF-om, uz podršku Delegacije Evropske unije (IPA 2020) u cilju osnaživanja resursnih centara da unaprede kvalitet inkluzivnog obrazovanja i vaspitanja i povećaju dostupnost dodatne podrške kroz primenu metoda, tehnika i sredstava pogotovo iz domena asistivne tehnologije.

Prikazani podaci se zasnivaju na realizovanoj dodatnoj obrazovnoj podršci za vreme trajanja projektnih aktivnosti od strane Tima za pružanje podrške redovnim školama.

Tim za pružanje podrške redovnim školama održao je 27 inicijalnih sastanaka sa mapiranim školama u cilju dobijanja podataka o broju učenika kojima je potrebna dodatna obrazovna podrška i sagledavanja problema sa kojima se učenici sreću . Sastanci su realizovani neposrednim putem sa direktorima škola, stručnim saradnicima i timovima za inkluzivno obrazovanje. Obavljeni su razgovori sa stručnom službom i nastavnicima, pregledana je dokumentacija, obavljeni su razgovori sa članovima timova za inkluzivno obrazovanje, urađena je opservacija učenika za vreme časa, obavljen je savetodavni rad sa roditeljima i nastavnicima i obezbeđena je asistivna tehnologija za učenike u inkluzivnom obrazovanju.

Resursni centri igraju značajnu ulogu u podršci inkluzivnom obrazovanju i imaju potencijal da unaprede inkluzivnost u obrazovnom sistemu i osiguraju da svaki učenik dobije podršku da bi postigao uspeh.

Ključne reči: inkluzivno obrazovanje, resursni centar, asistivna tehnologija, podrška

POSTER 3

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE, 2025.

RADOVI KOJI SE NE PREZENTUJU - OBLJAVLJIVANJE U ZBORNIKU

PRAVO ZATVORENIKA NA ZDRAVLJE - MEĐUNARODNOPRAVNI ASPEKT

Milica Kovačević

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Zatvorenici moraju uživati pravo na zdravstvenu zaštitu, bez ikakve diskriminacije u odnosu na ostale građane. Adekvatna zdravstvena zaštita uslovljava oučvanje mentalnog i telesnog integriteta, ali i ličnog digniteta. Pravo zatvorenika na zdravstvenu zaštitu stoga kreira brojne i kompleksne obaveze države.

Cilj rada je izdvajanje ključnih standarda koji obavezuju evropske države u domenu zdravstvene zaštite zatvorenika. Metod se satoji iz sistemske analize relevatnih evropskih dokumenata i slučajeva iz prakse Evropskog suda za ljudska prava. Naime, Evropski sud za ljudska prava je konkretizovao vrstu, prirodu i obim obaveza koje države imaju u domenu zdravstvene zaštite lica na izdržavanju kazne. Rezultati studije ukazuju da je postavljanje obavezujućih standarda izuzetno složeno pitanje, s obzirom na neujednačene prilike u evropskim državama. I pored toga, nesporno je da se mora voditi računa o dobrobiti osuđenika, humanom i pravovremenom postupanju, kao i o specifičnim zatvorskim uslovima i ograničenjima koja proizlaze iz njih.

Autor zaključuje da one države koje zanemaruju obaveze u pogledu očuvanja i unapređenja zdravlja zatvorenika, zapravo povređuju njihova ljudska prava.

Ključne reči: zatvor, zdravstvena zaštita, ljudska prava, dostojanstvo

RADOVI KOJI SE NE PREZENTUJU OBLJAVLJIVANJE U ZBORNIKU

NEGATIVNI EFEKTI PROBLEMATIČNE UPOTREBE INTERNETA NA DEČIJI RAZVOJ

Jelena Nikolov

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Internet je postao ključan alat u svakodnevnom životu, a problematična upotreba i zavisnost od digitalnih tehnologija postaju ozbiljan problem, posebno među decom i mladima. Fenomen zavisnosti od interneta prvi put je prepoznat sredinom 1990-ih, ali trenutno ne postoji jedinstvena definicija ovog ponašanja. U literaturi se koriste različiti termini za ovu vrstu zavisnosti, a identifikovano je nekoliko tipova zavisnosti. Problematična upotreba interneta (PIU) se definiše kao zavisnost od različitih online aktivnosti, uključujući igre, društvene mreže i muziku. Deca i mladi su posebno podložni problematičnoj upotrebi digitalnih uređaja zbog svoje razvojne neurobiologije, koja ih čini sklonijim negativnim efektima upotrebe ekrana. Problematično izlaganje digitalnim tehnologijama, posebno u ranom detinjstvu, može ometati razvoj mozga i socioemocionalne sposobnosti, usporavajući formiranje osnovnih refleksnih veza i oštećujući dečiji razvoj, što ukazuje na potrebu za ograničavanjem vremena provedenog ispred ekrana. Ovaj sistematski pregled ima za cilj da sumira trenutne dokaze o negativnim posledicama problematičnog izlaganja ekranima među decom i mladima. Sproveli smo sistematski pregled koristeći PubMed, Web of Science, i Google Scholar sa ključnim rečima kao što su "zavisnost od interneta", "problematična upotreba interneta", "deca" ili "adolescenti", "razvoj" "problemi". Pronašli smo 25 ispitivanja koja su ispunjavala kriterijume i uključili ih u ovaj sistematski pregled. Rezultati ove sinteze pokazali su da je problematično korišćenje interneta utiče na socioemocinalni, kognitivni, fizički razvoj, ponašanje, razvoj čula i san. Problematično korišćenje interneta je povezano sa simptomima depresije, impulsivnosti, anksioznosti i antisocijalnog ponašanja. Studija razmatra odnose između problematičnog korišćenja interneta i različitih aspekata mentalnog zdravlja, što doprinosi našem boljem razumevanju kako su problematično korišćenje interneta i različiti mentalni zdravstveni ishodi povezani. Ovo razumevanje može imati korisne implikacije u pomaganju istraživačima da dizajniraju intervencije za problematično korišćenje interneta u cilju poboljšanja mentalnog i fizičkog zdravlja dece.

Ključne reči: problematična upotreba interneta, internet zavisnost, bihejvioralne zavisnosti, razvoj, deca

RADOVI KOJI SE NE PREZENTUJU OBLJAVLJIVANJE U ZBORNIKU

UNAPREĐIVANJE TEORIJE UMA KROZ PROGRAM TRENINGA SOCIJALNIH VEŠTINA KOD UČENIKA SA VISOKOFUNKCIONALNIM AUTIZMOM

Marina Antonijević[1], Sara Jelić[1], Slobodan Banković[2]

[1]OŠ "Miloje Pavlović", Beograd,
[2]Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju,

Osobe sa poremećajem iz spektra autizma imaju poteškoća u teoriji uma, koja predstavlja sposobnost razumevanja i pripisivanja različitih mentalnih stanja sebi i drugima, što ograničava njihovo socijalno funkcionisanje.

Cilj rada je da se prikaže mogućnost unapređivanja teorije uma kroz realizaciju programa treninga socijalnih veština kod učenika sa visokofunkcionalnim autizmom.

U Osnovnoj školi „Miloje Pavlović“ od školske 2024/25 godine, započeto je sa realizacijom pomenutog programa kod 12 učenika sa visokofunkcionalnim autizmom koji pohađaju redovne osnovne škole. Program se oslanja na kurikulum „Podučavanje teorije uma: kurikulum za decu s visokofunkcionalnim autizmom, Aspergerovim sindromom i povezanim socijalnim izazovima“ („Teaching theory of mind: a curriculum for children with high functioning autism, Asperger's syndrome, and related social challenges“). Za učešće u programu bilo je potrebno da učenici poseduju određene veštine, poput imitacije, saglašavanja sa pravilima ponašanja, praćenja uputstava, mogućnosti komunikacije, kao i da hronološki uzrast i kognitivno funkcionisanje bude bar na nivou učenika prvog razreda. Radionice se održavaju dva puta nedeljno u trajanju od sat vremena. Osim učenja dece šta da kažu i urade u određenim socijalnim situacijama, ovaj program ističe sticanje socijalnog znanja i razumevanja kada i zašto treba da primene određene socijalne veštine. Ključne komponente radionica obuhvataju analizu problema i učenje veštine kroz različite strategije. Na radionicama se obrađuju sledeće teme: prepoznavanje i pokazivanje emocija, veštine neverbalne komunikacije, socijalna pragmatika, razumevanje figurativnog jezika, vođenje razgovora, rešavanje problema i samoprocena obrađenih veština. Po završetku svake teme, roditeljima se šalje povratno pismo sa detaljnim instrukcijama o načinu vežbanja obrađenih sadržaja kod kuće.

Rezultati dosadašnjih istraživanja pokazuju da intervencijski programi koji integrišu teoriju uma i trening socijalnih veština imaju pozitivne rezultate i dovode do poboljšanja u domenu teorije uma, identifikovanih socijalnih veština, socijalne kompetencije, samopouzdanja i emocionalne stabilnosti, što dalje doprinosi društvenoj integraciji učenika sa poremećajem iz spektra autizma. Ovaj program se trenutno implementira u našoj školi, te rezultati još uvek nisu dostupni, ali očekujemo da će se postići slični pozitivni efekti koji su zabeleženi u inostrannim istraživanjima.

Ključne reči: poremećaj iz spektra autizma, teorija uma, socijalna kompetencija, škola, kognitivno-bihevioralni pristup

RADOVI KOJI SE NE PREZENTUJU OBLJAVLJIVANJE U ZBORNIKU

INKLUZIJA U REPUBLICI SRBIJI: ANALIZA POSTOJEĆIH ZAKONSKIH OKVIRA I STEPEN NJIHOVE IMPLEMENTACIJE

Borko Barukčić, Nikolina Sučević

CSR Apatin

Zakonski okviri za sprovođenje inkluzivne prakse i mehanizmi njihove implementacije na svim nivoima, od republičkog do lokalnog, predstavljaju ključan preduslov za potpuno uključivanje dece i odraslih sa smetnjama u zajednicu. Inkluzija podrazumeva da svaka osoba, bez obzira na individualne razlike, ima ravnopravan pristup zajednici. Republika Srbija je obavezu implementacije inkluzije preuzela ratifikovanjem međunarodnih sporazuma poput Konvencije UN o pravima osoba sa invaliditetom (OSI), (2007).

Sprovedena je kvalitativna analiza zakonskih okvira u petnaestogodišnjem periodu, počev od 2009. (ratifikacija Konvencije UN o pravima OSI), a zaključno sa 2024. godinom. Evaluacija implementacije primarnih, legislativnih, izvora sprovedena je analizom sekundarnih izveštaja (statistički podaci, izveštaji, publikacije) triangulacijom podataka. Intersubjektivna validnost obezbeđena je eksternim ekspretizama za pojedinačne oblasti od interesa. Analizom postojećih primarnih izvora utvrđen je visok stepen prepoznavanja problema dece i odraslih sa invaliditetom uz utvrđene načine njihovog prevazilaženja. Najznačajnije legislativne mere čine obezbeđivanje inkluzivnog sistema vaspitanja i obrazovanja, obezveđivanje ličnih pratilaca, pedagoških asistenata, personalnih asistenata, profesionalna rehabilitacija, facilitacija zapošljavanja OSI putem kvotnog sistema zapošljavanja, finansijska podrška, besplatno zdravstveno osiguranje… S druge strane, veliki izazov nadalje predstavlja sprovođenje i realna dostupnost ovih, zakonima determinisanih, praksi. Kao najveći problemi prepoznati su nedostaci u finansiranju zagarantovanih usluga, ograničena pristupačnost i manjak i/ili nedovoljna obučenost kadra. Uopšteno posmatrano, uviđa se značajan nesrazmera između onoga što je zakonskim i podzakonskim aktima predviđeno u odnosu na stepen implementacije tih praksi u svrhu maksimiziranja inkluzije OSI. Relativno visok stepen konkordantnosti beleži se u domenu zdravstvene zaštite gde se kao izdvojen problem navodi nepostojanje registra osoba sa smetnjama u razvoju. U domenu prosvete beleže se značajni pomaci kroz omogućavanje inkluzivnog obrazovanja, uvođenje individualnih obrazovnih planova, te obezbeđivanje resursnih centara. Veliki problem predstavlja to što u vaspitno-obrazovnim ustanovama i dalje ne postoji niti jedan pedagoški asistent za decu sa smetnjama u razvoju, uprkos donošenju pravilnika 2019. godine.

Nadalje, nepristupačnost, ograničena mobilnost i zapošljivost OSI još uvek je na vrlo nezavidnom nivou. Posebno se beleži velik raskorak u oblasti socijalne zaštite gde, sem u većim gradovimapravo se na usluge poput personalnog asistenta, savetovališta, predah-smeštaja, dnevnog boravka itd. ostvaruje, sa izuzezkom usluge lični pratilac, u veoma redukovanom obliku ili takve usluge u zajednici uopšte ne postoje.

Ključne reči: inkluzija, inkluzivno obrazovanje, socijalna zaštita, usluge u zajednici

RADOVI KOJI SE NE PREZENTUJU OBLJAVLJIVANJE U ZBORNIKU

EGZEKUTIVNE FUNKCIJE I AKADEMSKO POSTIGNUĆE DECE SA POREMEĆAJIMA IZ SPEKTRA AUTIZMA I DECE OŠTEĆENOG SLUHA

Dajana Rojek Zakić, Marija Bjelić, Tamara Kovačević

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Egzekutivne funkcije odnose se na širok skup neurokognitivnih sposobnosti koji leže u osnovi organizovanja adaptivnog ponašanja usmerenog ka cilju, uključujući i ciljanu kontrolu misli i emocija, koje omogućavaju prilagođavanje novim ili složenim zahtevima sredine. Zahvaljujući ovim mentalnim procesima višeg reda, pojedinac planira ponašanje, čije se faze prate i modifikuju kako bi se povećale verovatnoće ostvarivanja postavljenog cilja. Egzekutivne funkcije obuhvataju radnu memoriju, inhibitornu kontrolu, kognitivnu fleksibilnost i planiranje strategija i svesnih aktivnosti za postizanje cilja. Istraživanja ukazuju da egzekutivne funkcije igraju važnu ulogu u razvoju školskih veština, kao i da predstavljaju važan prediktor akademskog postignuća. Akademsko postignuće se odnosi na efikasno izvođenje neophodnih procesa ka ostvarivanju cilja, posredstvom egzekutivih funkcija. Radna memorija i inhibitorna kontrola ističu se kao najvažniji prediktori akademskog postignuća. Teškoće u izvršnim funkcijama povezane su sa povećanim rizikom od školskog neuspeha. Kod osoba sa neurorazvojnim poremećajima, uključujući poremećaje iz spektra autizma, uočene su teškoće u oblasti planiranja, organizacije i praćenja aktivnosti, kao i pažnje i memorije. Istraživanja navode da su deficiti u oblasti egzekutivnih funkcija uočeni i kod dece sa oštećenjem sluha. Cilj rada je da prikaže specifičnosti u oblasti egzekutivnih funkcija kod dece sa poremećajima iz spektra autizma i dece oštećenog sluha i istakne sličnosti i razlike u teškoćama sa kojima se suočavaju obe populacije dece, kao i da utvrdi odnos egzekutivnih funkcija i školskog postignuća. Pregledom literature stiče se uvid u pojedinosti osnovnih komponenti egzekutivnih funkcija i njihovog efekta na akademsko postignuće. Kako bi se omogućilo pravovremeno otkrivanje teškoća i slabosti u oblasti egzekutivnih funkcija koje dovode do povećanog rizika od akademskog neuspeha, neophodan je sveobuhvatniji pristup problemu i opsežnije istraživanje. Pravovremeno i rano otkrivanje ovih deficita, kao i razumevanje odnosa egzekutivnih funkcija i akademskog postignuća, ima važne implikacije za ranu intervenciju i osmišljavanje terapeutskih pristupa koji se mogu primeniti kod obe populacije dece.

Ključne reči: egzekutivne funkcije, akademsko postignuće, poremećaji iz spektra autizma, oštećenje sluha

RADOVI KOJI SE NE PREZENTUJU OBLJAVLJIVANJE U ZBORNIKU

ZNAKOVNI JEZIK I SPORT

Ljubica Isaković, Tamara Kovačević, Mia Šešum

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Sport, u ljudskoj civilizaciji, oduvek zauzima značajno mesto. To je globalni fenomen koji ima moć da spaja ljude, pa je samim tim značajan i za gluve osobe. U velikoj meri utiče na kvalitet života, a obuhvata sve oblike fizičke aktivnosti kao što su vežbanje, rekreacija, povremeni ili takmičarski sport ili igre koje doprinose fizičkom i mentalnom blagostanju i društvenim interakcijama. Gluvoća pojedinca ne predstavlja ograničavajući faktor za njegovo bavljenje sportom.

Sportske aktivnosti su značajne jer pozitivno utiču na kognitivni razvoj, pažnju, samopouzdanje, usvajanje sistema vrednosti i navika, zatim na samostalnost i socijalizaciju. Aktivnosti u sportu doprinose osnaživanju svih ljudi sa smetnjama i poremećajima, pa i gluvih.

Cilj ovog rada je da pruži uvid u značaj socijalizacije putem sportskih aktivnosti gluvih, a posebno na ulogu znakovne komunikacije u okviru sporta.

Proces socijalizacije u sportu predstavlja veliki izazov za gluve, a oni mogu da se takmiče kako sa gluvima, tako i sa sportistima koji čuju. Ipak, gluvi sportisti više vole da treniraju i takmiče se sa drugim gluvim sportistima zbog mogućnosti da nesmetano komuniciraju tokom treninga i sportskih događanja. Ovde se posebno uočava značaj znakovnog jezika, jer im on kao maternji jezik daje sigurnost, osećaj pripadnosti i identitet. Međusobno razumevanje i interakcija, ali i socijalizacija i socijalna identifikacija sa drugim gluvim osobama glavni su benefiti upotrebe znakovnog jezika tokom sportskih aktivnosti. Za mnoge gluve osobe, participacija u određenom sportu ili pridruživanje sportskom klubu može predstavljati njihovo primarno sredstvo socijalizacije.

Ključne reči: sport, znakovni jezik, komunikacija, socijalizacija, gluve osobe

POTENCIJALI PROCESNE DRAME U PREVENCIJI GOVORA MRŽNJE I DISKRIMINACIJE MEĐU MLADIMA

Lidija Bukvić[1], Vesna Popović[2], Branislava Popović Ćitić[1], Dragana Bogićević[1]

[1]Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju,
[2]Gradski centar za socijalni rad u Beogradu

Postoje brojni napori u promovisanju različitosti i inkluzije širom Evrope i ove teme predstavljaju prioritetna pitanja u sektorima koji su usmereni na brigu o mladima. I pored toga, problemi govora mržnje i diskriminacije su prisutni, predstavljaju izazove sa kojima se mladi ljudi susreću u svakodnevnom životu i velika su prepreka izgradnji zajednica koje se zasnivaju na različitosti, jednakosti i socijalnom uključivanju. Kontinuirano se testiraju različiti pristupi prevencije govora mržnje i diskriminacije koji omogućavaju mladima da grade svoja znanja i veštine, negujući vrednosti različitosti i inkluzije. Jedan od njih, koji pokazuje visoke potencijale u radu sa mladima iz različitih društvenih grupa, jeste procesna drama. Procesna drama, razvijena u okviru posebnog pristupa „drama u obrazovanju" (engl. drama in education), usmerena je na unapređivanje znanja učenika kroz specifičnu dramsku situaciju koja nudi mogućnost iskustvenog učenja. U procesnoj drami, mladi imaju priliku da, uz podršku i podsticaje voditelja, testiraju, otkrivaju, prožive i grade određena znanja. Procesna drama pruža siguran istraživački prostor u kome učesnici mogu da analiziraju problem, oblikuju svoje stavove i izvode zaključke. Sa ciljem primene procesne drame u prevenciji govora mržnje i diskriminacije među mladima, pokrenut je, od strane CEPORA – Centra za pozitivan razvoj dece i omladine projekat „Let's process some drama: Preventing hate speech and discrimination among youth" („Hajde da procesuiramo dramu: Prevencija govora mržnje i diskriminacije među mladima"), finansiran kroz Erazmus+ program Evropske unije. Kroz projekat se kreira kurikulum od pet radionica procesne drame koje učesnicima omogućavaju istraživanje tema stereotipa i predrasuda, govora mržnje, diskriminacije, tolerancije i uvažavanja različitosti i osnažuju se praktičari iz oblasti omladinskog rada, obrazovanja i socijalne zaštite za njegovu primenu. U radu će biti prikazan proces kreiranja i testiranja kurikuluma, uz predstavljanje rezultata njegove primene sa mladima u tri zemlje, Srbiji, Italiji i Hrvatskoj, te će biti izvedeni zaključci o preduslovima i potencijalima primene procesne drame u prevenciji govora mržnje i diskriminacije – u školskom i vanškolskom kontekstu.

Ključne reči: procesna drama, govor mržnje, diskiminacija, edukativni kurikulum, prevencija

RADOVI KOJI SE NE PREZENTUJU OBLJAVLJIVANJE U ZBORNIKU

VASPITNA MERA UPUĆIVANJE U POSEBNU USTANOVU ZA LEČENJE I OSPOSOBLJAVANJE - IZAZOVI I MOGUĆNOSTI ZA EFIKASNIJI PRISTUP

Marija Maljković[1], Ivana Radovanović[2]

[1]Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju,
[2]Kriminalističko-policijski univerzitet, Beograd

U populaciji mladih u sukobu sa zakonom sve više su zastupljeni problemi i poremećaji iz domena mentalnog zdravlja, koji se manifestuju kroz različite razvojne poteškoće i probleme, kao i usporen psihofizički razvoj. Prilikom izbora odgovarajuće krivične sankcije, sud uvažava etiološke faktore i u skladu sa tim mora odrediti neku od mera zdravstvenog karaktera. Međutim, iako se broj mladih sa višestrukim problemima i poremećajima uvećava, za njih nije moguće obezbediti potrebnu zdravstvenu brigu, zbog nepostojanja adekvatnih ustanova.

Upravo zato u radu su razmatrani rezultati relevantnih istraživanja, kao i zakonska regulativa u vezi sa primenom krivičnih sankcija zdravstvenog karaktera.

Veliki broj dece koja su u sukobu sa zakonom (85%) pokazuje znake (45%) ili ima dijagnostikovane (40%) poremećaje mentalnog zdravlja. Najčešće se javljaju poremećaji ponašanja, učenja, pažnje i hiperaktivnosti, kao i zloupotreba supstanci i poremećaji povezani sa iskustvima zlostavljanja. Sa druge strane, Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica (2005) u članu 23 predvideo je vaspitnu meru zavodskog karaktera, Upućivanje u posebnu ustanovu za lečenje i osposobljavanje. Ova mera može se izreći maloletniku ometenom u psihofizičkom razvoju ili sa psihičkim poremećajima, umesto mere upućivanja u vaspitnu ustanovu ili vaspitno-popravni dom. Međutim, i pored evidentne sve veće potrebe, ovakva ustanova još uvek ne postoji u Republici Srbiji. Ovi maloletnici premeštaju se iz jedne u drugu ustanovu, od psihijatrijskih do vaspitnih, dok njihove potrebe za tretmanom ostaju neprepoznate i nezadovoljene. Njima se u postojećim okolnostima ne može obezbediti adekvatan zdravstveni tretman, a uvažavajući njihove vaspitne i obrazovne potrebe. Na nužnost formiranja ustanove socijalno - zdravstvenog tipa ukazao je još 2019. godine i Savet za praćenje i unapređenje rada organa krivičnog postupka i izvršenje krivičnih sankcija prema maloletnicima.

Neadekvatno reagovanje je naročito primetno kod dece koja su krivično neodgovorna, gde ne postoji dovoljno organizovan i intenzivan rad, kao i kod dece sa problemima mentalnog zdravlja, za čiji adekvatan tretman nisu stvoreni uslovi. Takođe, nedostaje želja da različite ustanove, službe i stručnjaci sarađuju i udruženo se posvete potrebama ove dece, odnosno pristupu koji je prilagođen svakom detetu pojedinačno.

Ključne reči: mladi u sukobu sa zakonom, socio-zdravstvena ustanova, višestruki problemi i poremećaji, tretman, krivične sankcije

RADOVI KOJI SE NE PREZENTUJU
OBLJAVLJIVANJE U ZBORNIKU

INDEKS AUTORA

Abradi Mirjana, 58
Andrić Nikolija, 153
Anđelić Marija, 170
Antonijević Marina, 179
Arsenić Ivana, 32
Arsić Bojana, 48
Arsović Jelena, 107
Babović Dimitrijević Snežana, 71, 79, 81
Banković Slobodan, 179
Barukčić Borko, 180
Bastić Marija, 142
Batur Marko, 38
Beha Admira, 75
Bilalović Iva, 143
Bjelić Dobrosavljević Gorica, 146
Bjelić Marija, 110, 181
Blagojević Sonja, 111
Bogićević Dijana, 80
Bogićević Dragana, 183
Bojić Dragana, 132
Bojović Vesna, 155
Bokun Aleksandra, 154, 158
Bulović Milica, 166
Cekić Anita, 108
Cvetković Dragana, 58
Cvijović Danijela, 76
Čajić Božica, 171
Čakarević Ivana, 155
Čanadanović Marinković Jovana, 91
Čelarević Dragana, 107
Čepić Irena, 142
Čočović Katarina, 57
Ćaćić Biljana, 161
Ćirković Vladanka, 117
Ćosić Goran, 102
Damnjanović Sofija, 117
Delić Dubravka, 168
Delić Vlado, 24
Drakul Ivana, 32
Dražić Dragica, 166
Dražić Milana, 130
Drljan Bojana, 90
Drndarević Delić Zorica, 65
Drobac Ana, 130
Drobnjak Suzana, 117
Đoković Sanja, 110
Đorđević Bojana, 40
Đorđević Mirjana, 123, 160
Đukić Nerandža, 80
Đurašković Ivanović Jovana, 159
Đurić Zdravković Aleksandra, 154
Filimanović Đurđina, 56
Filipović Ružica, 31
Filipović Vladimir, 33, 55
Gajić Ivana, 172
Glavinić Svetlana, 134
Glumbić Nenad, 123, 160
Grčić Jelena, 159
Grčić Stevan, 159
Grujić Bojan, 108
Hadžić Selmir, 30
Hodžić Saudin, 30
Huremović Alma, 75
Ilić Nevena, 169
Ilić Olivera, 93, 148
Ilić Vladimir, 89
Irić Nada, 101
Isakov Mirjana, 33
Ivčić Tamara, 118
Jablan Branka, 165

Jakovljević Ana, 155
Janković Ana, 76
Janković Dijana, 92
Janković Nikolić Marina, 153
Jelena Petronić, 146
Jelić Sara, 179
Jelić Sunčica, 107
Jelovac Milana, 82
Jerinić Vesna, 158
Jerotić Biljana, 71
Jocković Jelena, 173
Jojić Bojana, 166
Jovanović Čabrić Marijana, 73
Jovanović Katarina, 87, 88
Jovanović Maja, 147
Jovanović Mirjana, 141
Jovanović Zorica, 111
Jovičić Jelena, 155
Jovičić Kresović Aleksandra, 118
Kalajanović Sara, 120
Kaluđerović Mirjana, 74
Kiković Ana, 72
Kitanović Jasmina, 173
Kljajić Aleksandra, 145
Kljajić Katarina, 82
Koca Saša, 144
Kokić Maja, 120
Kostić Snežana, 74
Kovačević Jasmina, 42
Kovačević Milica, 177
Kovačević Tamara, 181, 182
Krejić Savčić Slađana, 58
Kresić Sanja, 91
Kudek Mirošević Jasna, 21
Kudrić Jelena, 137
Kurteš Danijela, 87, 88
Kurtušić, 157
Latocki Anastasia, 90
Lazarević Slavica, 73
Lidija Bukvić, 183
Logar Tamara, 45
Lukač Jovana, 71, 81
Lukenić Gaši Renata, 93
Ljubica Isaković, 182
Majstorović Uroš, 48
Malović Goran, 167
Maljković Marija, 184
Mandić Tamara, 154
Marković Marija, 168, 172
Marković Sandra, 134
Maslarević Mića, 153
Memišević Haris, 23
Mihailović Biljana, 145
Mihajlović Marija, 169
Miković Suzana, 74
Milenković Nataša, 147
Milošević Jasmina, 131
Milović Milica, 56
Mitrović Josipović Branka, 49
Mratinić Dragana, 57
Mutavdžić Aleksandra, 31
Nikolić Ana, 74
Nikolić Mina, 110
Nikolić Olivera, 119
Nikolić Snežana, 51
Nikolov Jelena, 178
Novaković Neda, 129
Novović Slađana, 120
Ocokoljić Mirjana, 134
Oluić Nina, 161
Opačić Jelena, 103
Palibrk Tijana, 170
Papst Milanović Maja, 171
Pavlović Dragana, 167
Pavlović Marija, 173
Pavlović Vladanka, 103
Petrović Biljana, 39
Petrović Milunika, 143
Petrović Sandra, 147
Petrović Sunčica, 123, 160
Petrović Turohan Amila, 75
Petrović Vera, 25
Popović Ćitić Branislava, 183
Popović Snežana, 124
Popović Vesna, 183
Prodanić Branka, 143
Rabrenović Jelena, 134
Radaković Katarina, 41, 83

Radić Aleksandra, 165
Radosavljević Tatjana, 168, 172
Radovanović Ivana, 184
Radovanović Jovan, 39, 66
Rajković Kristina, 133
Rajović Nebojša, 38
Rančić Rebeka, 124
Rapaić Dragan, 112
Rašić Marija, 37
Ristić Ivana, 41
Rojek Zakić Dajana, 110, 181
Savić Kukolj Rada, 41, 83
Savić Nadica, 170
Selić Stanković Nataša, 71
Selić Stanković Nataša, 79
Simić Nevena, 82
Simić Tatjana, 73, 108
Skendžić Sandra, 79, 81
Slijepčević Aleksandra, 65
Sparić Marina, 72, 79, 81
Srećković Milenković Nataša, 129
Stamenković Nikola, 37
Stamenković Tijana, 145
Stanimirović Jovana, 40
Stanković Kozlica Martina, 45
Stanković Nikola, 37
Stanojević Branislava, 33, 55
Stanojević Zorana, 51
Stanojković Vlada, 141
Stefanović Biljana, 93
Stefanović Julijana, 72
Stepanović Saša, 89
Stevanović Tamara, 87, 88
Stoiljković Radovan, 173
Sučević Nikolina, 180
Sulejmanović Ksenija, 72
Szabo Mirela, 47
Šakić Milena, 117
Šešum Mia, 182
Škaljak Jasna, 118
Šobotović Sandra, 31
Šotarević Uroš, 149
Špajaković Sonja, 170
Tamaš Daniela, 33, 55, 58
Telečki Jelena, 42
Todorović Vojislav, 42
Vantić-Tanjić Medina, 29
Varnica Dejana, 47
Vasić Alisa, 118
Vasić Ivana, 45
Vasiljević Jelica, 161
Vasiljević Radmila, 168, 172
Veletić Marija, 113
Veljković Zorica, 32
Veselinović Slađana, 92
Vidović Radmila, 149
Vladić Goran, 169
Vlajković Jelena, 48
Vučićević Aleksandra, 120
Vučinić Vesna, 165
Vukas Matea, 157
Vukić Gorana, 49
Zrnić Lana, 130
Živković Desančić Bratislava, 166

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

376(048)(0.034.2)
316.614-056.26/.36-053.2(048)(0.034.2)
364-22-056.26/.36(048)(0.034.2)
37.091:004(048)(0.034.2)

СТРУЧНО-научна конференција са међународним учешћем Дани дефектолога Србије (2025 ; Златибор)
Zbornik rezimea [Elektronski izvor] / Stručno-naučna konferencija sa međunarodnim učešćem Dani defektologa Srbije, Zlatibor, 06-09. februar 2025.; [organizatori Društvo defektologa Srbije [i] Univerzitet u Beogradu, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju]. - Beograd: Društvo defektologa Srbije, 2025 (Beograd: PM plus). - 1 elektronski optički disk (CD-ROM) ; 12 cm

Sistemski zahtevi: Nisu navedeni. - Nasl. sa naslovnog ekrana. - Apstrakti na na srp., hrv. i bos. jeziku. - Tiraž 400. - Registar.

ISBN 978-86-84765-65-1

а) Дефектологија -- Апстракти б) Деца са посебним потребама -- Образовање -- Апстракти в) Социјална заштита -- Апстракти г) Образовна технологија -- Апстракти

COBISS.SR-ID 162034441

978-86-84765-65-1

ISBN 978-86-84765-65-1